

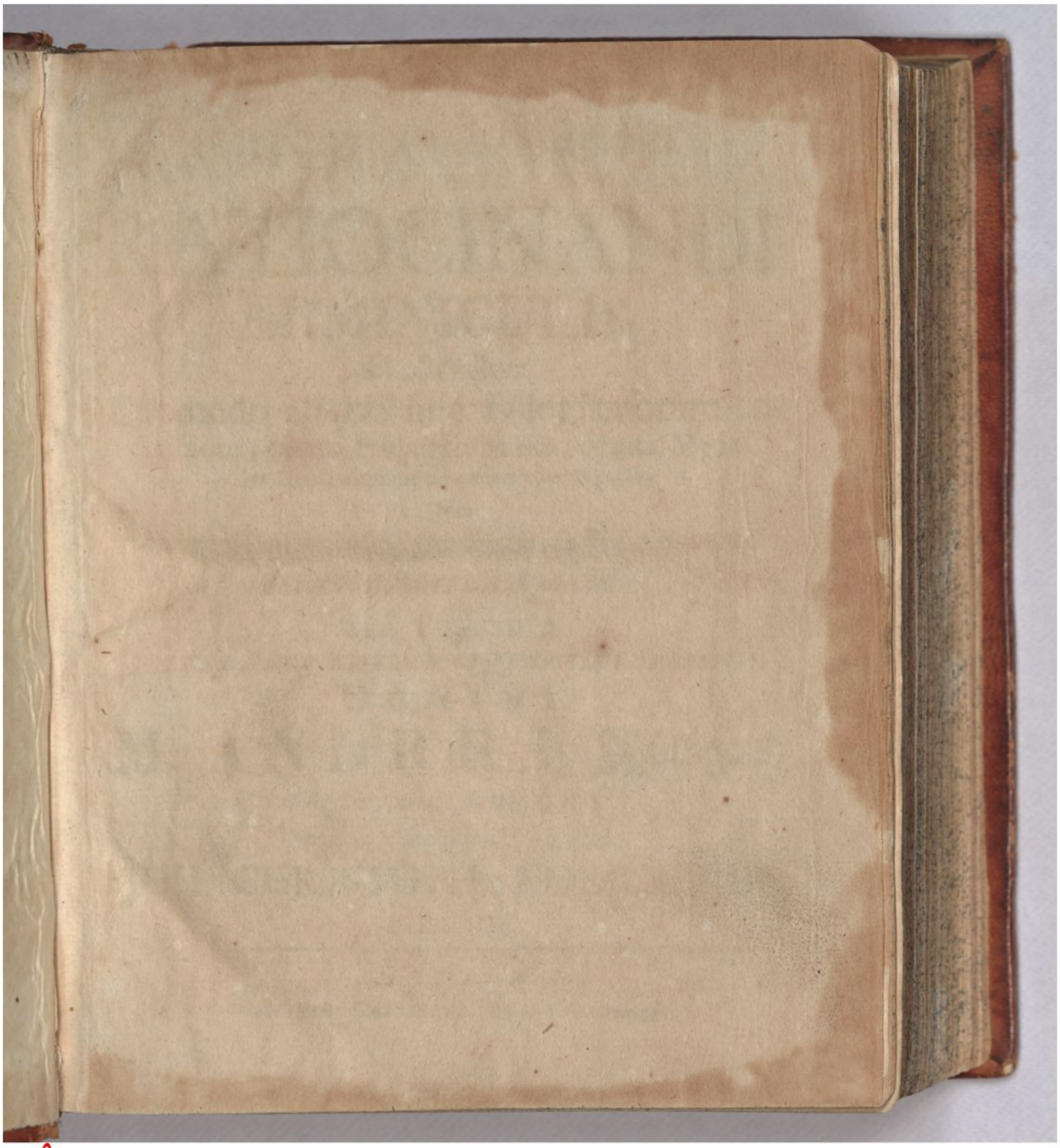
GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [1] - -

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [2] - -

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [3] - -

[Varia rhetorica et logica]

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [4] - -

VETERUM EPISTOLARUM HIBERNICARUM SYLLOGE;

Quæ partim ab Hibernis, partim ad Hibernos, partim de Hibernis vel rebus Hibernicis ſunt conſcriptæ.

IACOBUS USSERIUS
ARMACHANUS Archiepiſcopus
Collegit & Recenſuit.

Epiſtolarum ſeriem proxima poſt præfationem pagina demonſtrat.

Opuſculum rariſimum, diu ſatis deſideratum, poſt Edit. Dublin. & Pariſien. primum in Germania nunc editum.

HERBORNÆ NASSOVICORUM,
Typis & Sumptibus JOH. NICOLAI ANDREÆ.
M. DC. XCVI.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [5] - -

VETERUM

EPISTOLARUM

HIBERNICARUM

SYLLOGE:

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [6] - -

SUMME REVERENDO

OMNIUM SCIENTIARUM, HONORUM, ET DIGNITATUM SPLENDORE EXCELLENTISSIMO VIRO

DOMINO

IOHANNI à LENT,

SS. THEOL. DOCT. CELEBERRIMO, EJUSDEMQUE FACULTATIS, UT ET LING. ORIENTAL. ET HIST. ECCL. IN ILLUSTRI ACADEMIA NASS. PROFESSORI, ET BIBLIOT. ORDINARIO.

ANTIQUITATUM CULTORI STRENUO, REI LITERARIÆ PRÆSIDI, DISCENTIUM DESIDERIO, HOSPITUM PATROCINIO, FAMILIÆ SUÆ INCREMENTO TANTO TANTI NOMINIS VIRO VENERANDO.

Gratum Animum testaturus, ejusque in aternum quasi delecturus Specimen, præsentes Epistolas, ex Bibliotheca communicatas, reddidit, & Sacras esse voluit

JOH. NICOL. ANDREÆ,
Typographus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [7] - -

IACOBVS ARMACHANVS
Lectori S.

QVantum ad fidem rerum conferat Epistolarum propriis temporibus scriptarum diligens inspectio; cùm ex aliorum Annalium, tum ex Historiæ Augustæ scriptorum lectione, compertum habent eruditi. Hinc ego patriarum antiquitatum, Ecclesiasticarum, præsertim, penitùs cognoscendarum studio ductus; ut Sedulii nostri epistolas (quas intra CXL: proximos annos adhuc extitisse, ex Io. Trithemio intellexeram) alicunde nanciscerer, operam inprimis dedi. Verùm quum neque illius, neque unius alicujus è Veterum illorum numero, justum aliquod hujus argumenti volumen adipisci possem: ad ἀδιέξοδον conversus, quicquid sparsim inter chartulas meas ejus generis ἀνέκδοτον reperire potui, addito ex libris editis supplemento, in unum literarum fasciculum conjeci. Unde jam, pro unius alicujus aut alterius libris singularibus, multorum & diversis sibi ætatibus succedentium disjectæ tabulæ, uno veluti intuitu conspiciendas sese offerunt: ex quarum consideratione, quantum seu in pietate seu in doctrinâ secu-

ſeculum quodque vel profecerit vel defecerit, licebit animadvertere. Neque enim tam hîc ſpectandum, quid quiſque loqui ſemper debeat; quàm quid quâque ætate homines dicere aſſueverint.

Id autem cum primis memorabile eſt, quod in XXX. Epiſtolâ prodit Aldhelmus, *de exteris ad capeſſendum ingenii cultum catervatim in* Hiberniâ *confluentibus: quæ ab illo ut* Paradiſus *quidam aut novus* Circulus lacteus *dèpingitur*; diſcentium opulans vernanſque paſcuosâ numeroſitate lectorū, quemadmodum poli cardines aſtriferis micantium ornantur vibraminibus ſiderum. *Eò pertinet & Bedæ ille locus Hiſtor. Eccleſiaſtic. lic. 3. c. 27.* Erant *in Hiberniâ* multi nobilium ſimul & mediocrium de gente Anglorum, qui tempore Finani & Colmani Epiſcoporum, relictâ inſulâ patriâ vel divinæ lectionis vel continentioris vitæ gratiâ illò ſeceſſerant. Et quidam quidem mox ſe monaſticæ converſationi fideliter mancipaverunt: alii magis circumeundo per cellas magiſtrorum lectioni operam dare gaudebant. Quos omnes Scoti libentiſſimè ſuſcipientes, victum eis quotidianum ſine pretio, libros quoque ad legendum & magiſterium gratuitum præbere curabant. *Ut iis temporibus veriſſimum fuerit, quod de eâdem Hiberniâ alibi pronuntiat idem*[a] gentem *fuiſſe* innoxiam, & nationi Anglorum ſemper amiciſſimam.

Huc etiam ſpectat, quod de Agilberto *Gallo, Occi-*

[a] Bed. lib Hiſt. Eccl. cap. 26. quam eandem hiſtoriam lib 1. de geſtis Regum Angl. cap. 3. Guilielmus Malmesburienſis enarrans, *Hibernenſe genus hominum innocens genuinâ ſimplicitate, nil unquam mali moliens*, appellat.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [9] - -

dentalium Saxonum primùm, deinde Pariſiacæ civitatis Epiſcopo, apud eundem Bedam legimus. [b] Legendarum gratiâ ſcripturarum in Hiberniâ non parvo tempore demoratus *eſt, & de* Ædilvino: [c] Hiberniam gratiâ legendi adiit, & benè inſtructus patriam rediit, atque Epiſcopus in provinciâ Lindiſſi factus, multo Eccleſiam tempore nobiliſſimè rexit, *& de* Altfrido *Nordanhumbrorum Rege.*

[d] Scottorum qui tùm verſatus incola terris,
Cœleſtem intento ſpirabat corde ſophiam.
Nam patriæ fines & dulcia liquerat arva;
Sedulus ut Domini myſteria diſceret exul.

In Hiberniam *ſiquidem ſecedens (ut libro 1. de geſtis Regum Anglor. refert Guilielmus Malmesburienſis) ibique* magno otio litteris imbutus, omni Philoſophiâ compoſuerat animum.

Albinus quoque qui & Alcuinus (cujus eſt ad Col. cum lectorem in Scotiâ *ſive Hiberniâ, XVIII. Epiſtola) de* Willibrordo *Ultrajectino Archiepiſcopo, qui Batavos, Friſios & Antuerpienſes ad fidem Chriſti convertit, ita ſcribit.* Quia in Hibernia ſcholaſticam eruditionem viguiſſe audivit, etiam quorundam ſanctorum virorum, fama narrante, converſatione incitatus, & præcipuè beatiſſimi patris & Epiſcopi Egberti, qui cognomento ſanctus vocabatur, necnon & Wicberti venerabilis viri & ſacerdotis Dei (quorum uterque ob cœleſtis patriæ amorem, domo, patriâ, cognatione que relicta, Hiberniam ſeceſſit, ibique dulciſſimo ſupernæ contemplationis fructus ſeculo nudus, Deo plenus, ſolitaria quotidiè hauriebat

[b] Bed. l. 3. c. 7.

[c] Id. ibid. cap. 27.

[d] Id in Carm. de Vita S. Cuthberti cap. 11.

bat conversatione:) horum beatus adolescens æmulari cupiens religionem, cum conniventia sui Abbatis & fratrum, in Hiberniam veloci cursu contendit, prædictorum patrum se familiaritati conjungens; quatenùs, ceu prudentissima apis, ex eorum propinquitate mellifluos pietatis carperet flores, & in sui pectoris alveario dulcissimos virtutum favos construeret. Ibique duodecim annos inter eximios simul piæ religionis & sacræ lectionis magistros, futurus multorum populorum prædicator, erudiebatur. *Hæc in primo de vitâ Willibrordi libro, Alcuinus: & in secundi initio.*

Venerat occiduis quidam de finibus orbis,
Vir virtute potens, divino plenus amore,
Ore sagax, & mente vigil, & fervidus actu;
Ad te, temporibus Pippini, Francia felix:
Quem tibi jam genuit fœcunda Britannia mater,
Doctaque nutrivit studiis sed Hibernia sacris;
Nomine Wilbrordus.

atque iterum in 33. capitulo:

Ut dudùm cecini, fœcunda Britannia mater,
Patria Scottorum clara magistra fuit.

Ubi doctam Hiberniam, *&* claram Scottorum patriam. *Caroli Magni temporibus eandem fuisse habitam, non obscurè indicat. Ut quod de* sua *cecinit* e *Poëta optimus, de* nostra *Scotiâ multo rectiùs possit usurpari.*

e Georg. Buchanan. in *Silvis.*

Hæc quoq; cum Latium quateret Mars barbarus orbẽ,
Sola propè expulsis fuit hospita terra Camœnis.
Hinc Sophiæ Graiæ, Sophiæ decreta Latinæ,

Docto-

Doctoresque rudis formatoresque juventæ
Carolus ad Celtas traduxit.

Nam ex Hiberniâ traductos fuisse Doctores istos, luculenter confirmat, qui vitam magni Caroli LXX. circiter post mortem ipsius annis scripsit, Notkerus Balbulus Sangallensis monachus, narrationis suæ hinc ducto principio.

Omnipotens * Regum dispositor, ordinatorque regnorum & temporum, cùm illius admirandæ statuæ pedes ferreos vel testaceos comminuisset in Romanis; alterius non minùs admirabilis statuæ caput aureum per illustrem Carolum erexit in Francis. Qui cùm in occiduis mundi partibus solus regnare cœpisset, & studia literarum ubique propemodum essent in oblivione; contigit duos Scotos de Hibernia cum mercatoribus Britannis ad littus Galliæ devenire, viros & in secularibus & in sacris scripturis incomparabiliter eruditos. Qui cum nihil ostenderent venale, ad convenientes emendi gratia turbas clamare solebant: Si quis sapientiæ cupidus est, veniat ad nos, & accipiat eam; nam venalis est apud nos. Quam tamen venalem se habere professi sunt, quia populũ non gratuita, sed venalia mercari viderunt: ut sic vel sapientiæ, sicut cæteris rebus coëmendis, eos incitarent; vel (sicut sequentia comprobant) per tale præconium in admirationem verterent & stuporem. Denique tam diu clamata sunt ista, donec ab admirantibus, vel insanos illos putantibus, ad aures Caroli Regis, semper amatoris & cupidissimi sapientiæ, perlata fuissent. Qui sub omni celeri.

* al. *rerum*

Daniel. 2.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15:ZEN Leibn. Marg. 42, [12] - -

eritate ad ſuam eos præſentiam evocatos interrogavit; ſi verè, ut ipſe famâ comperit, ſapientiam ſecum haberent. Qui dixerunt: Et habemus eam, & in nomine Domini dignè quærentibus dare parati ſumus. Qui cùm inquisîſſet ab illis, quid pro ipsâ peterent, reſponderunt: Loca tantùm opportuna, & animas ingenioſas, & ſine quibus peregrinatio tranſigi non poteſt, alimenta & quibus regamur. Quibus ille perceptis, ingenti gaudio repletus, primùm quidem apud ſe utrumque parvo tempore tenuit. Poſteà verò, cùm ad expeditiones bellicas urgeretur, unum eorum nomine *CLEMENTEM* in Galliâ reſidere præcepit: cui & pueros nobiliſſimos, mediocres, & infimos, ſatis multos commendavit; & eis, prout neceſſarium habuerant, victualia miniſtrari præcepit, habitaculis opportunis ad habitandum deputatis. Alterum verò nomine *ALBINUM* in Italiam direxit: cui & monaſterium S. Auguſtini juxta Ticinenſem urbem delegavit; ut illuc ad eum qui voluiſſent, ad diſcendum congregati potuiſſent. Audito autem Albinus de natione Anglorum, quàm gratanter ſapientes viros religioſiſſimus Regum Carolus ſuſciperet, conſcensâ navi venit ad eum *& quæ ſequuntur.*

Eadem ipſa ex Chronicis Metropolis Arelatenſis *producunt* f *alii: quos Joannes Roſſus Warwicenſis ſecutus, in libro de Regibus ita rem narrat.* Florentibus his diebus in Hiberniâ ſtudiis liberalibus præ cæteris regnis, contigit duos Scotos monachos de Hiberniâ cum mercatoribus

)( )(

f Vincent. Specul. hiſtorial. l. 23, c. 173. & Antonin. Chronic. tit. 14. cap. 4. §. 12.

bus Britannicis ad littus Galliæ devenire, *& post.* Cum Rex Carolus responsum duorum monachorum Hibernensium audiſſet; repletus gaudio, ambos secum retinuit. Tandem unum eorum nomine Clementem, in Galliâ Pariſiæ residere fecit. *Hic verò Clemente Antiſiodorensi Epiſcopo, atque illo Bonifacii Moguntini antagoniſtâ (cujus in XV. Epiſtola fit mentio) & ætate posterior & inferior officio;* Clemens Scotus *ille fuit, ad quem à Ratgario Fuldensi Abbate* Modestus & Candidus, cum aliis, Grammaticæ studendi gratia, *in antiquo Abbatum Cœnobii illius Indice* g *missus fuisse legitur. Ejusdem Grammatica quædam Collectanea à Melch. Goldasto* h *citantur: neque alius videtur esse* Clemens, Vitæ Caroli Magni *exarator, in Catalogo authorum, quorum testimonia à Wolfgango Lazio in Commentariis Reipublicæ Romanæ producuntur, nominatus. Socium autem illius* Albinum, *apud Italos in urbe Ticinensi sive Papiensi à rege Carolo collocatum, ab* Albino *Anglo in loco jam citato clarè separat Notkerus: neque alium* Joannem *illum* Albinum *esse existimaverim, cui Rhetorica præcepta inscripta vidisse se testatur* i *Georgius Buchananus, quæ* Albino Flacco *sive* Alcuino *vulgo tribuuntur.*

Neque prætermittendum est Guil. Camdeni, virieruditissimi & candidissimi, præclarum hic testimonium: k Anglo-Saxones nostri illâ ætate, in Hiberniam tanquam ad bonarum literarum mercaturam undique confluxerunt:

g. Christoph. Brouver. in Notis ad Rabani Poemata p. 118. & Antiquit. Fuldens. l. 1. c. 14. p. 60.
h. Goldast. in Notis ad Parænetic. vet. p. 24. & 96. i. Buchanamer. Scotic. l. 5. in Rege LXV.
k. Camden. in Hibern. p. 730.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15:ZEN Leibn. Marg. 42, [14] - -

runt: unde de viris sanctis sæpissimè in nostris scriptoribus legitur; Amandatus est ad disciplinam in Hiberniam. *Similia quoque in Cambro-Britannicorum Sanctorum Vitis subinde occurrunt: quibus etiam, de* Marco *&* Sulgeno *Britannis, ista visum est adjicere. Sic enim in extremo lib. 1. de miraculis S. Germani Capitulo, Ericus Antissiodorensis de* Marco *scribit.* Qui natione Britto, educatus verò in Hiberniâ, post longa Pontificalis sanctitatis exercitia, ultroneam sibi peregrinationem indixit. Sic traductus in Franciam, piissimique regis Caroli (*illius nempè qui Calvus est dictus*) munificentiâ illectus, apud beatorum Medardi & Sebastiani cœnobium anachoriticam exercet vitam; singularis nostro tempore unicæ philosophus sanctitatis. *De* Sulgeno *qui sub annum 1070. Episcopus Menevensis fuit, ipsius filius Joannes hunc in modum cecinit.*

Exemplo patrum, commotus amore legendi,
Ivit ad Hibernos Sophiâ, mirabile, claros.
Sed cum jam cimbâ voluisset adire revectus
Famosam gentem scripturis atque magistris:
Appulit ad Patriam, ventorum flatibus actus,
Nomine quam noto perhibent Albania longè.
Ac remoratus ibi certè tum quinque per annos
Indefessus agit votum, &c.
His ita digestis Scotorum visitat arva:
Ac mox scripturas multo meditamine sacras,
Legis divinæ scrutatur sæpè retractans.
Astibi per denos *tricens jam placidus annos

** trinos.*

Congregat immensam pretioso pondere massam;
Protinùs arguta thesaurum mente recondens.
Post hæc ad Patriam rameans jam dogmate clarus
Venit, & inventum multis jam dividit aurum;
Proficiens cunctis discentibus undique circùm.
Reges, quem populi, Cleri, cunctique coloni,
Omnes unanimes venerantur mente serena.

In quo carmine, tria ista notanda veniunt. I. *Sulgenum legendi causâ*, exemplo patrũ *Hiberniam adire voluisse: quod more majorum hoc ab illo factum fuisse ostendit* II. *Tametsi*[1] *Norwagienses grassatores nono post Christum seculo, duce Turgesio, insulam hanc per annos XXX. occupantes, Ecclesias fere omnes atque libros incendio consumpserint: revixisse tamen bonarum litterarum studia, & seculo adhuc undecimo habitam fuisse* Hiberniã (*ut in vitâ Florentii loquitur Franciscus Guillimannus*) *virorum* sanctissimorum doctissimorumque officinam. III. *Ad illa ipsa usque tempora Hibernos nostros* κατ' ἐξοχὴν Scotorum *nomen retinuisse. Narrat enim hic Iohannes, patri suo fuisse propositum, studendi gratiâ,* Hiberniam *petere: sed navigio, quo vectus illò pervenire cogitaverat, adversis ventis acto, ad* Albaniam *appulisse; ibidemque quinquennii factâ morâ,* Scotorum *demùm arva invisisse, atque illic* X. *vel* XIII. *annos sacrarum Scripturarum lectioni impendisse.*

Hæc ex innumeris paucula, ad Epistolæ XIII. *illustrationem, proferre visum fuit. In cæteris si quid obscuri sit,*

quod

1 Giral. Cambrens. Topograph. Hibern. distinct. 3. c. 37. 42. 46. Jocelin in Vitâ Patricii cap. 123. & 126.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15:ZEN Leibn. Marg. 42, [16] - -

quod ex temporis historiâ lumen aliquod desideret; ei facem, ex vetere memoriâ comparatam, præferre conati sumus. Id tantùm jam monendum: ex iis quæ ab aliis antehàc sunt edita, plures epistolas hîc addi potuisse, & illam nominatim, quæ anno 742. à Papa Zacharia ad Wittam vel Wittanum scripta, inter[m] *Romanorum Pontificum &*[n] *Bonifacii Moguntini epistolas excusa prostat. Qui enim Saxonico nomine* Witanus *sive* Whitus *dictus est, à*[o] *Lupo servato & aliis Latino vocabulo,* Albuinus *eodem sensu est appellatus: is ipse, qui* egressus de Hibernia (*ut notat*[p] *Trithemius*) prædicationis causa venit in Thuringiam; *ubi à Bonifacio primus Barbarensis sive Buraburgensis ecclesiæ Episcopus est constitutus.* In oppido *enim Buraburg* juxta *frizlar*, sedi Episcopali post suum recessum ordinavit Episcopum Albuinum discipulum suum Hibernienſem, monasterii urbis Monachum: cujus festum agitur *VII.* Kalend. Novembris, *quemadmodum ex MS. suo retulit Nicol. Serarius, rerum Moguntiacarum lib. 3. notat. 29.*

Ex inditis verò plurimæ sunt epistolæ, quas omni licet adhibita diligentiâ, consequi nequivimus: inter quas & Regum nostrorum illæ sunt, de quibus in Caroli Magni vita Eginhardus. Scotorum reges sic habuit ad suam voluntatem per suam munificentiam inclinatos, ut eum nunquàm aliter quam Dominum, seque subditos & servos ejus pronuntiarent. Extant Epistolæ ab iis ad eum missæ, quibus hujusmodi affectus eorum erga illum indicatur. *Sed has, & ejus generis alias, illis qui in transmarinis partibus degunt è tenebris eruendas relinquimus; earum quas domi reperire potuimus editione hoc tempore contenti.*

m Epist. Decret. edi. Romæ. tom. 2. epist. 2. n Bonifac. epist. 131. o Lup. in Vit. Wigberchti, c. 24. p Io Trithem. de viris illustr. O. d. Benedicti, l. 4. c 190. Vid. & l. 3. c 267.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [17] - -

SERIES EPISTOLARUM QUÆ IN HAC SYLLOGE CONTINENTUR.

EPIST. I.

Gregorii I. Romani Pontificis, ad Episcopos Hiberniæ, pag. 1
2. Ejusdem Gregorii, ad Quirinum Episcopum, 3
3. S. Columbani Hiberni, 5
4. Ejusdem Colombani, Rhythmica, 7
5. Ejusdem Columbani ad Hunaldum, 10
6. Ejusdem Golumbani, ad Fedolium, 13
7. Laurentii Dorobernensis Archiepiscopi, ad Scotos, Hiberniæ incolas, 15
8. S. Livini Episcopi & Martyris, ad Florbertum Abbatem Monasterii S. Bavonis, 17
9. Romani Cleri, ad Clerum Hibernicum, 20
10. S. Galli Hiberni, ad Desiderium Caducensem Episcopum, 22
11. Cumiani Hiberni, ad Segienum Huensem Abbatem de Controversia Paschali, 23
12. Scoti cujusdam anonymi, ad Aldhelmum Malmesburiensem Abbatem. 32

13. Ald-

SERIES EPISTOLARUM.

13. *Aldhelmi Malmesburiensis Abbatis, ad Eahfridum ex Hiberniâ in patriam reversum,* 35
14. *Adamnani Huensis Monasterii Abbatis,* 40
15. *Bonifacii Moguntini Archiepiscopi, ad Zachariam Romanum Pontificem de causâ Aldeberti Galli & Clementis Scoti,* 42
16. *Zachariæ Romani Pontificis, ad Bonifacium; de causâ Virgilii, Hiberni & Sidonii,* 45
17. *Ejusdem Zachariæ, ad Bonifacium; de aliis quæstionibus ab eodem Virgilio & Sampsone Scoto motis,* 46
18. *Albini Magistri, ad Colcum lectorem in Scotiâ,* 49
19. *Claudii Scoti Præsbyteri, ad Justum Abbatem,* 50
20. *Ejusdem Claudii, ad Ducterannum Abbatem,* 51
21. *Gildæ, ad Rabanum Monachum,* 53
22. *Joannis Scoti Erigenæ, ad Carolum Caluum,* 54
23. *Ejusdem Joannis, ad eundem Carolum,* 55
24. *Anastasii Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarii, ad eundem Regem Carolum,* 61
25. *Dublinienſium, ad Lanfrancum Cantuariensem Archiepiscopum,* 65
26. *Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi, ad Gothricum Regem Dubliniæ,* 66
27. *Ejusdem Lanfranci, ad Terdeluacuum Hiberniæ Regem,* 68
28. *Ejusdem Lanfranci, ad Domnaldum Hiberniæ Episcopum,* 70
29. *Gregorii VII. Romani Pontificis, ad Hibernos,* 72
30. *Gilleberti Lunicenses Episcopi, ao Episcopos Hiberniæ, de usu Ecclesiastico,* 74
Gillebertus Lunicensis Episcopus, de Statu Ecclesiæ, 75

31. *Ejus-*

31. *Ejusdem Gilleberti, ad Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum,* 83
32. *Anſelmi Cantuarienſis Archiepiſcopi, ad eumdem Gillebertum,* 84
33. *Ejusdem Anſelmi, ad Epiſcopos Hiberniæ,* 85
34. *Waterfordienſium; ad Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum,* 87
35. *Anſelmi Cantuarienſis Archiepiſcopi, ad Mariardachum Hiberniæ Regem,* 89
36 *Ejuſdem ad eundem,* 91
37. *Murchardachi Hiberniæ Regis, ad Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum,* 93
38. *Anſelmi Cantuarienſis Archiepiſcopi ad Malchum Waterfordienſem Epiſcopum,* 94
39. *Ejusdem, ad Samuëlem Dublinienſem Epiſcopum,* 95
40. *Dublinienſium, ad Radulphum Cantuarienſem Archiepiſcopum,* 96
41. *Henrici I. Anglorum Regis, ad eundem Radulphum,* 97
42. *Bernardi Clarævallenſis Abbatis, ad Malachiam Hiberniæ Epiſcopum,* 98
43. *Ejusdem, ad eundem,* 100
44. *Ejusdem, ad eundem,* 102
45. *Ejusdem, ad Hibernienſes fratres,* 104
46. *Adriani IV. Pontificis Romani, ad Henricum II. Anglorum Regem,* 106
47. *Alexandri III. Pontificis Romani, ad eundem,* 109
48. *Ejusdem Alexandri, ad Laurentium Dublinenſem Archiepiſcopum,* 110
49. *Giraldi Barrii Cambrenſis, ad Guilielmum Verum Herefordenſem Epiſcopum,* De Mirabilibus Hiberniæ, 113
50. *Ejusdem Giraldi Cambrenſis in librum tertium Vaticinum Prologus, qui adjectus eſt, vice, Appendicis, ad duos ejusdem libros Vaticinalis Hiſtoriæ, de Expugnatione Hiberniæ,* 116
Profeſſiones ab Oſtomannorum in Hibernia Epiſcopis, ordinationis ſuæ tempore, Cantuarienſibus Archiepiſcopis factæ, 120
Ædgari Regis Anglorum Charta de Oſwaldes law. 121

Uſſerii recenſiones quæ in fine Editionis Dublinienſis repoſitæ erant, ſingulis in hac Editione Epiſtolis ſubjectæ pro Majori Lectorum commoditate.

VETE-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [20] - -

VETERUM EPISTOLARUM HIBERNICARUM SYLLOGE.

GREGORII I. Romani Pontificis, ad Episcopos Hiberniæ.

Gregorius, Universis Episcopis per Hiberniam.

SCRIPTA vestra summâ cum gratulatione susce- An. Christi
pi: sed erit in me uberior valdè lætitia, si mihi des- 592.
vestrâ contigerit reversione gaudere. Prima itaque Epistolæ vestræ frons gravem vos pati persecutionem innotuit. Quæ quidem persecutio dum non rationabiliter sustinetur, nequaquam proficit ad salutem. Nam nulli fas est retributionem præmiorum expectare pro culpâ. Debetis enim scire (sicut beatus Cyprianus dixit) quia *Martyrem non facit pœna, sed causa.* Dum igitur ita sit, incongruum nimis est de eâ vos, quam dicitis, persecutione gloriari, per quam vos constat ad æterna præmia minimè provehi. Reducat ergo charitatem vestram tandem integritas fidei ad matrem, quæ vos generavit, Ecclesiam. Nulla vos animorum intentio à concordiæ unitate dissociet: nulla persuasio rependo vos à recto itinere defatiget. Nam in Synodo, in quâ de *Tribus capitulis* actum est,

apertò liquet, nihil de fide convulsum esse, vel aliquatenùs immutatâ, sed (sicut scitis) de quibusdam illic solummodò personis est actitatum: quarum una, cujus scripta evidenter à rectitudine Catholicæ fidei deviabant, non injustè damnata est.

Quod autem scribitis, quia ex illo tempore inter alias provincias maximè flagellatur Italia: non hoc ad ejus debetis intorquere opprobrium, quoniam scriptum est: *Quem diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Si igitur ita est, ut dicitis; ex eo tempore magis dilecta est apud Deum & modis omnibus approbata, ex quo Domini sui meruit sustinere flagella. Quia verò non ita sit, quemadmodum vos in ejus insultatione affirmare conamini, rationem attendite. Postquam recordandæ memoriæ *Vigilius* Papa in urbe regiâ constitutus, contra *Theodoram* tunc Augustam & *Acephalos* damnationis promulgavit sententiam; tunc Romana urbs ab hostibus adita & captivata est. Ergo bonam causam habuerunt *Acephali*, & injustè damnati sunt, post quorum damnationem talia contigerunt? Absit. Hoc enim nec nostrûm quempiam, nec alios, qui Catholicæ fidei mysteriis instituti sunt, vel dicere, vel aliquo modo confiteri convenit. His denique cognitis, ab hâc quandoque jam deliberatione recedite. Heb. 12. 6.

Ut igitur de *Tribus capitulis* animis vestris ablatâ dubietate, possit satisfactio abundanter infundi; librum quem ex hâc re sanctæ memoriæ decessor meus *Pelagius* Papa scripserat, vobis utile judicavi transmittere. Quem si depositò voluntariæ defensionis studio, puro vigilantique corde sæpiùs volueritis relegere; eum vos per omnia secuturos, & ad unitatem nostram reversuros nihilominus esse confido. Porrò autem si, post hujus libri lectionem, in eâ quâ estis volueritis deliberatione persistere; sine dubio non rationi operam, sed obstinationi vos dare monstratis. Unde iterum habitâ locutione, charitatem vestram admoneo, ut quoniam (Deo suffragante) fidei nostræ integritas in causâ *Trium capitulorum* inviolata permansit; mentis tumore depositò, tantò citius ad matrem vestram, quæ filios suos expectat & invitat, Ecclesiam redeatis, quanto vos ab eâ quotidiè expectari cognoscitis.

RECENSIO.

Ex Gregorij Regesto; lib. 2. epist. 36. Indictione 10. quæ anno æræ nostræ Christianæ 592. respondet.

Ejusdem

Ejusdem GREGORII, ad *Quirinum* Episcopum.

EPIST. 2.

Gregorius, Quirino Episcopo, & cæteris Episcopis in Hibernia Catholicis.

An. Christi 601.

QUia charitati nil longè est; quos dividunt loca, jungat epistola. Lator itaque præsentium ad Petri Apostolorum principis Ecclesiam veniens, fraternitatis vestræ se asseruit ad nos epistolas accepisse, easque in Hierosolymorum urbe cum rebus quoque aliis perdidisse. In quibus, sicut ipse ait, studuistis inquirere, sacerdotes ac plebes, quæ *Nestorianæ* hæreseos errore confusæ sunt, cùm ad matrem electorum omnium Catholicam Ecclesiam revertuntur, utrùm baptizari debeant, an certè solius veræ fidei confessione ejusdem matris Ecclesiæ visceribus adjungi.

Et quidem ab antiquâ patrum institutione didicimus, ut qui apud hæresim in Trinitatis nomine baptizantur, cùm ad sanctam Ecclesiam redeunt, aut unctione chrismatis, aut impositione manus, aut solâ professione fidei ad sinum matris Ecclesiæ revocentur. Unde *Arianos* per impositionem manus *Occidens*, per unctionem verò sancti chrismatis ad ingressum sanctæ Ecclesiæ Catholicæ *Oriens* reformat. *Monophysitas* verò & alios ex solâ vera confessione recipit; quia sanctum baptisma, quod sunt apud hæreticos consecuti, tunc in eis vires emundationis accipit, cùm vel illi per impositionem manus Spiritum sanctum acceperint, vel isti per professionem veræ fidei sanctæ & universalis Ecclesiæ visceribus fuerint uniti. Hi verò hæretici qui in Trinitatis nomine minimè baptizantur, sicut sunt * *Bonosiani* & *Cataphryges* (quia & illi Christum Dominum non credunt, & isti sanctum Spiritum perverso sensu esse quendam pravum hominem *Montanum* credunt, quorum similes multi sunt) & alii tales, cùm ad sanctam Ecclesiam veniunt, baptizantur: quia baptisma non fuit, quo in errore positi in sanctæ Trinitatis nomine minimè perceperunt. Nec potest hoc ipsum baptisma dici iteratum; quod, sicut dictum est, in Trinitatis nomine non erat datum.

* al. Bonosiaci.

Nestoriani verò quia in sanctæ Trinitatis nomine baptizantur, sed eos Judaïcæ perfidiæ similes, incarnationem unigeniti non credentes, suæ hæreseos error obscurat, ad sanctam Ecclesiam catholicam

venientes, de veræ fidei firmitate & confessione docendi sunt: ut unum eundemque Dei & hominis filium, Deum Dominum nostrum Iesum Christum credant, ipsum existentem in divinitate ante secula, & ipsum factum hominem in fine seculorum: quia *Verbum caro factum*
Joh. 1, 14. *est, & habitavit in nobis.* Verbum verò carnem dicimus factum, non immutando quod erat, sed sufficiendo quod non erat. Incarnationis enim suæ mysterio unigenitus patris nostra auxit, sua non minuit. Una itaque persona est Verbum & caro, sicut ipse ait: *Nemo*
1. Joh. 3, 13. *ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, Filius hominis qui est in cœlo.* Qui filius Dei in cœlo, erat filius hominis, qui loquebatur in terrâ.

Hinc Joannes ait: *Scimus quia filius Dei venit, & dedit nobis sensum.* Qui nobis quem sensum dederit, illicò subjungit: *ut cognoscamus verum Deum.* Quem hoc loco verum Deum insinuat, nisi Patrem omnipotentem? Sed quid etiam de omnipotente Filio sentiat, adjungit: *Et simus in vero filio ejus Iesu Christo.* Ecce ait verum Deum Patrem, verum ejus filium Jesum Christum. Quem verum filium quid esse sentiat, apertius ostendit: *Hic est*, inquit, *verus Deus, & vita æterna.* Si igitur, juxta errorem *Nestorii*, alius Verbum, atque alius esset homo Jesus Christus; qui verus est homo, utique verus Deus non esset & vita æterna. Sed unigenitus filius Verbum ante secula factus est homo. Hic est ergo *verus Deus, & vita æterna.*

Certè cum hunc sancta Virgo conceptura esset, & loquentem
Luc. 1, 38. ad se angelum audiret, ait: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi sicut dixisti.* Quæ cùm eum concepisset, & ad *Elizabeth* cognatam suam pergeret, ab eadem *Elizabeth* protinus audivit: *Unde ego digna, ut mater Domini*
Luc. 1, 43. *mei veniat ad me?* Ecce eadem Virgo & *ancilla* Domini dicitur, & *mater.* *Ancilla* enim Domini, quia Verbum ante sæcula unigenitus æqualis est patri: *Mater* verò, quia in ejus visceribus ex sancto Spiritu, de ejusque carne factus est homo. Nec alterius ancilla, alterius mater: quia dum unigenitus Dei existens ante sæcula, ex ejus utero natus est homo, investigabili miraculo facta est ancilla hominis per divinitatem, & mater Dei per carnem.

Non autem prius in utero Virginis caro concepta est & postmodum divinitas venit in carnem: sed mox ut Verbum venit in ute-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [24] - 4

ro, mox Verbum servatâ propriæ veritate naturæ factum est caro. Et perfectus homo, id est, in veritate carnis & animæ rationalis, natus est per uterum Virginis unigenitus filius Dei. Unde & unctus præ participibus dicitur, sicut Psalmista ait: *Unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Unctus quippe est oleo, dono videlicet Spiritus sancti: sed præ consortibus unctus est, quia omnes nos prius peccatores homines existimus, & postmodum per unctionem sancti Spiritus sanctificamur. Ipse autem qui existens Deus ante sæcula, per sanctum Spiritum in utero Virginis homo conceptus est in fine sæculorum, ibi ab eodem Spiritu unctus est, ubi conceptus: Nec antè conceptus, & postmodum unctus est; sed hoc ipsum de Spiritu sancto ex carne Virginis concipi, à sancto Spiritu ungi fuit. Ps. 44. 7.

Hanc ergo nativitatis ejus veritatem quicunque à perverso errore *Nestorij* revertuntur, coram sanctâ fraternitatis vestræ congregatione fateantur; eundem *Nestorium*, cum omnibus sequacibus suis, & reliquas hæreses anathematizantes. Venerandas quoque Synodos, quas universalis Ecclesia recipit, se recipere & venerari promittant: & absque ullâ dubitatione eos Sanctitas vestra, servatis eis propriis ordinibus, in suo cœtu recipiat: ut dum & per solicitudinem occulta mentis eorum discutitis, atque eos per veram scientiam recta quæ tenere debeant docetis, & per mansuetudinem eis nullam contrarietatem vel difficultatem de propriis suis ordinibus facitis; eos ab antiqui hostis ore rapiatis. Et tanto vobis apud omnipotentem Deum æternæ gloriæ crescat retributio, quanto multos colligitis, qui vobiscum in Domino sine fine glorientur. Sancta itaque Trinitas orantes pro nobis suâ vos protectione custodiat; vobisque in amore suo dona multiplicior a concedat.

RECENSIO.

Ex Regest. lib. 9. Epist. 61. Indictione 4. (quæ in annum 601. incurrit:) licet; manuscriptus Vaticanus Iberiam *hic legat, pro* Hibernia.

S. COLUMBANI Hiberni. Epist. 3.

O Tu Vita quantos decepisti, quantos seduxisti, quantos excæcasti! Quæ, dum fugis, nihil es; dum videris, umbra es; dum exal- Circa annum 610.

exaltaris, fumus es, quæ quotidie fugis, & quotidie venis; quæ veniendo fugis & fugiendo venis: dissimilis eventu, similis ortu, dissimilis luxu, similis fluxu? dulcis stultis, amara sapientibus. Qui te amant, non te sciunt: & qui te contemnunt, ipsi te intelligunt. Ergò non es vera, sed fallax, te ostendis quasi veram, te reducis quasi fallacem. Quid ergò es humana Vita? via es mortalium, & non vita, à peccato incipiens usque ad mortem. Vera enim esses, si te peccatum primæ transgressionis humanæ non interrupisset, & tunc casabunda & mortalis devenisti, cùm omnes tuos viatores morti assignasti. Via ergò es ad vitam, non vita, vera enim es via, sed non plana; aliis longa, aliis brevis; aliis lata, aliis angusta; aliis læta, aliis tristis; omnibus similiter festinans, & irrevocabilis: via es, inquam, via es, sed non omnibus manifesta es, multi enim te vident, sed pauci te viam esse intelligunt. Sic enim subtilis es, & sic seductrix, ut paucorum sit te scire viam. Interroganda ergo es, & non credenda nec vendicanda; transeunda non habitanda, misera humana Vita. Nullus enim in viâ habitat, sed ambulat; ut qui ambulant in viâ, habitent in patriâ. Quare ergo tu mortalis Vita habitaris, diligeris, vendicaris? * Asscita es à perditis, contemneris à sensatis, caveris à salvandis. Timenda itaque es humana Vita, & multum cavenda; quæ sic fugitiva es, sic periculosa, sic brevis, sic incerta, ut quasi umbra, aut imago, aut nubes, aut nihil, aut inane, dissolvaris. Dum ergò nihil es: ô mortalis Vita, nisi viæ imago, fugitiva ut avis, ut nubes incerta, & fragilis ut umbra, ut somnium: sic per te iter agendum est, tam sollicitè, tam cautè, tam expeditè, ut viatorum more ad veram Patriam omnibus intelligentibus festinandum sit; de transacto securis, de eo quod restat sollicitis. Nihil enim tibi prodest ascendere, quod ascenderis, nisi, quod restat, evaseris. Via enim, & ascensus quidam, putanda est Vita hæc. Non quæramus in viâ, quod futurum est in patria. Labor enim & fatigatio in itinere versatur; in patria requies & securitas paratur. Cavendum est itaque nobis, ne fortè per viam securi simus, & ad veram nostram patriam non perveniamus. Sunt enim revera nonnulli in hoc itinere securi, *a* desides, lividi: ut non tam in via, quàm in patria esse videantur: & non tam voluntarii, quam inviti eunt ad patriam, nimirum jam perditam. Hîc enim in via præusi sunt patria, & de brevi vita æternam mortem mercati sunt: infelices de frustrato commercio læti sunt;

* al. Diligeris à stultis.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [26] - 6

sunt ; aliena caduca dilexerunt , & propria æterna neglexerunt. Quapropter quamvis sint læta, quamvis blanda, quamvis sint speciosa, aliena terrena devitemus, ut propria æterna non perdamus. *Fideles in alienis* inveniamur , ut in propriis ac nostris hæredes efficiamur: donante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen. Luc. 16, 12.

a Desides , lividi , in Sangallensi codice omittuntur hæ duæ voces ; non malè.

RECENSIO.

De eo Trithemius *in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis.* Ex Hiberniâ veniens in Galliam & Germaniam, velut olim Druydum princeps, cultus divini & cœnobia auxit & famulos. Cùm adhuc junior esset, magnum studium litteris sanctis impendit: adeò ut eleganti stylo scripserit. In totum Psalterium Commentariorum lib. 1. & quasdam ad fratres Epistolas. *Inter Epistolas verò hanc primum edidit V. CL. Melchior Haiminsfeldius Goldastus, ex vetustissimo codice Bibliothecæ Monasterii S. Galli ; in quo, hoc titulo prænotata legebatur* INCIPIT EPISTOLA S. COLUMBANI ABBATIS. *quanquam in eâ* nullum apparere epistolici characteris vestigium , *rectè à viro eruditissimo est observatum: sicut etiam, hinc sermonis sui 49. exordium mutuatum esse Homiliarum ad fratres in eremo, quæ inter Augustini opera feruntur, consarcinatorum. Et sanè, inter Columbani institutiones, seu Homilias XIII. quæ in manuscripto Monasterii Bobiensis habentur , hæc ipsa ordine* quinta *reperitur; indeque descripta , Parisiis à Thomâ Messinghamo typis est mandata. Nos vero , ex mutuâ utriusque editionis collatione , hanc sive Epistolam , sive Homiliam aliquanto emendatiorem hic exhibuimus.*

Ejuedem COLUMBANI, Rhythmica.

EPIST. 6.

MUndus iste transit, & quotidie decrescit:
Nemo vivens manebit, nullus vivus remansit.
Totum humanum genus ortu utitur pari,
Et de simili vita fine cadit æquali.
Deferentibus vitam mors incerta subripit:
Omnes superbos vagos mœror mortis corripit.
Quod pro Christo largiri nolunt, omnes avari
importunè omittunt: post se colligunt † aliî.
Parvum ipsi viventes Deo dare vix audent:
Morti cuncta relinquunt; nihil de ipsis habent.

† id est, *alieni.*

Quo-

Quotidiè decreſcit vita præſens, quam amant:
Indeficiens manet ſibi pœna quam parant.
Lubricum, quod labitur, conantur colligere:
Et hoc, quod ſe ſeducit, minùs timent credere.
Dilexerunt tenebras terras magis quàm lucem:
Joh. 3. 19. Imitari contemnunt vitæ Dominum ducem.
Vult in ſomnis regnent, una hora lætantur:
Sed æterna tormenta adhuc illis parantur.
Cœci nequaquàm vident quid poſt obitum reſtat:
Peccatori impio quod impietas præſtat.
Cogitare convenit te hæc cuncta, Amice:
Abſit tibi amare hujus formulam vitæ.
Eſa. 40. 6. *Omnis caro ut fœnum*, flagrans licet florida:
1 Pet. 1. 24. Sicque, *quaſi flos fœni omnis ejus gloria.*
Jac. 1. 11. Orto ſole areſcit fœnum, & flos deperit:
Sic eſt omnis juventus, virtus cùm defecerit.
Vultûs Chriſti radius præ cunctis amabilis,
Magis diligendus eſt, quàm flos carnis fragilis.
Caveto, Filiole, ſeminare ſpecies,
Quas mox ingredietur non parva pernicies.
Plerique perpeſſi ſunt pœnarum incendia;
Voluntatis lubricæ nolentes diſpendia.
Poculum impiiſſimæ noli tu bibere;
Unde multos plerumque vides lætos ridere.
Nam quoſcunque videris ridere inaniter;
Scito in noviſſimis quòd flebunt amariter.
Conſpice, Chariſſime, ſic eſſe libidinem,
Ut morſum mortiferum; quod vincit dulcedinem,
Noli pronus pergere per vias mortalium:
Quàm multis eveniſſe conſpicis naufragium?
Pergere inter laqueos cum ſuſpenſis pedibus;
Per quos captos cæteros incautos comperimus.
De terrenis eleva tui cordis oculos:
Ama amantiſſimos Angelorum populos.
Beata familia, quæ in altis habitat:
Ubi ſenex non gemat, neque infans vagiat:

Ubi non eſurit, ubi nunquam ſititur:
Ubi cibo ſuperno plebs cœleſtis paſcitur.
Ubi nemo moritur, quia nemo naſcitur:
Ubi aula regia [ac] cœleſtis paſcitur.
Ubi vita viridis veraque eſt futura:
Quam nec mors, nec mœroris metus, eſt conſumptura.
Læti leto tranſacto lætum Regem videbunt;
Cum regnante regnabunt, cum gaudente gaudebunt.
Tunc dolor, tunc tædium, tunc labor delebitur:
Tunc Rex Regum, Rex mundus, à mundis videbitur.

RECENSO.

Ex duobus antiquis Bibliothecæ Sangallenſis Monaſterii exemplaribus edidit Goldaſtus: quorum unum ἀνώνυμον, alterum auctoris nomen præferebat. Verùm & illum & me quoque fugerat, quod à doctiſſimo Epiſcopo Kilmerenſi D. Guilielmo Bedello eſt animadverſum; rythmis orationem totam contineri. Ut inter ea quæ ad canendum digna *Columbanum edidiſſe ſcribit* a *Jonas &* b *Sigebertus, etiam hæc numeranda fuerit epiſtola. Verſus enim ſunt pariſyllabi omnes, modulationi accommodati: in quibus, eliſionum & quantitatis ratione prorſus neglecta, quatuordecim ſyllabarum numerus ſtudiosè eſt obſervatus. Unde ſingulis per στίχους deſcriptis, paucula quædam à nobis ſunt leviter immutata, & tres quoque dempti verſiculi, quibus nullus alius ſimili rythmo deſinens reſpondere deprehendebatur, nempè poſt diſtichon decimum tertium.*

Pulchritudo hominum ſeneſcens delabitur.

Poſt vigeſimum-tertium. Ubi laudes Domini nulla vox retinet. *vel potiùs (ut & ſenſus & numeri ſyllabarum ratio poſtulat)* nulla vox non recinet.
& poſt vigeſimum-quintum. In quâ malè reſonans, nulla vox audita eſt.
Hujus generis verſus, inter Bonifacij Moguntini epiſtolas, complures cernuntur, octo ſyllabarum numero conſtantes: de quibus (in epiſtolâ ſexageſima-quinta ad Aldhelmum) ita meminit Ædilvvaldus. Huic noſtræ parvitatis Epiſtolæ trina cantati modulaminis carmina, binis generibus digeſta ſubdidimus, &c. quorum tertium non pedum menſurâ elucubratum, ſed octonis ſyllabis in uno quolibet verſu compoſitis (unâ eademque littera comparibus linearum tramitibus aptata) curſim calamo perarante caraxatum tibi ſagaciſſime c ſator, transmittens dicavi. *Simplicibus verò hiſce rythmis ſucceſſunt demùm verſus. qui (ab inventoris, ut putatur, nomine)* Leonini *ſunt dicti ex* rythmo *pariter &* metro *conſtantes: utpotè, in quibus tùm ſimiliter cadentium, tùm quantitatis ſyllabarum ratio eſt habita. Cujus generis inter primos qui extant,* Guilielmi Pictavienſis *illi ſunt, quos ad Epiſtolam 29. ſumus producturi.*

a Jonas Abbas in Vita S. Columbani, c. 2. b Sigebert. de ſcript. Eccl. c. 60.
c *Pater, ut infrà in* (ipſius Aldhelmi) e[pi]ſtola XIII.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15:ZEN Leibn. Marg. 42, [29] - 9

Epist. 5.

Ejusdem COLUMBANI ad HUNALDUM.

COLUMBANUS HUNALDO

Casibus innumeris decurrunt tempora vitæ,
Omnia prætereunt, menses volvuntur * & anni;
Labitur in senium momentis omnibus ætas.
Ut tibi perpetuam liceat comprehendere vitam,
Oles illecebras vitæ nunc sperne caducæ.
Blandâ luxuriâ virtus superatur honesta.
Ardet avaritiâ cœcaque cupidine pectus.
Nescit habere modum vanis mens dedita curis.
Filius argentum est auro, virtutibus aurum.
Summa quies, nil velle super, quàm postulat usus.
Nos ergo versiculos misi tibi sæpè legendos:
Ut mea dicta tuis admittas auribus, oro.
Ne te decipiat vana & peritura voluptas.
Aspice quàm brevis est procerum regumque potestas.
Lubrica mortalis citò transit gloria vitæ.
Da veniam dictis; fuimus fortasse loquaces.
Omne quod est nimium, semper vitare memento.

* al. in annis.

Columbanus Hibernus, Hunaldo discipulo.

Suscipe, *Hunalde*, libens & perlege mente serena
Dicta *Columbani*, fidâ te voce monentis:
Quæ licèt ornatu careant sermonis honesti,
Vota tamen, mentisque piæ testantur amorem.
Vive, Deo fidens, Christi præcepta sequendo,
Dum modò vita manet, dum tempora certa salutis.
Tempus & hora volat, momentis labitur ætas.
Despice, quæ pereunt, fugitivæ gaudia vitæ.
Non fragiles sectêris opes, & inania lucra:
Nec te sollicitet circumflua copia rerum,
Sint tibi divitiæ, divinæ dogmata legis,
Sanctorumque patrum castæ moderamina vitæ;
Omnia quæ dociles scripserunt antè magistri,
Vel quæ doctiloqui cecinerunt carmina vates.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15,ZEN Leibn. Marg. 42, [30] - 10

Has cape, divitias ſemper contemne caducas:
In mentemque tibi veniat tremebunda ſenectus;
Quam gelidæ tandem ſequitur violentia mortis.
Ultima jam ſapiens meditatur tempora vitæ,
Torpentes ſenio vires, morboſque frequentes,
Incertumque diem lethi, certoſque dolores.
Multa ſenem fragilis vexant incommoda carnis.
Nam macie turpi tabeſcunt languida membra.
Tunc genuum junctura riget, venaſque per omnes
Illius in toto frigeſcit corpore ſanguis;
Sic baculo nitens artus ſuſtentat inertes.
Quid triſtes memorem gemitus? quid tædia mentis?
Somnus abeſt oculis, illum ſonus excitat omnis.
Quid tunc argenti, fulvi quid proderit auri
Improba congeries multos collecta per annos?
Munera quid procerum? ditis quid prandia menſæ?
Quid meminiſſe juvat tranſactæ gaudia vitæ,
Venerit extremi tandem cùm terminus ævi?
Hæc, dum vita volat, vigili qui mente retractat,
Spernit avaritiam, vanoſque refutat honores.
Quid modò terrenis mentes intendere curis
Mortales cupiunt? quid turpia lucra ſequuntur?
Semper avarus eget nummo, teſtante Poëta,
Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit.
Indiget inter opes, nec habet quod habere videtur
Ille domi ſolus nummos abſcondit in arcâ,
Divitias cumulans: dum ſeſe neſcit amare,
Plus amat hæredem, ſervat cui cuncta fidelis.
O nimiùm felix, parcus cui ſufficit uſus,
Corporis ut curam moderamine temperet æquo.
Non miſerâ capitur cæcaque cupidine rerum,
Nec majora cupit, quam quæ natura repoſcit:
Non lucri cupidus nummis marſuppia replet,
Nec molles cumulat tinearum ad pabula veſtes:
Paſcere non pingui procurat fruge caballos,
Nec trepido tales volvit ſub pectore curas,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [31] - 11

Ne subitis pereat collecta pecunia flammis,
Aut fractâ nummos rapiat fur improbus arca,
Vivitur argento sine, jam sine vivitur auro;
Nudi nascuntur, nudos quoque terra receptat.
Divitibus nigri reserantur limina Ditis,
Pauperibusque piis cœlestia regna patescunt.
Temnere divitias monuit Salvator avaros:
Quisquis amat Christum, sequitur vestigia Christi.
Nam brevis & fragilis morituræ gloria carnis,
Quicquid habet, rapidi velox fuga temporis aufert.
Pulchrè veridici cecinit vox talia Vatis,
Tempora dinumerans ævi vitæque caducæ:
Omnia tempus agit, cum tempore cuncta trahuntur.
Alternant elementa vices, & tempora mutant:
Accipiunt augmenta dies noctesque vicissim,
Tempora sunt florum, retinet sua tempore messis:
Sic iterum spisso vestitur gramine campus.
Tempora gaudendi, sunt tempora certa dolendi: Eccl. 3. 4.
Tempora sunt vitæ, sunt tristia tempora mortis.
Omnia dat, tollit, minuitque volatile tempus.
Ver, æstas, autumnus, hyems, redit annus in annum:
Omnia cùm redeunt, homini sua non redit ætas.
Hæc sapiens omni semper reminiscitur horâ,
Atque domum luctus epulis præponit opimis.
Ultima nunc humili concludam verba precatu,
Sis memor ipse mei, versus cum legeris istos.
Tempora sic habeas optatæ longa senectæ.

RECENSIO.

Acrostichis utrius que nomen complectens, à Goldasto primùm est edita, sed à subsequente Epistolâ divulsa, quam ille ad Sethum quendam scriptam fuisse putavit; fretus authoritate Manuscripti Sangallensis, in quo primus versus ita legebatur.

Suscipe, Sethe, libens & perlege mente serena.

Nos vero inscriptionem alteram, quam in primâ hujus Epistolæ editione ex suis codicibus expressit Georgius Fabricius, vel eo nomine retinendam censuimus; quòd non tam ad ipsam acrostichidem, quàm ad sequens Carmen, illa loquacitatis excusatio referenda videatur;

Da veniam dictis, fuimus fortasse loquaces.

Ejus-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15,ZEN Leibn. Marg. 42, [32] - 12

Ejusdem COLUMBANI, ad Fedolium Epist. 8.

ACcipe, quæso
Nunc bipedali
Condita versu
Carminulorum
Munera parva:
Tuque frequenter
Mutua nobis
Obsequiorum
Debita redde.
Nam velut æstu,
Flantibus Austris,
Arida gaudent
Imbribus arva;
Sic tua nostras
Missa frequenter
Lætificabit
Pagina mentes.
Non ego posco
Nunc perituræ
Munera gazæ:
Non, quod avarus
Semper egendo
Congregat, aurum:
Quod sapientum
Lumina cœcat,
Et velut ignis
Flamma perurit
Improba corda.
Sæpè nefanda
Crimina multis
Suggerit auri
Dira cupido.
E quibus ista
Nunc tibi paucæ
Tempore prisco
Gesta retexam.
Extitit ingens
Causa malorum
Aurea pellis.
Corruit auri
Munere parvo
Cœna dearum;
Ac tribus illis
Maxima lis est
Orta Deabus.
Hinc populavit
Trojugenarum
Ditia regna
Dorica pubes.
Juraque legum
Fasque fidesque
Rumpitur auro.
Impia quippe
Pigmalionis
Regis ob aurum
Gesta leguntur.
Sic Polydorum
Hospes avarus.
Incitus auro.
Fraude necavit.
Fœmina sæpè
Perdit ob aurum
Casta pudorem.
Non * Jovis auri
Fluxit in imbre:
Obtulit aurum,

* Casus recti. ἀρχαϊκῶς

Aureus ille
Fingitur imber.
Amphiaraum
Prodidit auro
Perfida conjunx.
Hectoris heros
Vendidit auro
Corpus Achilles,
Et reserari
Munere certo
Nigra feruntur
Limina Ditis.
Nunc ego possem
Plura referre,
Ni brevitatis
Causa vetaret.
Hæc tibi, Frater
Inclite, parva
Litterularum
Munera mittens,
Suggero vanas
Linquere curas.
Desine, quæso,
Nunc animosos
Pascere pingui
Farre caballos:
Lucraque lucris
Accumulando,
Desine nummis
Addere nummos.
Ut quid iniquis
Consociaris,
Munera quorum
Crebra receptas?
Odit iniqui
Munera Christus.

Hæc sapienti
Despicienda,
Qui fugitivæ
Atque caducæ
Cernere debet
Tempora vitæ.
Sufficit autem
Ista loquaci
Nunc cecinisse
Carmina versu.
Nam nova forsan
Esse videtur
Ista legenti
Formula versus.
Sed tamen illa
Trojugenarum
Inclita Vates
Nomine Sappho,
Versibus istis
Dulce solebat
Edere carmen.
Si tibi cura
Fortè volenti
Carmina tali
Condere versu,
Semper ut unus
Ordine certo
Dactylus istic
Incipiat pes:
Inde sequenti
Parte trochæus
Proximus illi
Ritè locetur.
Sæpè duabus
Claudere longis
Ultima versus

Jure

Jure licebit.
Tu modò, Frater
Alme *Fedoli*,
Nectare nobis
Dulcior omni.
Floridiora
Doctiloquorum
Carmina linquens,
Frivola noſtra.
Suſcipe lætus.

Sic tibi *Chriſtus*,
Arbiter orbis,
Omnipotentis
Unica proles,
Dulcia vitæ
Gaudia reddat:
Qui ſine fine,
*Nomine Patris
Cuncta gubernans
Regnat in ævum.

* al. *Nomine.*

Hæc tibi dictâram morbis oppreſſus acerbis
Corpore quos fragili patior, triſtique ſenectâ.
Nam dum præcipiti labuntur tempora curſu,
Nunc ad Olympiadis * ter ſenos venimus annos.
Omnia prætereunt, fugit irreparabile tempus
Vive, vale lætus, triſtiſque memento ſenectæ.

* al. *ter ſeno.*

RECENSIO.

Ex manuſcripto Bibliothecæ Monaſterii S. Galli, anno 1604. à M. Goldaſto & Henr. Caniſio edita. Verſibus autem bipedalibus Adonicis eſt conſcripta: eliſionis ſyllabarum occaſione omni diligenter evitatâ, ut Carmen eſſet conſtanter πεντασύλλαβον eoque ad cantum magis aptè conveniret. Annexi ſunt & Hexametri ſex: in quorum antepenultimo ætatem ſuam author ita indicat

Nunc ad Olympiadis ter ſenæ venimus annos.

Vel pluraliter potiùs, Olympiadum ter ſenûm. *Ut iſta ſcripſerit Columbanus, annum agens vel LXXII. ſi quatuor, vel XC. ſi quinque annorum ſpatio (Latinorum quorundam more) Olympiadicam periodum definiamus.*

LAURENTII Dorobernenſis Archiepiſcopi, ad Scotos, Hiberniæ incolas.

Epist. 7.

Dominis, chariſſimis fratribus, Epiſcopis vel Abbatibus per univerſam Scotiam; Laurentius, Mellitus & Juſtus Epiſcopi, ſervi ſervorum Dei.

Circa an. 614.

DUm nos ſedes Apoſtolica more ſuo, ſicut in univerſo orbe terrarum, in his occiduis partibus ad prædicandum gentibus Paganis diri-

Jure

dirigeret; atque in hanc insulam, quæ Britannia nuncupatur, contingit introisse : antequam cognosceremus, credentes quòd juxta morem universalis Ecclesiæ ingrederentur, in magnâ reverentiâ sanctitatis tam Britones quàm Scotos venerati sumus. Sed cognoscentes Britones, Scotos meliores, putavimus. Scotos verò per *Daganum* Episcopum in hanc quam superiùs memoravimus insulam, & † *Columbanum* Abbatem in Galliis venientem, nihil discrepare à Britonibus in eorum conversatione didicimus. Nam *Daganus* Episcopus ad nos veniens, non solùm cibum nobiscum, sed nec in eodem hospitio quo vescebamur sumere voluit.

† Cujus jam proximè præcesserunt Epistolæ.

Cætera, quæ de legitimo observandi Paschatis tempore sequebantur, desiderantur.

RECENSIO.

Desumptum est hoc Epistolæ hujus principium ex Bedæ *Historiæ Ecclesiasticæ libro 2. cap. 4. ubi & reliquæ partis, quæ desiderantur, argumentum ita enarratum invenitur. Laurentius* non solùm novæ, quæ de Anglis erat collecta, Ecclesiæ curam gerebat; sed & veterum Britanniæ incolarum, nec non & Scotorum, qui Hiberniam insulam Britanniæ proximam incolunt, populis pastoralem impendere sollicitudinem curabat. Siquidem ubi Scotorum in prætatâ ipsorum patria, quomodo & Britonum in ipsâ Britanniâ, vitam ac professionem minùs Ecclesiasticam in multis esse cognovit; maximè quòd Paschæ solemnitatem non suo tempore celebrarent, sed à decima quartâ Lunâ usque ad vicesimam Dominicæ Resurrectionis, diem observandum esse putarent: scripsit cum Coëpiscopis suis exhortatoriam ad eos Epistolam; obsecrans eos & contestans, unitatem pacis & Catholicæ observationis cum eâ quæ toto orbe diffusa est Ecclesia Christi tenere. *De eodem etiam Laurentio, in Vitâ ejus à Gotcelino Bertiniano descriptâ, hæc pertexitur narratio.* Fama ejus transvolante maria, quia lux in candelabro & civitas in monte nequit abscondi; sanctus Terenanus archipontifex Hiberniæ ad eum transiit, virtutæ sanctitatis, ut tres mortuos suscitasse perhibeatur. Qui audiens beatum Laurentium de Paschæ observatione aliisque Apostolicis institutionibus mutuo conventu disputantem, dedit manus veritati; suosque discipulos (indignantes quòd tam divinus vir tali advenæ subjaceret) ad veritatis lineam, suo exemplo, cum sua gente correxit. *vel potiùs (ut Joannes Tinmuthensis, & ejus exscriptor Joannes Capgravius, rem narrat)* suam gentem in posterum corrigere satagebat.

S. LI.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15,ZEN Leibn. Marg. 42, [36] - 16

S. LIVINI Episcopi & Martyris, ad *Florbertum* Abbatem Monasterij *S. Bavonis*.

EPIST. 8. An Christi 633.

AUdeo mira loqui; Solem sine lumine vidi,
Est sine luce dies, sic sine pace quies.
Hos postquam populos conspexi luce serenâ;
Sol mihi non luxit, nox fuit una mihi.
Impia Barbarico gens exagitata tumultu
Hîc *Brachanta* furit, meque cruenta petit.
Quid tibi peccavi, qui pacis nuntia porto?
Pax est quod porto; cur mihi bella moves?
Sed quâ tu spiras feritas sors læta triumphi,
Atque dabit palmam gloria martyrii.
Cui credam novi, nec spe frustrabor inani:
Qui spondet Deus est, quis dubitare potest?
Attamen est aliquid mœstæ solatia menti
Quod dat, nec penitùs me premit atra dies.
Ganda parat gremium, quo me fovet ubere læto;
Invitat, mulcet, nutrit, amat, refovet.
Hîc est *Florbertus*, quem virtus flore perornat,
Cui probitas floret, flos probitate viget.
Forma gregis, decus Ecclesiæ, concordia fratrum;
Ipse suis medicus, & medicina sibi.
Quid referam pietatis opus? quòd me peregrinum
Obsequiis lætis dum fovet, addit onus.
Sufficeret fratrum fratrem dixisse *Livinum*;
Pontificis nomen pergravat & Domini.
Egressus patriam, pompæ mortalis honorem
Sprevi, devovi, spes Deus una mihi.
Attamen inveniet, quod Christo sedulus offert,
Quod sic sum pauper hoc sibi nil minuet,
Plus aliquid præstat absenti munere largo;
Præsens continuis me fovet obsequiis.
Hæc quoque dum scribo, properans agitator asselli
Munere nos solito, pondere lassus, adit.

Ruris delicias affert, cum lacte butyrum,
Ovaque, caleoli plena caniſtra premunt.
Hoſpita quid reſtas? effer jam ſedula greſſum;
Collige divitias, quæ modò pauper eras.
Fervet, olus ſiccum, ſed nunc condire licebit:
Ollula dura priùs, uncta ſuavis erit.
* *HOLTAN* villa gravis, quæ neſcis reddere fructum;
Urticas, lappas, cur bene culta refers?
Hoc eſt quo recreor, quòd habet paupercula tantum
Hoſpita quod mittit, vel mihi *Ganda* boni.
Et pius ille pater cum donis mollia verba
Mittit, & ad ſtudium ſollicitat precibus.
Ac titulo magnum jubet inſignire *Bavonem*;
Atque leves elegos eſſe decus tumulo.
Nec reputat, fiſſo cùm ſtridet fiſtula ligno,
Quòd ſoleat raucum reddere quaſſa ſonum.
Exigui rivi pauper quam vena miniſtrat
Laſſo vix tenues unda miniſtrat † opem.
Sic ego, qui quondam ſtudio florente videbar
Eſſe Poëta, modò curro pedeſter equo.
Et qui Caſtalio dicebar fonte madentem
Dictæo verſu poſſe movere Lyram:
Carmine nunc lacero dictant mihi verba Camœnæ;
Menſque dolens, lætis apta nec eſt modulis.
Non ſum qui fueram feſtivo carmine lætus:
Qualiter eſſe queam, tela cruenta videns?
Nec quid agam novi: mentis timor iſte procacis.
Quem rogo non lædat, par dare nolle pari?
Officio certare pari ſi nempe recuſo?
Pecco quòd magnis reddere parva moror.
Magna mihi præſtat ſupplex qui parvula poſcit;
Et tamen inveniar tardus ad officium.

† *forte* opes.

Accin-

* Bonifacio in Vita Livini, *fundus qui veteri vocabulo* HOLTHEM *dicitur*, hodie *HAUTHEM* pagus territorii Aloſtenſis, tertio milliari à portu Ganda, ſive Gandavo poſitus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15,ZEN Leibn. Marg. 42, [38] - 18

Accingar ſtudio, quamvis non viribus æquis:
Eſt non poſſe leve, non renuiſſe bonum.
Ergo tibi titulum ſcribens, ſanctiſſime *Bavo*,
Qui volo quod nequeo, quod valeo facio.

Epitaphium Sancti Bavonis.

QUi patriæ rector, ſpes gentis, gloria regni;
Magnorum primus qui modò magnus eras.
Non quia magnus eras, te gloria magna beatum,
Sed contempta decus gloria magna facit.
Pro Chriſto pauper, deſpectus, vilis, egenſque,
Et Chriſti famulis nunc caput atque decus.
Defunctum revocans, qui morti jura tuliſti,
Monſtras quippe tibi jura patere poli.
Quam tu fundâſti, quæ te tenet, inclyte *Bavo*,
Eccleſiam meritis protege ſancte tuis.
Hæc, *Florberte* pater, *Livinus* carmina mittens,
Inſcriptum lateri munus habere dedi:
Ut cùm vaſtatus fiet locus ille ruinâ,
Carmina conſervet obrutus iſta lapis.

RECENSIO.

De eo Chriſtianus Maſſæus Cameracenſis, Chronicorum libro 13. *ad annum Chriſti* 633. S. Livinus natione Scotus, Archiepiſcopus Hiberniæ Gandavum venit cum tribus diſcipulis, 16. Julii, Indict. 6. Manſit illic menſe uno. Deinde profectus ad Eſcam, prædicavit Chriſtum, multos convertit. Quidam verò indurati occiderunt eum, 12. Novembris ejusdem anni. *Joannes Balæus (neutiquàm verò, uti Dempſterus putavit, ipſe Maſſæus) Hiberniam, ſylveſtrem Scotiam (ſive Montanam Albaniam) perperàm interpretatur. De hoc verò Livini ſcripto ſubjicit.* Epitaphium Allowini Bavonis Auſtraſiorum ducum hæredis, qui illum Grandavi per annum unum (*vel juxta Maſſæum*, biennium *potiùs* (morte præceſſerat, Latinè & doctè edidit, *de de quo etiam Molanus, in Natalibus Sanctorum Belgij, ad diem* 1. *Octobr.* Florberto Abbati in ſancti Bavonis memoriam elegiacum carmen tranſmiſit. *Hos autem S. Livini Elegos, ex manuſcripto Corſſendonekano ab Heriberto Roſvveydo deſcriptos, communicavit mihi D. Rotheus, patriarum antiquitatum indagator diligentiſſimus, quorum duo diſticha poſtrema ad Epiſtolæ epilogum referenda ſunt, non ad interjectum Epitaphium S. Bavonis.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [39] - 19

Epist. 9. An. Christi. 639.

ROMANI Cleri, ad Clerum Hebernicum.

Doctissimis & sanctissimis, Tomiano, Columbano, Cromano, Dimao, & Baithano Episcopis; Cromano, Ernianoque, Laistrano, Scellano, & Segeno presbyteris; Sarano, cæterisque Doctoribus seu Abbatibus Scotis: Hilarus Archypresbyter & servans locum sanctæ Sedis Apostolicæ, Ioannes Diaconus & in Dei nomine a electus, item Ioannes primicerius & servans locum sanctæ Sedis Apostolicæ, & Ioannes servus Dei consiliarius ejusdem Apostolicæ Sedis.

(b ADscripta, quæ perlatores ad sanctæ memoriæ Severinum Papam adduxerunt, (hâc de luce eo migrante) reciproca responsa, & ad ea quæ postulata fuerant, siluerunt. Quibus reseratis, ne diu tantæ quæstionis caligo indiscussa remaneret, reperimus quosdam provinciæ vestræ, contra orthodoxam fidem, novam ex veteri hæresim renovare conantes; Pascha nostrum, in quo immolatus est Christus, nebulosâ caligine refutantes, & quartadecimâ lunâ cum Hebræis celebrare nitentes.

c* * * * * * * * * * *

Et hoc quoque cognovimus, quòd virus Pelagianæ hæreseos apud vos denuò reviviscit; quod omninò hortamur, ut à vestris mentibus hujusmodi venenatum superstitionis facinus auferatur. Nam qualiter ipsa quoque execranda hæresis damnata est, latere vos non debet: quia non solùm per istos ducentos annos abolita est, sed & quotidie à nobis perpetuo anathemate sepulta damnatur; & hortamur, ne quorum arma combusta sunt, apud vos eorum cineres suscitentur. Nam quis non execretur superbum eorum conamen & impium; dicentium, posse sine peccato hominem existere ex propriâ voluntate, & non ex gratiâ Dei? Et primùm quidem blasphemiæ stultiloquium est dicere, esse hominem sine peccato; quòd omninò non potest, nisi *unus mediator Dei & hominum homo Christus Iesus*, qui 1. Tim. 2. 5

sine

a Severini in Romano Episcopatu, tum vacante, successor designatus.

b Præpositio hæc, sensus explendi causâ, ex conjecturâ est adjecta.

c Intercidêrunt sequentia, quibus docebatur, *Dominicum Paschæ diem à quintadecima luna usque ad vigesimam primam* (juxta Nicænæ Synodi statuta) inquirendum esse.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [40] - 20

ſine peccato eſt conceptus & partus. Nam cæteri homines cum peccato originali naſcentes, teſtimonium prævaricationis Adæ (etiam ſine actuali peccato exiſtentes) portare noſcuntur, ſecundùm Prophetam dicentem: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis peperit me mater mea.* Pſ. 51 7.

RECENSIO.

Anno Chriſti DCXXXIX. *ſede Romana per mortem Severini Pontificis vacante, ſcriptæ ſunt iſtæ litteræ. De quibus, & conſimilibus aliis ante quinquennium ad eosdem Hibernos ab Honorio Papâ miſſis, ita ſcribit Beda lib. 2. Hiſtor. Eccleſiaſt. cap. 19.* Miſit Papa Honorius litteras genti Scotorum, quos in obſervatione ſanctæ Paſchæ erraſſe compererat, ſolerter exhortans, ne paucitatem ſuam in extremis terræ finibus conſtitutam, ſapientiorem antiquis ſive modernis, quæ per orbem erant, Chriſti Eccleſiis æſtimarent; neve contra Paſchales computos & decreta ſynodalium totius orbis Pontificum aliud Paſcha celebrarent. Sed & Joannes, qui ſucceſſori ejusdem Honorii Severino ucceſſit, cùm adhuc eſſet electus in Pontificatum, pro eodem errore corrigendo litteras eis magnâ authoritate atque eruditione plenas direxit: evidenter aſtruens, quia dominicum Paſchæ diem à quintadecimâ lunâ uſque ad viceſimam primam lunam (quod in Nicænâ ſynodo probatum eſt) oportet inquiri. Nec non & pro Pelagianâ hæreſi (quam apud eos reviviſcere didicerat) cavendâ ac repellendâ, in eâdem illos epiſtolâ admoneri curavit. *Deinde epiſtolam hanc adjungit: ſed quæ de* ratione Paſchalis obſervantiæ *in ea ſunt expoſita prætermittit. Quod & in ſuperioribus Laurentii cantuarienſis ad Hibernos literis, & in alis Vitaliani Romani Pontificis ad Oſvvium Nordanhumbrorum regem (quas penultimo 3. libri capiti inſeruit) ab eo factum videmus, qui poſteriorum illarum defectus ex antiquiſſimis fortaſsè Whitbienſis cœnobii ſchedis aliquo modo ſuppleri poterit; in quibus, præfixo titulo* Vitalini (Vitaliani *haud dubiè*) Papæ Urbis Romæ, *ſubjectum repperi.* „Nunquam enim celebrare [*debemus*] ſanctum Paſcha, niſi ſecundùm „Apoſtolicam & Catholicam fidem, ut in toto orbe celebratur à Chriſtianâ ple„be; id eſt, ſecundùm Apoſtolicam regulam CCCXVIII. ſanctorum Pa„trum, ac Computum ſancti Cyrilli & Dionyſii. Nam in toto terrarum orbe ſic „Chriſti una Columba, hoc eſt, Eccleſia immaculata, ſanctum Paſchæ reſurre„ctionis diem celebrat. Nam victoris ſedes Apoſtolica non adprobavit regu„lam Paſchæ: ideò nec ſequitur diſpoſitionem ejus pro Paſcha.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [41] - 21

Epist. 10. An. Christi 640.

S. GALLI Hiberni, ad *Desiderium* Caducensem Episcopum.

Domino semper suo, & Apostolico Patri, Desiderio Papæ, Gallus peccator.

DUm talis nuntius de clade à *Massiliâ* venit, quòd omnem penè provinciam depopulans vastet; Dominus ordinet custodias mittere, ut nullus de *Cadureino* ad istas ferias in *Rutenico*, vel vicinas urbes præsumat exire, ne, quod absit, per quamlibet occasionem tantum malum in urbem vestram videatur inferre. Nam per ista configua illis partibus loca custodiæ positæ sunt; ut nullus emendi aut vendendi aditum penitùs habeat, si non sollicitè cogitabitis prævidere; periculum mortis instat. Prætereà debitâ veneratione salutem mittens, quæso ut in sanctis precibus vestris parvitatem nostram memorare dignemini, Domine, verius Pater.

RECENSIO.

„ Scotia quondam bruta, nunc in Christo prudentissima, nobis lumen no„strum primitivum destinavit Kilianum, Burgundis Columbanum, Alamannis „Gallum: *inquit Egilvvardus, Prologo in vitam S. Burchardi. & Georg. Wicelius, in „Vita Kiliani*: Ex Hiberniâ, hoc est Scotus natus; sicut Columbanus quoque & Gallus. *A Gallo nostro, Urbs & monasterium* Sancti Galli *in Helvetiâ nomen accepit. Ejus Vita à Walafrido Strabo abbate Augiensi est descripta, & à Melch. Goldasto annotationibus illustrata; in quibus, ex vetere quodam codice, ista ad maternum Galli genus pertinentia producuntur.* Fertur, prout à quodam Hibernico ore accepi, quòd mater S. Galli Regina fuerit ex Ungariâ, & genuit cum viro XXI. filios & III. filias. Requievit ejus sacrum corpus in oppido *Formalin*, in monasterio S. Benedicti, sito in quodam monte, habente ad latera montis torrentes duos; unus vocatur *Dun*, alius *Lin* appellatur. Super eodem monte situm est oppidum præfatum in Hiberniâ. *Hæc verò Galli Epistola, inter alias ad Desiderium datas, ab Henr. Canisio tomo 5. Antiquæ Lectionis, & Marquardo Frehero in Corpore Francisc. historiæ scriptorum, est edita.*

CUM-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [42] - 22

CUMMANI Hiberni, ad *Segienum* Huensem abbatem de Controversiâ Paschali.

EPIST. II.

Circa an. 650.

IN NOMINE DIVINO DEI SUMMI CONFIDO.

Dominis sanctis & in Christo venerandis, Segieno abbati Columbæ sancti & cæterorum Sanctorum successorum, Beocanoque solitario (charo carne & spiritu fratri) cum suis sapientibus; Cummianus supplex peccator, magnis minimus, apologeticam in Christo salutem.

VErba excusationis meæ in faciem sanctitatis vestræ proferre procaciter non audeo: sed excusatum me habere vos, ut patres, cupio; testem Deum invocans in animam meam, quòd non contemptus vestri gratiâ, nec fastu moralis sapientiæ, cum cæterorum despectu, solemnitatem festi Paschalis cum cæteris sapientibus *suscepi. Ego enim primo anno, quo cyclus quingentorum triginta duorum annorum à nostris celebrari orsus est, non suscepi, sed silui: nec laudare, nec vituperare usus, utpote Hebræos, Græcos, Latinos, (quas linguas, ut *Hieronymus*, ait, in Crucis suæ titulo Christus consecravit) superare minimè in scientiâ me credens: deinde Apostolum interrogans dicentem, *Omnia probate, quòd bonum est tenete*; antequàm gustarem, non fastidivi. Hinc per annum secretus sanctuarium Dei ingressus, hoc est, scripturam sacram, ut volui, * involvi; deinde historias, postremò Cyclos, quos inuenire potui. Et inveni primùm in Exodo de primo mense esse inquirendum secundum Hebræos. Scriptum est enim: *Mensis iste vobis initium mensium, primus erit in mensibus anni.* Et in sequentibus: *Decimâ, die mensis hujus accipiet unusquisque agnum per familias & domos suas, & servabitis eum usque ad decimam quartam diem mensis hujus*, id est, primi mensis: *immolabitque eum universa multitudo filiorum Israël, ad vesperam.* Et inveni hoc Apostolum de immolatione Christi, non de resurrectione commemorâsse dicentem; *Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus.* Item in Exodo: *Et custodietis diem istum in generationes vestras ritu sempiterno*, primo mense, quar-

* *Addend. fortè*, non *ut mox infra.*

1. Thess. 5. 21.

* *fortè* euolui.

Exod. 12. 2 Exod. 12. 3. 6.

1. Cor. 5. 7

Ex. 12. 17. Num. 9. 13.

quartadecimâ die mensis. In Levitico quoque: *Si quis & mundus est, & in itinere non fuit, & tamen non facit Phase; exterminabitur anima illa de populis suis, quia sacrificium Domino non obtulit in tempore suo*, hoc est, in primo mense. Hoc timui, & inquisivi diligenter quid Hebræi, quid Græci, quid Latini, quid Ægyptii de hoc tempore servarent & sentirent: quod in sequentibus demonstrabo. Item in Exodo: *VII. diebus comedetis azyma usque ad diem XXI.* & in tractatibus diligenter investigavi, quid sentirent de XXI. eruditissimi viri, quod *Hieronymus* pulcherrimè explanat, dicendo: *Pascha immolat populus, & alias celebrat festivitates, omnis ejus solemnitas die finitur octavo: prima dies in azymis XIV. dies octava XXI.* Item in libro quæstionum: *A XIV. Lunâ, quæ nobis secundùm legem prima est, rationem Paschæ observemus. Omnia enim plena Deus instituit: ideò à XIV. Lunâ usque in XXI. his VII. diebus Pascha nobis celebrare concessum est; ut de his VII. aliqui dies à parasceue usque ad resurrectionem concludantur: ut neque XIII. in passione sit, neque XIV. aut XII. in resurrectione: ne ante primam secundùm nos Lunam passio Christi sit, neque resurrectio ejus in primo die quo cœptus est mundus.* Hæc, 86. quæstione. Item 91. *Apostolus*, inquit, *falli non potuit, qui ait; Pascha nostrum immolatus est Christus: quod non suum utique sed legis est verbum, dicente Moysè, & erit cùm dicent vobis filij vestri. Quæ est deservitio hæc? & dicetis, Immolatio est, hoc Pascha Domini est. Quid amplius*, inquit, *necessarium ad testimonium? Lex loquitur, Apostolus probat, hoc superest ut contradictor abjiciatur ut pervicax. Manifestum est enim, transitum post pascha fuisse. Sanguis igitur salutem præstitit, non transitus: quia ut transitus non noceret, obsistit sanguis*, Hoc timui. & me perculit. Item perscrutans inveni, & Origenem chalcenterum & verè adamantinum dicentem: *Est quidem solennis dies in mense primo, alia solennitas Paschæ, alia solennitas azymorum, licet juncta videatur azymis. Principium namque azymorum ad* fidem *Paschæ conjungitur: Pascha autem ipse solus dies appellatur, in quo agnus occiditur; reliqui verò azymorum septem dies appellantur*, sic enim dicit: *Facies solennitatem azymorum septem diebus.* Deinde Evangelio inveniemus. Inveni Dominum meum Jesum Christum dicentem: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequàm patiar*, quod Hieronymus explanat: *Finem*, inquiens, *carnali festivitati volens imponere, umbrâque transeunte Paschæ reddere veritatem, complens legem*, sicut dixit; *Non veni solvere legem sed adimplere*, hoc est, adde-

Ex. 12. 15.

1. Cor. 5. 7.

Exod. 12. 26. 27.

* forte finem.

Luc. 22. 15.

Matt. 5. 17.

addere. Unde ad passionem veniens, vetusque consummans testamentum & novum inchoans, quintâ feriâ, Lunâ XIV. primi mensis (qui est apud Hebræos *Nisan*, apud Macedones *Spantoriacos*, apud Ægyptios *Parmothi*; qui apud Latinos interdum Martii, interdum Aprilis obtinet partem) vesperâ procedente, accepto pane gratias egit, benedixit, fregit, dedit discipulis suis, dicens: *Hoc est corpus meum, &c.* Item, *Hic calix novum testamentum in meo sanguine.* Manè autem facto, sextæ videlicet feriæ, consilium inierunt omnes principes sacerdotum: alterâ autem die, hoc est, Sabbato Lunâ XV. convenerunt principes & munierunt sepulchrum. Unâ autem Sabbati, Lunâ XVI. solutis gemitibus inferni, surrexit à mortuis. Post verò dies octo, Lunâ XXIII. venit & stetit in medio discipulorum, ostendit manus & pedes & latus, & dixit, *Pax vobiscum.* Die autem XL. post resurrectionem, à sextadecimâ videlicet Lunâ, non à quartadecimâ, eduxit discipulos suos usque in Bethaniam, & elevans manus suas benedixit eis, & elevatus est in cœlum. Et cum compleretur quinquagesimus dies (à resurrectione scilicet in XVI. Lunâ, non à passione in XIV.) *Spiritus sanctus* super Apostolorum singulos sicut ignis sedit. Unde Orientalis tota Ecclesia tres hebdomadas tribus sacratissimis solemnitatibus Domini nostri Jesu Christi venerabiliter, id est passioni, sepulturæ, resurrectioni deputaverunt: passioni à XIV. in XX. sepulturæ à XV. in XXI. resurrectioni à XVI. in XXV. Lunam; septimanam pro reverentiâ Dominici diei consecrans. Quia si XIV. Lunâ resurrectioni deputetur, (ut vos facitis:) XIII. in sepulturâ, & XII in passione præpostero ordine fiet. Hac de re Synodis in unum congregatis ob diversitatem successorum Apostolorum (dum Apostoli undique pressuris, ut legimus, acti & diversis limitibus sparsi ordinare cyclum regulariter nequiverunt) id est sancti Petri claviculari & sancti Joannis petalici, alterius in circumcisionem alterius in præputium prædicantis; inveni scriptum, excommunicandos & de Ecclesiâ pellendos & anathematizandos eos, qui contra statuta canonica quaternæ sedis Apostolicæ (Romanæ videlicet, Hierosolymitanæ, Antiochenæ, Alexandrinæ) veniunt concordantibus his in unitate Paschæ. Nicæna etiam Synodus trecentorum decem & octo Episcoporum est adjuncta, judicantium de observatione Paschæ antiquum Canonem observandum; per quem nulla de reliquo orietur Ecclesiis diver-

Luc. 22, 19. 20.

Joh 20.26

Act. 1.1.

diversitas, omnibus ritè dispositis, & Ecclesiarum pax & fides (inquierunt) in Orientis & Occidentis partibus una atque eadem servaretur. Item Arelatensi Synodo sexcentorum Episcoporum confirmante primo in loco de observatione Paschæ ut uno die & uno tempore per totum orbem terrarum à nobis conservetur: ut universalis Ecclesia uno ore, juxta Apostolum, honorificet Dominum unum. Unde cavendum est, ut Hieronymus ait, *ne extra unam domum, contra præceptum legis, id est, extra Ecclesiam universalem agnum typicum comedamus. Ex quo manifestum est* (inquit) *quòd Iudæi & hæretici & omnia conventicula dogmatum perversorum, qui agnum in una Ecclesiâ non comedunt, non eos agni carnes comedere, sed draconis qui datus est, juxta Psalterium, in escam populis*
Ps. 47. 14. *Æthiopibus:* Et hoc vereor, sed vos considerate, quæ sunt conventicula quæ dixi: utrùm Hebræi & Græci & Latini & Ægyptii simul in observatione præcipuarum solennitatum uniti; an Britonum Scottorumque particula, qui sunt penè extremi, (ut ita dicam) mentagræ
Matt. 7. 2. orbis terrarum, hoc mihi judicate. *In quo enim judicio judicaveritis, judicabitur de vobis:* & in periculo vestro hoc pendet. Vos enim estis capita & oculi populi: qui si in errorem per vestram obstinatiam inducetur; reddetis stricto judici rationem de uniuscujusque (juxta E-
Ezech 3. 18 20. & 33. 8 zechielem) *sanguine animæ.* Seniores verò nostri, quos in velamine repulsionis habetis, quod optimum in diebus suis esse noverunt simpliciter & fideliter sine culpâ contradictionis ullius & animositatis observaverunt, & suis posteris sic mandaverunt, juxta Apostolum: *Omnia*
1. Thess. 5. 21. 22. *probate, quod bonum est tenete, ab omni specie malâ abstinete vos.* Sed vereor, ne accidat vobis, ut universalis Ecclesiæ Catholicæ unanimẽ regulam malam speciem fore judicetis: quod absit. Quid plura? venio ad Apostolum, item dicentem: *Fratres, nemo vos seducat in parte*
Coloss. 2. 16. 17. *diei festi, aut neomeniâ aut sabbato, quæ sunt umbra futurorum, corpus autem Christi*, quod venerandæ memoriæ sanctus Augustinus pulchrè explanat. *Dies festus*, inquiens, *Pascha est, juxta Evangelistam Lucam,*
Luc. 22. 1. 7. *dicentem; Appropinquabat autem dies azymorum, in quo necesse erat occidi Pascha.* Pascha occidetur, veritas vivificatur. Pars autem diei festi, XIV. Luna, non totus dies, in quâ seducimur, sed in parte, & sabbato otioso, & neomeniâ buccinatâ: quæ sunt umbra, non corpus Christi. Umbra occiditur: veritas vivificatur. Et hoc obsecro diligenter inspicite: ut mihi ignoscatis, vel me dirigatis, verbis vestris, vel scriptis for-

fortioribus & certioribus prolatis, ad aliud melius intelligendum, si habetis; & ego suscipiam gratanter, ut hoc suscepit Si verò non habetis; silete, & nolite nos hæreticos vocare. Scriptum est enim: *Væ! qui dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes tenebras lucem, & lucem in tenebras.* Isa. 5. 20. Diei enim sumus filii, non noctis neque tenebrarum, & cavere debetis, quod de aliis dicitur: *Mortificabant animas, quæ non moriuntur, & vivificabant animas quæ non vivunt.* Ezech. 13. 19. Non ergo nos vos odimus, sed nos veris defendimus. Hieronymus item adest auxiliator, dicens. *Non est alia Romanæ urbis Ecclesia, alia totius orbis æstimanda est. Et Galliæ, Britanniæ, Africæ, & Persis & Oriens & India, & omnes Barbaræ nationes unum Christum adorant, unam observant regulam veritatis. Si auctoritas*, inquit, *quæritur; orbis major est urbe, Episcopus Romæ, sive Alexandriæ, &c.* & post aliquanta. *Hinc*, inquit, *præsidiis fulta mundi*, Arriana fremit rabies: hinc in tres partes *scissa Ecclesia ad se rapere festinat* monachorum chorum circa commorantium. *Antiqua*, inquit, *in me insurgit auctoritas. Ego interim clamito; si quis cathedræ sancti Petri jungatur, meus est ille.* Aut ergo *duo mentiuntur*, aut *omnes.* Angustiæ mihi undique. Si ego hoc clamavero cum Hieronymo, divinarum Scripturarum interprete & omnium hæreticorum impugnatore; à vobis impugnor: si non clamavero, ab universali Ecclesiâ catholicâ excommunicor, cui alligandi solvendique auctoritas à Deo data est. His perscrutatis, venio ad Cyprianum, totum (ut aiunt) sumendum; & invenio illum penè omnium de unitate Ecclesiæ gravissimum: qui ait, *Ab uno patre, & ab unâ matre in hunc mundum venimus, & sic in futurum veniemus.* Qui non habet unam matrem in terrâ, nec unum patrem habebit in cœlo. Ideò post confessionem Trinitatis, in quâ est Pater cum Filio & Spiritu sancto, sublequitur unius matris pia confessio, dicens sanctam esse Ecclesiam Catholicam. Cur unus Adam fingitur, & una Eva de latere tollitur & in mulierem formatur? Nonne secundùm Apostolum *mysterium magnum est in Christo, & in Ecclesiâ?* Non est ergo altera Christi de latere, sed una est formata. Unde unus est in latere Christi Jesu lancea militis mysticus locus, de quo *exiit aqua & sanguis*: quæ duo in signa unius Ecclesiæ. Unde una arca servatur diluvio, nec altera, * *si potuit evadere quisquam [qui fuit extra arcam] Noë; & qui extra Ecclesiam foris fuerit, evadet.* Unde unum tabernaculum in

Id. epist. 58 ad Damasum.

Ibid.

Habere jam non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem. Cyprian. de Unitat. Eccles.

Eph. 5. 32. Joh. 19. 34.

* Cyprian. de unitate Eccles.

monte Moysi & exemplar ostensum est. Unde unus locutus est apud Deum, in quo Moyses extrema manus supremæ vidit, dicente Domino: *Est locus apud me, sta in foramine petræ, & posteriora mea videbis.* Petra autem erat Christus: posteriora manus, incarnatio; foramen unum, una passio; locus unus, una Ecclesia figuraliter intelligi potest. Videte quod non videtur dextra Domini nisi in uno loco, in una petra, in uno foramine. Una Raab meretricis domus ab incendio Jericho sub *cocceneo fune* salvata. Unde unum Templum à Salomone construitur. *Ecce quàm bonum & quàm jucundum, habitare fratres in unum.* Quæ omnia quomodo de unitate Ecclesiæ explanata sunt, bene (ut credo) meministis. His perterritus, ad alia me converti, & inveni Augustinum (qui dicitur aqua de nubibus) versum de Psalterio explanantem hunc; *Per diem Sol non uret te, neque Luna per noctem.* Per diem à Sole uritur, qui prava de Christo sentit; & per noctem à Lunâ, qui prava de Ecclesiâ sentit. Unde scriptum est in lege: *Qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur.* Quid autem pravius sentiri potest de Ecclesiâ matre, quàm si dicamus? Roma errat, Hierosolyma errat, Alexandria errat, Antiochia errat, totus mundus errat: soli tantùm Scoti & Britones rectum sapiunt. Item Hieronymus: *Moyses*, inquit, *moriens plangitur; Jesus absque lachrymis in monte sepelitur.* In lege morientes, sub XIV. Lunâ Dominum crucifigentes, plangam: sed cum Christo resurgentes in Evangelio suscipiam. Occurrit mihi item Augustinus sanctus, ubi contra totas hæreses sub anathematis titulo disputat; dicens. *Tessares cædicadite*, id est, quartanæ decimæ esse hæreses eorum, quid Pascha XIV. Lunâ cum Judæis faciunt. Item tractans Evangelium, de illis inquit. *(Ex) languentibus super piscinam unam Jesus elegit quem sanaret: quia quisquis præter unitatem fuerit, licèt venerit, sanari non potest.* Et hoc mihi horret, nisi me consulatus vestri fida ratio validiori & certiori sententiæ perducat. Quid plura? Ad Gregorii Papæ, urbis Romæ episcopi (à nobis in commune suscepti, & oris aurei appellatione donati) verba me converti; qui etsi post omnes scripsit, tamen est meritò omnibus præferendus: & inveni illum hunc locum apud Job tractantem; *Auro locus est in quo conflatur, &c.* Aurum est sanctorum massa; locus conflationis, unitas Ecclesiæ; ignis, ignis, tribulatio martyrii. Qui ergo extra unitatem Ecclesiæ uritur, conflari potest, purgari

Exod. 33. 21. 22. 23.
Josu. 2. 18. 21.
Ps. 133. 1.
Ps. 121. 6.
Ex. 21. 17.
Lev. 20. 9.
Matt. 15. 4.
Marc. 7. 10.
Gregor. Moral. in Job. lib. 18.
Job 28. 1.
1. Cor. 13. 3.

gari non poteſt. Unde & Paulus ait: *Si tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt*, & reliqua. Item ad eundem ſenſum interpretantem & hunc verſum alio loco inveni. *Eſto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum, ut ſalvum me facias*, nec in cœlo angelis, nec in terrâ hominibus locum munitum, id eſt, tutum invenit, niſi humilem unitatem; quem Archangelus amiſit & nunc diabolus eſt, & quem homo imitatus, illum amiſit, & nunc mortuus eſt. Et hoc timeo: vos conſiderate compatienter, fratres, ſi merito eſt, an ignavia. Pſ. 31. 3. ** *Addend. fortè ex*

Poſtremò ad cyclorum computationem diverſorum, quid una quæque lingua de curſu Solis & Lunæ ſentiret; converſus totus, licèt diversè alium in die, alium in Lunâ, alium in menſe, alium in biſſexto, alium in epactâ, alium in augmento Lunari (quod vos ſaltum dicitis:) inveni cyclos contra hunc quem vos tenetis eſſe contrarios. *Primum* illum quem ſanctus Patricius Papa noſter tulit & fecit; in quo Luna à XIV. uſque in XXI. regulariter, & æquinoctium à XII. Kalend. April. obſervatur. *Secundo* Anatolium, quem vos extollitis quidem [a] ad veram Paſchæ rationem numquam pervenire eos, qui cyclum LXXXIV. annorum obſervant. *Tertiò* Theophilum. *Quartò* Dionyſium. *Quintò* Cyrillum. *Sextò* Morinum. *Septimò* Auguſtinum. *Octavò* Victorium. *Nonò* Pacomium monachum, Ægypti cœnobiorum fundatorem; cui ab Angelo ratio Paſchæ dictata eſt. *Decimò* trecentorum decem & octo Epiſcoporum decennovennalem cyclum (qui Græcè Enneacedeciterida dicitur) in quo Kalend. Januarii Lunæque ejuſdem diei & initia primi menſis ipſiusque XIV. Lunæ recto Jure ac ſi quodam clariſſimo tramite, ignorantiæ relictis tenebris, ſtudioſis quibuſque cunctis temporibus ſunt adnotatæ, quibus Paſchalis ſolemnitas probabiliter inveniri poteſt. Hunc inveni valde huic (cujus auctorem, locum, tempus, incertum habemus,) eſſe contrarium in Kalendis, in biſſexto, [b] in epactâ, in XIV. Lunâ, in primo menſe, in

[a] Deſideratur hic aliquid: de quo videnda *Wilfridi* diſputatio apud Bedam, lib. 3. hiſtor. Eccleſiaſt. cap. 25. *Aldelmi*, inter epiſtolas Bonifacii edit. Mogunt. ann. 1605. p. 59.

[b] Ex lacinia epiſtolæ Cyrilli ad Synodum Carthaginenſem ineptè adſutâ: de quâ conſulendus Petavius, Doctrin. temporum, tom. 1. pag. 221. & tom. 2. pag. 893. 894.

æquinoctio. *Scrutaminique*, ut Cyrillus ait, *quòd ordinavit Synodus Nicena Lunas quartas decimas omnium annorum per decemnovennalem cyclũ*; (quẽ Victorius per viceſimas & octavas vices cum Kalendis DXXXII. & biſſextis CXXXIII. in id ipſum unde ortus eſt redire fecit) *ut non fallamur in Lunâ primi menſis; & celebremus Paſcha in ſequenti Dominico, & non faciamus in Lunâ XIV. cum Iudæis & hæreticis qui dicuntur Teſſarescedecaditæ, & conſtitutum eſt*, inquit, *in omnibus Synodis, præter Synodum Gangrenſem & Cæſarienſem, ut non faceret ulla Eccleſia, vel civitas, & omnis regio contraria his, quæ ſtatuta ſunt de Paſcha in Niceno Concilio. Et ſi non ſcripſit Synodus Nicena cyclum Lunarem primi menſis; ſufficeret cyclus t lapidis Selenitis in Perſide ad exemplum rationis Paſchalis, cujus candor interior cum Lunâ primi menſis creſcit & decreſcit*, ut non faciamus communem de emboliſmo, & emboliſmum de commune, id eſt, brevem annum Lunarem XII. menſium de longo, id eſt, XIII. in quo abortivam Lunam fallaciter celebratis, ut in primo menſe in unitate Eccleſiæ verum agnum veri Iſraëlitæ immaculatum immaculati *in unâ domo* (ſicut præceptum eſt) comedamus, in quo menſe eduxit Cain Abel juſtum in campum ut occideret eum; in typo Chriſti educti in prætorium Pilati in ſextâ feriâ, quia in eâdem die conceptus creditur in utero, & mortuus eſt in cruce; dum in ſextâ feriâ mortuus eſt Adam in animâ pro peccato in paradiſo, & in eâdem die obiit in corpore.

Ex. 12. 46.

Hæc probate, ſi vultis; ſi non, renuntiate Catholicis teſtimoniis: ſi nec utrumque utique hoc dicamus. *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis. Et non judicemus ante tempus, donec veniat qui illuminabit occulta tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Et nolite judicare, ut non judicemini: in quo enim judicio judicaveritis, judicabitur de vobis. Et quid judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat aut cadit.* Onus eſt vobis, ut video, quod dico: onus eſt & mihi quod dicitis, niſi verbis Scripturæ ſanctæ probaveritis. *Onera ergo noſtra invicem portemus; & ſic adimplebimus legem Chriſti.* Si enim alter alterius percutiamus infirmam conſcientiam, in Chriſto peccamus, ſi ſanum ſapimus, vobis ſapimus; ſi mente excidimus, Deo: ſi vivimus, Domino vivimus; ſi morimur, Domino morimur, quia Domini ſumus. Obſecramus vos pro Chriſto, ut non nobis improperetis

2. Cor. 5. 10
1. Cor. 4. 5.
Matt. 7. 1. 2
Rom. 14. 4.
Galat. 6. 2.
1. Cor. 8. 12
2. Cor. 5. 13
Rom. 14. 8

6 Vid. Damaſcium in vitâ Iſidori: apud Photium, pag. 568. 569. edit. Græc.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [50] - 30

retis cum matre noſtra: quia omnis ſoboles ſuæ matris ſpeciem imitatur. Unde accipimus ſpiritum, inde ſpiramus: loquacitatem noſtram veſtra fiducia præſtat.

Anno igitur (ut prædixi) emenſo, juxta Deuteronomio, *Interrogavi patres meos ut annuntiarent mihi, majores meos ut dicerent mihi:* ſucceſſores videlicèt noſtrorum patrum priorum, *Alibei* Epiſcopi, *Querani* Colonienſis, *Brendini, Neſſani, Lugidi,*) quid ſentirent de excommunicatione noſtra, à ſupradictis ſedibus Apoſtolicis facta. At illi congregati in unum, alius per ſe, alius per legatum ſuum vice ſua miſſum, in campo *Lene* ſanxerunt, & dixerunt; Deceſſores noſtri mandaverunt per idoneos teſtes; alios viventes, alios in pace dormientes, ut meliora & potiora probata à fonte baptiſmi noſtri & ſapientiæ & ſucceſſoribus Apoſtolorum Domini delata ſine ſcrupulo humiliter ſumeremus. Poſt in commune ſurrexerunt, & ſuper hoc orationem (ut moris eſt) nobis celebraverunt, ut Paſcha cum univerſali Eccleſia in futuro anno celebrarent. Sed non poſt multum ſurrexit quidam paries dealbatus, traditionem ſeniorum ſervare ſe ſimulans; qui utraque non fecit unum, ſed diviſit & irritum ex parte fecit quod promiſſum eſt: quem Dominus (ut ſpero) percutiet quoquo modo voluerit. Deinde viſum eſt ſenioribus noſtris, juxta mandatum, ut *ſi diverſitas orta fuerit inter cauſam & cauſam, & variaverit judicium inter lepram & non lepram, irent ad locum, quem elegit Dominus*; ut ſi cauſæ fuerint majores, juxta decretum Synodicum, ad caput urbium ſint referendæ: miſimus quos novimus ſapientes & humiles eſſe, velut natos ad matrem, & proſperum iter in voluntate Dei habentes, & ad Romam urbem aliqui ex eis venientes, tertio anno ad nos uſque perveherunt, & ſic omnia viderunt ſicut audierunt: ſed & valdè certiora, utpote viſa quàm audita, invenerunt: & in uno hoſpitio cum Græco & Hebræo; Scytha & Ægyptiaco, in Eccleſia ſancti Petri ſimul in Paſcha (in quo menſe integro diſiuncti ſumus) fuerunt: & ante ſancta ſic teſtati ſunt nobis, dicentes; Per totum orbem terrarum hoc Paſcha, ut ſcimus, celebratur. Et nos in reliquiis ſanctorum martyrum, & ſcripturis quas attulerunt, probavimus ineſſe virtutem Dei. Vidimus oculis noſtris puellam cœcam omninò ad has reliquias oculos aperientem, & paralyticum ambulantem, & multa dæmonia ejecta.

Deut. 32. 7

Deut. 17. 8.

Hæc

Hæc dixi, non ut vos impugnarem, ſed ut me ut nyctícoracem in domicilio latitantem defenderem. Sed ſi quid fortè impolitum vel vitioſum per immunda labia dixi, bicipi labii veſtri forcipe per ignifero-
Iſa. 6. 6. rum Eſaianum altaris Dei carbonem tangite; & præputium incultilo-
Joſu. 5. 3. gii bifariſter quaternis cultris Ben-Nun quinis denis digitulis humatis cum plebis præcidite prioris præputiis. Nefas eſt enim erratatua non agnoſcere, & prolata certiora non approbare. Hæreticorum eſt propriè, ſententiam ſuam non corrigere malle perverſam quàm mutare defenſam! *Scienti etenim bonum facere & non facienti, peccatum eſt*
Jac. 4. 17. *illi. Peccati verò ſtipendium mors eſt*: à qua nos divina Majeſtas, & ſimplex
Rom. 6. 23 trinitas, & multiplex apex, (ſubtus quem nihil eſt, intra quem nihil eſt, citra quem nihil, ultra quem nihil, ſupra quem nihil; ſuſtinens omnia ſine labore, penetrans omnia ſine extenuatione, circumdans omnia ſine extenſione, ſuperans omnia ſine inquietudine) liberare dignetur. Amen, Amen.

GRANDIS LABOR EST PRUDENTIÆ.

RECENSIO.

Eam ex veteribus Cottonianæ Bibliothecæ membranis deſcripſi, hoc titulo prænotatâ. Epiſtola Cummiani, directa Segieno Abbati, ad diſputatione Lunæ, *qui quidem* Segienus *non alius fuiſſe videtur, quàm* Segenus *ſive* Segianus *ille* (*variant enim ibi in nominis deſcriptione exemplaria*) *cujus in IX. Epiſtolæ* ἐπιγραφῇ *facta eſt mentio; quemque Hyenſis S. Columbæ inſulæ ab anno 622. uſque ad 652. Abbatem extitiſſe, ex Annalibus noſtris Ultonienſibus didicimus. Meminit ejuſdem & Beda libro 3. Hiſtoriæ, capitu 5.* (*vel 4. ut antiquiſſimi codices Manuſcriptis diſtinguunt*) *initio; & Adamnanus de S. Columbâ lib. 1. cap. 3.*

EPIST. 12. SCOTI cujusdam anonymi, ad *Aldhelmum* Malmeſburienſem Abbatem.

Circa an. 680. *Domino ſancto, ſapientiſſimo, Chriſto quidem chariſſimo Aldhelmo, Scotus ignoti nominis in Deo æterno Salutem.*

DUm te præſtantem ingenio, facundiaque Romana, ac vario flore literarum (etiam Græcorum more) non neſciam; ex ore tuo, fonte

fonte videlicet scientiæ purissimo; dicere malo, quàm ex alio quolibet potare, turbulento Magistro præsertim. Hoc scito prænoscens, quòd idcirco te fiducialiter ita obsecro, ut me suscipias, doceasque quoniam fulgor (ceu dictum est) sapientiæ præ multis in te fulget lectoribus, ac peregrinorum mentes fugientium sapientiam discere cognoscis; quia tu Romæ advena fuisti, insuper quòd à quodam sancto viro de nostro genere nutritus es. Hæc compendii causa sufficiant; quia si humiliter per charitatem volueris attendere, non minùs per pauca verba, quàm per plurimas sermocinationes perspicies. Hæc tibi quoque sinceriter differo. Libellum quendam habes, qui non est major acceptorio duarum septimanarum; quem ego legere cupio. Hoc autem breve tempus prædico, non eo quòd mihi plus non opus sit, sed ne hæc petitio fastidium in tua mente creet. Ministrum quoque equosque, ut opinor, adipiscar. In hoc autem tempore messis, lætum à te responsum sperabo. Orantem pro nobis Beatitudinem tuam divina gratia custodire dignetur.

CHRISTE potens rerum, redeuntis conditor ævi,
Vox summi sensusque Dei, quem fudit ab altâ
Mente pater, tantique dedit consortia regni
Impia tu nostræ domuisti crimina vitæ,
Passus corporeâ mundum vestire figurâ,
Affarique palàm populos, hominemque fateri,
Quemque utero inclusum Mariæ, mox numine viso
Virginei tumêre sinus? innuptaque mater
Arcano stupuit compleri viscera partu,
Authorem paritura suum: mortalia corda
Artificem texêre poli, mundique repertor
Pars fuit humani generis, latuitque sub imo
Pectore, qui totum latè complectitur orbem.
Et qui non spatiis terræ, non æquoris undâ,
Nec capitur cœlo, parvos confluxit in artus.
Quin & supplicii nomen nexusque subîsti,
Vt nos subriperes letho, mortemque fugares
Morte tuâ: mox æthereas evectus in auras.
*Purgatâ * repetens lætum te luce parentem.*

* reperis lætum tellure p.

AUGUSTUM *foveas: festis ut sapè diebus*
Annua sinceri celebret jejunia sacri.

RECENSIO.

Aldhelmus, cùm esset adhuc presbyter, Abbas *fuit* monasterii quod Maildubi (*vel* Mailduſi) urbem nuncupant: *ut in libro* 5. *Historiæ*, *cap.* 19. (*vel*, *ut in Manuscriptis* 18.) *confirmat Bedæ*. *Est autem monasterium illud*, *non in* Scotiâ (*ut Trithemius*, *eumque secuti Gesnerus &* a *maledicentissimus Dempsterus*, *aviolati sunt*) *sed in* Angliâ *positum*; *atque olim* Maildufesburch, *hodie* Malmesburiæ *nomine notissimum*. *Quo in loco Aldhelmus* à primo ævo infantiæ, atque ab ipso tyrocinio rudimentorum, liberalibus litterarum studiis eruditus, & in gremio sanctæ matris Ecclesiæ nutritus, vitam duxit: *ut habet in* b *Charta*, 8. *Kalend. Septemb. anno Dom.* 675. *data*, *Lutherius Occidentalium Saxonum episcopus*; *à quo primum cœnobii*, *illius Abbas constitutus est ipse Aldhelmus*. *Quæ enim priùs* Ingelborne, *postea* Malduburi *&* Maldunsburg *nomen habere cœpit ab Aldhelmi magistro* Maildulpho Scoto-Hiberno, viro summâ eruditione & singulari vitæ sanctitate: *quemadmodum in* Wiltoniæ *descriptione docet Guilielmus Camdenus*. *Cui & Guilielmi Malmesburiensis adjicimus testimonium*, *in Aldhelmi vitâ anno* 1105. *ab eo exaratâ*. Cùm jam majusculus à Cantiâ in Westsaxones remeâsset; religionis habitum in *Meldunensi* accepit cœnobio, quod situm in civitate, quæ antiquo vocabulo *Mealduberi*, nunc *Mealmesberi* vocatur. Id quidam *Meldum*, qui alio nomine vocatur *Meildulf*, natione Scotus, eruditione Philosophus, professione Monachus fecerat. Qui cùm natali solo voluntariè carens illuc devenisset; nemoris amœnitate (quod tunc temporis in immensum eo loci succreverat) captus, heremiticam vitam exercuit: deficientibusque necessariis, scholares in discipulatum accepit, ut ex eorum liberalitate tenuitatem victus corrigeret. Illi procedente tempore magistri sequaces, ex scholaribus monachi effecti, in conventum non exiguum coaluere. Horum exemplo & consortio Aldhelmus informatus ad studium, liberales artes plenitudini scientiæ adjecit. *Unde* „ *jam liquet*, *quid illa sibi velint Scoti nostri verba in hâc ad Aldhelmum epistolâ*: quodà quodam sancto viro de nostro genere nutritus es.

Addit de Aldhelmo ibidem Guilielmus. Taceo de compatriotis, qui certatim ad eum scripta sua emittebant, ejus judicii censuram subitura. Prætereo Scotos, tum maximè doctos, qui idem fecisse noscuntur. Quorum aliquos non obscuræ literaturæ nominare possum: maximè Artwilum, regis Scotiæ filium. Hic quicquid literariæ artis elaborabat (quod non adeò exile erat) Aldhelmi committebat arbitrio; ut perfecti ingenii limâ eraderetur scabredo Scotica. *Videndum igitur an non* Artwilus *sive* Artwillus *ille author hujus fuerit Epistolæ*: *cujus partem quidem huic ipsi scripto Malmesburiensis inseruit*, *integram verò*, *unâ cum annexo Carmine* (*quod à quibus*.

a Dempster. lib. 1. Histor. Ecclesiast. pag. 7.
b Guilel. Malmesbur. de gest. Reg. Anglor. lib. 1. cap. 2.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15 ZEN Leibn. Marg. 42, [54] - 34

quibusdam Damaſco, *ab aliis* Claudiano *tribuitur*) *ex Vinenſis & Ingolſtadienſis Bibliothecæ Manuſcriptis inter Bonifacianas edidit Nicolaus Serarius, qui etiam in Notis, non alium hic* Scotum *accipiendum eſſe quàm* Hibernum, *rectè monuit.*

ALDHELMI Malmesburienſis abbatis, ad *Eahfridum* ex Hiberniâ in patriam reverſum.

EPIST. 13.

Circa annum 690.

Domino, venerabili præconio efferendo & ſanctorum meritis magnopere honorando, Eahfrido; Aldhelmus exiguus in Domino æternam ſalutem.

PRIMITUS (*a* pantorum procerum prætorumque pio potiſſimùm, paternoque præſertim, privilegio) panegyricum poëmataque paſſim *b* proſatori ſub polo promulgantes; ſtridulâ vocum ſymphoniâ, ac melodiæ, cantilenæque carmine modulatori, hymnizemus, præcipuè quia tandem almæ editum puerperæ *c* ſobolem (ob inextricabile ſons protoplaſtorum) piaculum priſcorumque chirographum peccaminum obliteraturum, terris tantundem deſtinare dignatus eſt: luridum qui linguis *d* chelydrum triſulcis rancida virulentaque vomentem per ævum venena torrenda tetræ tortionis in tartara truſit. Et ubi pridem ejuſdem nefandæ *e* natricis *f* ermuli* cervulique crudâ fanis colebantur ſtoliditate in profanis, versâ vice

 diſci-

a πάντων. i. *cunctorum*, ubi præter putidam Græciſmi affectationem (quæ in hâc epiſtolâ crebra eſt) obſerva XV. voces à literâ P, incipientes; ac ſi à *Pugna porcorum* Porcii poëtæ exemplum author tranſtuliſſet.

b *Patrem* intelligit. *c* *Filium.* *d* χέλυδρον, *anguem.*

e *Serpentis*: ut apud Ciceronem, in Academic.

f Forte ad ERMENSUL Saxonum idolum hic alludit, cujus in Francicis Annalibus ad Ann. 772. fit mentio; quodque *Hermæ* ſive Mercurio putatur fuiſſe poſitum. Veteres enim Germanos *Deorum maximè Mercurium coluiſſe*, confirmat in *Germaniâ* ſuâ Corn. Tacitus, & Eginhardus in Geſtis Saxonum, apud Adamum Bremenſem Hiſt. c. 5. ubi etiam de IRMINSUL is videndus: ut & Rich. Verſtegan. Reſtitut. Antiquitat. Anglican. cap. 3. & Gloſſarium D. Henr. Spelmanni noſtri, in *Irminſul.*

* *Decervulis*, vel *binnulis*, vid. Auguſtinus de Temp. ſerm. 215.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [55] - 35

discipulorum gurgustia (imò almæ oraminum ædes) architecti ingenio fabrè conduntur.

Fateor (sodalitatis fraternæ cliens, altique municipatus municeps) postquàm vestram repedantem istuc ambrosiam ex *Hibernia* brumosis circionum insulæ climatibus (ubi ter bino circiter annorum circulo uber sophiæ sugens metabatur) territorii marginem *Britannici* sospitem applicuisse, rumigerulis referentibus, comperimus. ilicò (ut flammiger flagransque flagitabat amor) ineffabiles altithrono grates, pansis in edito utrimque velis, tripudiantes obtulimus, potissimum, quòd te exulem almus arbiter priscam paterni visitantem clientelam ruris (cærula ponti trans glauci, enormesque dodrantium glareas atque spumiferas lymphæ nemphæ obstirpationes, circili carinâ procellosum sulcante salum) reducere, ovante navarcho, dignatus est: ut, ubi dudùm incunabulis tyrocinii editus rudibus adulto tenus pubertatis ævo adoleveras, nunc versâ vice (supernâ opitulanti prærogativâ affatim fultus) ab incolatu externi ruris repatrians, præceptoris vocamine indepto sortitoque fretus fungeris.

Illud æque almitari Beatitudinis vestræ ex penetrabilibus præcordii nequaquàm promens dissimulo propalare (ad augmentum, Mystisque ut reor tripudium, imò ad *g doxam onomatis cyrij*) magnoperè inoleviſſe: quòd præconio citra modum rumoris *Scottico* in solo degentium (quorum contubernio parumper fretus es) ceu tonitruali quodam boatu fragore nymboso emergenti, auditus nostri quatiuntur; & per tot tantaque telluris stadia lectionis opinio, pagis provinciisque divulgata, crebrescit. Si quidem tam creber meatus est (istinc illincque istuc illucque) navigero æquoreas fretantium calle gurgites, velut quædam contribulà apium germanitas nectar fabrè conficientium. Nam quemadmodum alternatim, reciprocâ facessente noctis nebulâ, mellifluum examen (emergente axe tenus æthere Titanæ) gliscentium culmina tiliarum per florulenta, ad crates graciles, farcinatum, flava bajulans gestamina asportat: eodem modo, ni fallor, lurconum conglobatio lectorum (*dunning tat fugio*) ac residua sagax discipulorum caterva, florigeris hagiographæ ex arvis, non solùm artes Gramaticas atque Geometricas bis ternasque omissas Physicæ artis machinas; quinimò allegoricæ potiora ac tropologicæ

g δόξαν ὀνόματος κυρίου, *gloriam nominis Domini.*

gicæ disputationis bipertita bis oracula (æthralibus opacorum mellita in ænigmatibus problematum) siticulosè sumentes carpunt, & in alveariis sophiæ, jugi meditatione loco tenus servanda condentes, abdunt. E quorum catalogo tuam proficisci solertiam, prædâ onustam atque torrente fluentis sacrosancti propinatam redundantemque excellens fama percrebuit.

Quamobrem tuum affabilem discipulatum, ceu cernuus, singultatim arcuatis poplitibus subnixisque precibus efflagito; ut obliteratâ nequaqua memoriâ excedat, quod *h* Pacificus cœlesti ambrosiâ præditus, (subrogatus *i* genitore jure hæreditario, bis quaternis temporum lustris Israëliticæ plebis imperii sceptro fungens,) almo auctus spiramine prompsit, dicens. *Bibe aquam de cisternâ tuâ, & fluenta putei tui: deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide; solus habeto eas, nec sint alieni participes tui.* Quapropter his sacris imbutus sagminibus, jugi conamine orthographiæ aperito gurgitem, & sitientia rigato arva mentium: quatenùs germen æthralis extaleos (vivis fœcundisque in orthodoxorum, satoris sudore, sulcis satum) nullo torridæ obstaculo siccitatis obtinente, pullulans gliscat; & ubertim spissa, Dei suffragio, seges demùm maturescat. Prov. 5. v. 15, 16, 17

Nam idcircò supplex tam obnixè hæc cernitur oramen suggessisse, quod nonnulli superna noscuntur sophia præditi, & arcana luce enormiter referti: attamen quod gratuita cœlitus munificentia, Deique dapsili deditione receptantes (proprio facessante meritorũ quæstu) adepti sunt, nequàquam (gazophylacio scientia reserato) plenè promulgantes, sed particulatim lurconibus largientes. Nam (*k* cata Evangelicæ experimentum auctoritatis) nequaquam flagrans lychnus clanculè fuscata tetræ occulitur latebra urnæ, qui candelabri summitate cunctis limbido lumine lucere decuit: necnon frustrà talenti fenora subterraneis clanculantur obstructa *l* sablonibus, quæ trapezitarum numerosis monetæ oportuissent numismatibus profligari, ne fortè, ut iners adepto (segnitia torpens) mancipium talento, supremos ergastulorum in squalores trusus præcipitetur; sed potiùs *euax* Matt. 5. 15. Matt. 25. 18. 27. 30.

h *Salomon*: qui à *pace* nomen obtinuit.

i *genitori*, vel, à *genitore*, patre David sc.

k κατὰ, *secundùm*, ut in Bonifacii Moguntini epistolis, & apud Cyprianum quoque.

l *arenis*: ut in Gildæ epistolâ.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [57] - 37

cugeque ingreſſurus tripudium à proſatore pio promereatur. Unde Pſalmigraphus vates, ob hoc propriæ piaculi expians flagitium conſcientiæ, ſacro præſagio orſus infit: *Iuſtitiam tuam non abſcondi*, & reliqua. Pſ. 40.10.

Sed hæc miſellus homuncio dictando volvens, ſcrupulo ancipiti extemplo quatiens angebar; (cur inquam) *Hibernia*, quò catervatim iſtinc lectores claſſibus advecti confluunt, ineffabili quodam privilegio efferatur: ac ſi iſtic, fœcundo *Britanniæ* in ceſpite, didaſcali Argivi Romanive Quirites repperiri minimè queant, qui cœleſtis tetrica enodantes bibliothecæ problemata ſciolis reſerare ſe ſciſcitantibus valeant. Quamvis enim prædictum *Hiberniæ* rus, diſcentium opulans vernansque (ut ita dixerim paſcuosâ numeroſitate lectorum, quemadmodum poli cardines aſtriferis micantium ornentur vibraminibus ſiderum: aſt tamen climatis Britannia occidui in extremo ferme orbis margine ſita (verbi gratiâ) ceu *Solis* flammigeri & luculento *Lunæ* ſpecimine potiatur, id eſt, *Theodoro* infulâ Pontificatus fungenti, ab ipſo tyrocinio rudimentorum in flore philoſophicæ artis adulto; necnon & ejuſdem ſodalitatis cliente *Adriano* duntaxat urbanitate enucleatâ ineffabiliter prædito.

Et audacter in propatulo conteſtans, pellaci falſitatis frivolo neglecto, æquâ veritatis cenſurâ trutinante diſcernam, etiamſi Beatæ memoriæ *Thedorus*, ſummi Sacerdotii gubernacula regens, *Hibernenſium* globo diſcipulorum (ceu aper truculentus moloſſorum cataſtâ ringente vallatus) ſtipetur: limato perniciter Grammatico dente, jacturâ diſpendii carens, rebelles phalanges diſcutit, & utpote belliger in meditullio campi arciſter, legionum phalangibus ſeptus æmulorum ſpiſſis, mox nervoſis tenſo lacertorum volis arcu, ſpiculiſque ex pharetrâ exemptis, hoc eſt, Chronographiæ opacis acutiſque ſyllogiſmis; turma ſupercilii typho turgens (amiſsâ ancilium teſtudine) terga dantes, latebras antrorum atras (triumphante victore) præpropere petunt.

Neu tamen hæc philoſophando, *Scoticos* ſciolos (quorum gemmato tua ſagacitas dogmatum favo aliquantiſper *m* abuſa eſt) ſugillare à quoquam autumer; (quippe cùm ſatagerem præconium cudens affabiliter texere noſtrorum, non ſugillationem ridiculoſe cachin-

m id eſt, *uſa*; ut apud Hieronymum etiam aliquoties.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [58] - 38

chinnans rumigerare veſtrorum:) ſed potiùs, jociſtæ ſcurræque ritu dicacitate temerariâ loquentium, fraternæ *n* ironia dilectionis obtentu * cavillabatur. Si verò quippiam, inſcitia ſuppeditante, garrula frontoſe convincitur pagina prompſiſſe: ut Verſidicus ait, * Locus corruptus

o Digna fiat fante glingio gurgo fugax fambulo;
Neu timeat ſcriptor terrentis ludicræ linguæ.
Sic ſemper cupiunt ſcriptorum carpere chartas,
Vt caper hirſutus rodet cum dente racemos.
Nec tamen emendant titubantis gramma Poëtæ.

n εἰρωνείᾳ. *o* Ad hunc barbarum verſiculum apponitur hæc gloſſa (non admodùm certè concinna) in margine Manuſcript. D. Rob. Cottoni & Thomæ Alani. Fugax gurgo, *id eſt, virgo impetrante novercâ de matrimonio expoſita, inter feras enutrita, ferarum conſuetudinibus aſſuefcens; quæ alio nomine Juturna.* Fante glingio, *id eſt, rogante fratre, vel alio quolibet amico; ut digna fieret illa fugax gurgo,* fambulo, *id eſt, reverſione, vel ſine laboris.*

RECENSIO.

Ex quatuor antiquiſſimis codicibus deſcripta: quorum primum ſuppeditavit mihi nobiliſſimus Dominus Guilielmus Howardus de Naworth, ſecundum D. Robertus Cottonus, tertium Thomas Alanus Oxonienſis, & ex Regiâ Bibliothecâ quartum amiciſſimus Patricius Junius. Scripta eſt autem ſtylo ita impedito & implicato; ut non admodùm mirari ſubeat, etiam Guilielmi Malmesburienſis temporibus repertos fuiſſe, quibus hujuſmodi Aldhelmi ſcripta nauſeam pepererint: non attendentibus quòd juxta mores gentium varientur modi dictaminum. *Italle, de geſtis Regum Angelorum lib. 1. cap. 2. ad dictis confirmationem porrò ſubjiciens;* Græcos involutè, Romanos circumſpectè, Gallos ſplendidè, Anglos pompaticè dictare ſolere. *Porrò* Eahfridus *ſive* Æhfridus (E A enim Anglo-Saxonum, A E Latinorum diphthongo reſpondet) *ad quem, poſt ſex annos ſtudiis in* Hiberniâ, *impenſos, miſſa eſt hæc Epiſtola; non alias eſſe videtur quàm* Eadfridus (*ab aliis* Eadferd, *à quibuſdam etiam* Egfridus *dictus*) *cui Beda Vitam Cuthberti ſoluta oratione à ſe deſcriptam dicavit? quemque* Eadberto *anno Dom. 698. in Lindisfarenſi epiſcopatu ſucceſſiſſe, ex Dunelmenſis Eccleſiæ Hiſtoria à Turgoto conſcripta, & Florentii Wigornienſis Annalibus intelligimus. Antequam verò ille Epiſcopatum eſt adeptus, Epiſtolam hanc ſcriptam fuiſſe liquet; licet in Regio Manuſcript. titulum hunc præfixum habeat.* Incipit Epiſtola Aldhelmi Epiſcopi. *Verùm, cùm poſt ann. 698 ad Schirburnenſem Epiſcopatum Aldhelmum provectum fuiſſe conſtet: nos priorem* Malmesburienſis Abbatis *appellationem retinere maluimus.*

ADAM.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [59] - 39

ADAMNANI Huenſis Monaſterii Abbatis.

Epist. 14. *In libros tres de vitâ S. Columba.*

PROLOGUS.

BEati noſtri Patroni (*Chriſto* ſuffragante) vitam deſcripturus fratrum flagitationibus obſecundare volens: imprimis eandem lecturos quoſque admonere procurabo; ut fidem dictis adhibeant compertis; & res magis quàm verba perpendant, quæ (ut æſtimo) inculta, & vilia eſſe videntur meminerintque, Regnum Dei non eloquentiæ exuberantia, ſed in fidei florulentia conſtare: & nec ob aliqua *Scotica*, vilis videlicet linguæ, aut humana * onomata, aut gentium obſcura locorumve vocabula (quæ, ut puto, inter alias exterarum gentium vileſcunt linguas) utilium, & non ſine divina opitulatione geſtarum, deſpiciant rerum pronuntiationem. Sed & hoc Lectorem admonendum putavimus; quòd de beatæ memoriæ viro, plura ſtudio brevitatis, etiam memoriæ digna, à nobis ſunt prætermiſſa: & quaſi pauca de plurimis, ad evitandum faſtidium lectorum, ſint * caraxata. Et hoc (ut arbitror) quiſque hæc lecturus fortè annotabit, quod minima de maximis per populos fama de eodem Beato viro divulgata diſperſerit; ad horum etiam paucorum comparationem, quæ nunc breviter caraxare diſponimus.

«ὀνόματα nomina.

* exarata, ἀπὸ τῦ χαράσσειν.

EPILOGUS.

Poſt horum trinalium lectionem libellorum, quiſque diligens annotet lector, quanti & qualis meriti ſanctus ſæpe ſupramemoratus præſul venerandus, quantæ & qualis apud Deum honorificentiæ fuerit æſtimatus; quantæ & quales Angelicæ apud ipſum & luminoſæ frequentationes fuerint; quanta in eo prophetialis gratia, quanta dialium efficientia virtutum, quanta & quàm frequens eum divini luminis claritudo in carne mortali adhuc commemorantem circumfulſerit. Quin etiam poſt * ingreſſum animæ de tabernaculo corporis ſanctiſſime (ſicuti quibuſdam electis oſtenſum, habetur compertum) locum in quo ipſius ſancta pauſant oſſa uſque hodie eadem cœleſtis

egreſſum

claritas

elaritas frequentare non ceſſat, & ſanctorum frequens viſitatio angelorum. Et hæc etiam eidem beatæ memoriæ viro à Deo non mediocris eſt collata gratia, quâ nomen ejus non tantùm per totam noſtram *Scotiam* & omnium totius orbis inſularum maximam *Britanniam* clarè divulgari promeruit, (in hâc parva & extremâ Oceani Britannici commoratus inſulâ) ſed etiam ad trigonam uſque Hiſpaniam & Gallias, & ultra Alpes Penninas Italiam ſitam pervenire, ipſam quoque Romanam Civitatem, quæ caput eſt omnium civitatum. Tantus & talis honor vocibilis eidem Sancto inter cætera divinæ donationis munera condonatus ſcitur à Deo, qui ſe diligentes amat; & eos qui eum magnificant laudibus, magis ac magis glorificans immenſis ſublimat honoribus: qui eſt benedictus in ſæcula.

Admonitio Adamnani *ad Scriptores.*

Oſecro eos, quicunque voluerint hos deſcribere libellos, imò potiùs adjuro per *Chriſtum* judicem ſæculorum; ut poſtquàm diligenter deſcripſerint, conferant & emendent cum omni diligentiâ ad exemplar unde extraxerunt: & hanc quoque adjurationem hoc in loco ſubſcribant.

RECENSIO.

De Adamnano *pluribus agit Beda, libro* 5. *Hiſtor. Eccleſiaſt. cap.* 16. *& Ceolfridus Abbas in Epiſtola ad Naitanum Pictorum regem, ibid. cap.* 22. *indeque Matthæus Florilegus*: Anno gratiæ *DCCI.* floruit vir bonus & literatus Adamnanus presbyter & Abbas monachorum qui erant in inſulâ Hii. Hic miſſus ad Aldfridum regem gratiâ legationis, cùm videret ritus Eccleſiaſticæ inſtitutionis & obſervantiæ feſti Paſchalis, continuo trahitur ad conſenſum. Qui cum domum rediſſet, cura it ſuos, qui erant in inſulâ Hii, ad callem perducere veritatis, nec valuit: navigansque in Hiberniam, penè omnes ad legitimum Paſchæ tempus obſervandum induxit. Scripſit idem vir Domini librum de loco Dominicæ nativitatis, paſſionis & aſcenſionis; ſitumque Terræ ſanctæ mirabiliter deſcripſit. *Editus eſt hic liber Ingolſtadii anno* 1619. *à Jacobo Gretſero, titulo* Adamnani Scotohiberni: *ibidemque anno* 1604. *ab Henr. Caniſio, (tomo* 5. *Antiquæ lectionis) libri ejuſdem tres de* S. Columbâ. *cujus operis Prologum paulo correctiorem ex MS. noſtro hîc damus: addito etiam, ex alio Cottonianæ Bibliothecæ codice, Epilogo hactenùs inedito; una cum Adjuratione qua tranſcriptores obteſtatur author,* * *Irenæi in libro* περὶ ὀγδοάδος *& Euſebii in Chronico exemplum imitatus.*

* Apud Euſeb. lib. 5. Hiſtor Eccleſiaſt. cap. 19. 20. & Hieronymum, de ſcriptor. Eccleſiaſt. in *Irenæo.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [61] - 41

BONIFACII Moguntini archiepiscopi, ad *Zachariam* Romanum Pontificem, de causâ *Aldeberti Galli* & *Clementis* Scoti.

Epist. 15. An. Christi 745.

Excellentissimo Patri atque Apostolico Pontifici, & ex auctoritate sancti Petri, Principis Apostolorum magisterio freto, Zachariæ Papæ, Bonifacius exiguus servus servorum Dei, optabilem in Christo charitatis salutem.

POSTQUAM me ante annos propè triginta sub familiaritate & servitio Apostolicæ sedis, anuente & jubente venerandæ memoriæ Antistite Apostolico Gregorio, anteriore voto constrinxi; quidquid mihi lætitiæ vel tristitiæ acciderat, Apostolico Pontifici solebam indicare, ut in lætis simul laudaremus Deum, & in tristibus ejus consilio roborarer. Ita & nunc mihi liceat indicare, pietati vestræ supplico.

Deut. 32. 7 Sicut scriptum est. *Interroga patrem tuum & annunciabit tibi; seniores tuos & dicent tibi.* Notum enim sit paternitati vestræ, quia postquàm indigno mihi mandastis in provinciâ Francorum (sicut & ipsi rogaverunt) sacerdotali Concilio & Synodali conventui præesse; multas injurias & persecutiones passus sum, maximè à falsis Sacerdotibus, ab adulteratis Presbyteris seu Diaconibus, & fornicariis Clericis. Maximus tamen mihi labor fuit contra duos hæreticos pessimos, & publicos, & blasphemos contra Deum, & contra Catholicam fidem. Unus qui dicitur *Aldebert*, natione generis *Gallus* est; alter qui dicitur *Clemens*, genere *Scotus* est: specie quidem diversi; sed ponderepeccatorum pares.

Contra istos obsecro Apostolicam auctoritatem vestram, quòd meam mediocritatem defendere & adjuvare, & per scripta vestra populum Francorum & Gallorum corrigere studeatis: ut hæreticorum fabulas & vana prodigia & signa præcursoris Antichristi non sectentur; sed ad canonica jura, & ad viam veræ doctrinæ convertantur, & ut per verbum vestrum isti hæretici duo mittantur in carcerem (si vobis

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [62] - 42

bis juſtum eſſe videatur, cùm vitam & doctrinam illorum vobis intimavero) & nullus cum eis loquatur vel communionem habeat, ne fortè fermento doctrinæ illorum fermentatus aliquis pereat: ſed ſegregati vivant, & juxta dictum Apoſtoli, hujuſmodi *traditi Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini*, & juxta Evangelicum præceptum, *dum eccleſiam non audierunt, ſint nobis ſicut Ethnici & Publicani:* donec *diſcant non blaſphemare*, nec ſcindere tunicam *Chriſti*. Propter iſtos enim perſecutiones, & inimicitias & maledictiones multorum populorum patior: & Eccleſia *Chriſti* impedimentum fidei & doctrinæ rectæ ſuſtinet. 1. Cor. 5. 5. Matt. 18. 17. 1. Tim. 1. 20.

Dicunt enim de *Aldeberto*, quòd eis ſanctiſſimum Apoſtolum abſtuliſſem; patronum, & oratorem, & virtutum factorem, & ſignorum oſtenſorem abſtraxiſſem. Sed pietas veſtra audiens vitam ejus, judicet *ex fructu*, utrùm *veſtimentis ovium indutus intùs autem lupus rapax* fuiſſet, an non. Matt. 7. 15. 16.

In primævâ enim ætate hypocrita fuit, dicens, quòd ſibi Angelus Domini, in ſpecie hominis, de extremis finibus mundi, miræ & tamen incertæ ſanctitatis reliquias attuliſſet; & exinde potuiſſet omnia, quæcunque popoſcerit, à Deo impetrare: & tunc demùm per illam ſimulationem (ſicut Apoſtolus Paulus prædixit) *penetravit* multorum *domos & captivas duxit poſt ſe mulierculas oneratas peccatis, quæ ducebantur variis deſideriis*, & multitudinem ruſticorum, dicentium, quòd ipſe eſſet vir Apoſtolicæ ſanctitatis, & ſigna & prodigia multa feciſſet. Deinde conduxit Epiſcopos indoctos, qui ſe, contra præcepta Canonum, abſolutè ordinarunt. Tum demùm in tantam ſuperbiam elatus eſt, ut ſe æquipararet Apoſtolis *Chriſti*: & dedignabatur in alicujus honore Apoſtolorum vel Martyrum Eccleſiam conſecrare, & interrogavit, quid voluiſſent homines viſitando limina ſanctorum Apoſtolorum. Poſteà in proprio honore ſuo dedicavit oratoria (vel ut verius dicam, ſordidavit) fecit cruciculas & oratoriola in campis, & ad fontes, vel ubicumque ſibi viſum fuit, & juſſit ibi publicas orationes celebrare; donec multitudines populorum, ſpretis cæteris Epiſcopis, & dimiſſis antiquis Eccleſiis, in talibus locis conventus celebrabant, dicentes: Merita ſancti *Aldeberti* adjuvabunt nos. Ungulas ſuas & capillos dedit ad honorificandum, & portandum cum reliquiis ſancti *Petri* Principis Apoſtolorum. Tum demum, quod maximum ſcelus 2. Tim. 3. 6

& blasphemia contra Deum esse videbatur, fecit. Veniente enim populo & prostrato ante pedes ejus & cupienti confiteri peccata sua, dixit. *Scio omnia peccata vestra, quia mihi cognita sunt occulta, ideoque non est opus confiteri ea. Securi ergo & absoluti de peccatis vestris præteritis, revertimini ad domos vestras cum pace.* Et omnia quæcunque sanctum Evangelium hypocritas fecisse testatur, suo habitu, incessu, & moribus imitatus est.

Alter autem hæreticus, qui dicitur *Clemens*, contra Catholicam contendit Ecclesiam: Canones Ecclesiarum *Christi* abnegat, & refutat tractatus; & intellectus sanctorum Patrum, *Hieronymi, Augustini Gregorii* recusat. Synodalia jura spernens, proprio sensu affirmat, se, post duos filios sibi in adulterio natos (sub nomine Episcopi) esse posse legis Christianæ Episcopum. Judaismum inducens, judicat justum esse Christiano, ut, si voluerit, viduam fratris defuncti accipiat uxorem. Ipse etiam contra fidem sanctorum Patrum contendit, dicens; quòd *Christus* filius Dei descendens ad inferos, omnes quos inferni carcer detinuit, inde liberasset, credulos & incredulos, laudatores Dei simul & cultores idolorum: & multa alia horribilia de *Prædestinatione Dei* contraria fidei Catholicæ affirmat. Quapropter de hoc quoque hæretico precor, ut per litteras vestras mandare curetis Duci *Carolomanno*, ut mittatur in custodiam; ut semina Satanæ latius non seminet, ne forsitan una ovis morbida totum gregem polluat. Valere sanctitatem vestram, & prosperis profectibus gaudere in longitudinem dierum optamus.

RECENSIO.

Incerta est Acta Romana Synodi, an 745. *habita: in qua contra* Clementem *Scotum, hujusmodi lata est sententia.* Clemens, qui per suam stultitiam sanctorum Patrum, statuta respuit, vel omnia Synodalia acta; inferens etiam Christianis Judaismum, dum prædicat fratris defuncti accipere uxorem; insuper & Dominum Jesum Christum descendentem ad inferos, omnes pios & impios exinde prædicat abstraxisse: ab omni sit sacerdotali officio nudatus, & anathematis vinculo obligatus, pariterque Dei judicio condemnatus, vel omnis qui eius sacrilegis consenserit prædicationibus. *Videantur de* Adelberti *&* Clementis *causa* Zachariæ *Romani Pontificis Responsa, inter Bonifacii epistolas à Serario editas, num.* 138. 139 *&* 144.

ZACHA-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [64] - 44

ZACHARIÆ Romani Pontificis, ad *Bonifacium*; de causâ Virgilii, Hiberni & *Sidonii*.

EPIST. 16.

An Christi 746.

Reverendissimo & sanctissimo fratri Bonifacio Coëpiscopo, Zacharias servus servorum Dei.

VIrgilius & *Sidonius* religiosi viri, apud *Bijoariorum* provinciam degentes, suis nos litteris visitarunt: per quas intimaverunt, quòd tua reverenda fraternitas eis injungeret Christianos denuò baptizare. Quod audientes, nimis sumus conturbati, & in admirationem quandam incidimus, si habet, ut dictum est. Retulerunt quippe, quòd fuerit in eadem provincia sacerdos, qui Latinam linguam penitùs ignorabat, & dum baptizaret, nesciens Latini eloquii, infringens linguam diceret; *Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritus sancta*: ac per hoc tua reverenda fraternitas consideravit rebaptizare. Sed (sanctissime frater) si ille qui baptizavit, non errorem aut hæresim introducens, sed, pro solâ ignorantiâ, Romanæ locutionis infringendo linguam, (ut suprà fati sumus) baptizans dixisset; non possumus consentire, ut denuo baptizentur. Quia, (quod tua benè compertum habet sancta fraternitas) quicunque baptizatus fuerit ab hæreticis, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, nullo modo rebaptizari debeat, sed per solam manus impositionem purgari debeat. Nam (sanctissime frater) si ita est, ut nobis relatum est, non amplius à te illis prædicetur hujusmodi; sed ut sancti Patres docent & prædicant, tua sanctitas studeat conservare. Deus te incolumem custodiat, reverendissime frater. Data Kalendis Juliis, imperante Domino piissimo Augusto Constantino, à Deo coronato, magno Imperatore anno vicesimo sexto, Imperii ejus anno † quarto, Indictione quartâ decimâ. † sexto.

RECENSIO.

A Jacobo Merlino Coloniæ anno 1530. *cum Isidori Mercatoris Canonum & Epistolarum Pontificarum Collectione primùm est edita: & deinde, tùm in tomis Conciliorum tùm alibi sapiùs recusa. De* Virgilio *& socijs Thadæus, abbas Scotorum Ratisbonæ, ex* Chronico fundationis Scotorum *ista refert.* Tempore eodem (*quo de Hibernia venit Kilianus, cum duobus sociis suis Colonato & Totnano*) venit honorabilis turma Sanctorum

de Hiberniâ, videlicèt *S. Virgilius* Episcopus, cum aliis septem Episcopis sanctis, multisque aliis sociis: qui proposuerunt Domini vestigia ac Sanctam terram corporis oculis videre, [a] more reverendorum Patrum Scototum, &c. S. Virgilius *Saltzburgæ* Episcopus est factus. Cæteri ejus Coëpiscopi Salzburgæ in ministerio operis Dei remanserunt usque ad diem obitus eorum. Cæterùm eorum socius, videlicèt B. *Lullus*, apud *Illminster* gloriosis operibus intrepidus permansit. Et B. *Dechanus* cum aliis duobus apud *Frisingiam*, duoque alii apud *Rote* beata ossa sua terræ commendaverunt: & S. *Alto* apud *Altenminster*. Et sic sanctus grex beatorum virorum divisim in diversis locis regna cœlestia sunt adepti. *& Wigulens Hundius, in Juvavienſium ſive Salisburgenſium Epiſcoporum Catalogo.* B. Virgilius, natione Hibernicus, ex nobili progenie ortus, à Stephano "Papâ & Pipino Rege Francorum ad administrationem Episcopatus Juvaviensis destinatus est: sed à Rege per duos ferè integros annos, propter eximiam eruditionem & sanctimoniam vitæ, retentus est, posteà verò honorificè ad Ottilonem Boiorum tùm temporis Ducem dimissus, ab eo Episcopatum accipit. Dissimulatâ autem consecratione, penè duorum annorum spatio, [b] Pontificem secum habuit proprium *Dobdan* nomine, Græcum, qui ipsum secutus erat ex patriâ. Is interim ipsius munere fungebatur. Postulantibus deinde subditis, Bojisque Pontificibus, consecratus est anno Christi 767. XVII. Calendas Julii. Græco autem illi Magistro & Sacerdoti Dobdan tradidit Otilo sedem Chiemensem: ubi aperuit ille Scholam, & agmina discentium quam plurima habuit. *Mirarer verò ex Hibernia noſtra hominem Græcum prodiiſſe, niſi ſcirem in agro Midenſi apud Trimmenſes ædem ſacram extitiſſe, quæ* Græcæ Ecclesiæ *nomen ad hunc usque diem retinet.*

[a] Vid. supr. epist. 2. p. 3. [b] *Habuit ſecum laboris & coronæ participem Epiſcopum comitantem de patria nomine* Dobda, *ad perſolvendum Epiſcopale officium*, inquit Vitæ S. Virgilii descriptor, Eberhardi Salisburgensis Episcopi discipulus. Vide etiam Acta Ruperti primi Salisburgensium Episcopi, apud Surium, tom. 2. die 27. Martii.

EPIST. 17. An. Christi 748.

EJUSDEM ZACHARIÆ, ad *Bonifacium*; de aliis quæstionibus ab eodem *Virgilio* & *Sampſone* Scoto motis.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bonifacio Coëpiſcopo, Zacharias ſervus ſervorum Dei.

SCripsit reverenda fraternitas tua, reperisse te quendam presbyterum, genere *Scotum*, nomine *Sampſon*, errantem à viâ veritatis; dicen-

centem & affirmantem, sine Mysterica invocatione, aut lavacro regenerationis posse fieri Catholicum Christianum, per Episcopalis manus impositionem. Hic autem qui hoc dicit, vacuus est Spiritu sancto, & alienus à gratiâ Christi, atque à consortio sacerdotali abjiciendus. Quis enim nisi baptizetur, juxta præceptum Domini, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, & sic per manus impositionem consecretur, potest esse Catholicus? Hunc nequissimum virum, talia prædicantem, ab Ecclesiâ Dei sanctâ condemnatum expelle. Illos autem viros, qui ab hæreticis baptizati sunt, & dubietas tenet, quòd *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti* non sunt baptizati; inquisitâ rei veritate, si ab erroneis sacerdotibus baptizati sunt, hos † sine dubio (juxta prædecessoris nostri beatæ memoriæ *Gregorii* Papæ, & sacrorum Canonum traditum tibi Mandatum) †† implere non omittas; ne in æternum pereant, sed potius Evangelicâ consecratione salventur. Matt 28. 19. † *fort* hoc †† baptizari permittas.

Intimatum est etiam à sanctitate tuâ, quòd *Virgilius* ille (nescimus si dicatur Presbyter) malignatur adversum te, pro eo quòd confundebatur à te, erroneum se esse à Catholicâ doctrinâ, immissiones faciens *Otilent* Duci *Bajoariorum*, ut odium inter te & illum seminaret: aiens quòd & à nobis esset absolutus, unius defuncti ex quatuor illis Episcopis, quos tua illic ordinavit fraternitas, diœcesim obtinere. Quod nequaquàm verum est: quia *mentita est iniquitas sibi*. De perversâ autem & iniquâ doctrina, quam contra Deum & animam suam locutus est, si clarificatum fuerit ita eum confiteri, quod alius mundus & alii homines sub terras sint; hunc accito Concilio, ab Ecclesiâ pelle sacerdotii honore privatũ. Attamen & nos scribentes prædicto Duci, evocatorias de prænominato *Virgilio* mittimus litteras; ut nobis præsentatus, & subtili indagatione requisitus, si erroneus fuerit inventus, canonicis sanctionibus condemnetur. Qui enim *seminant dolores*, ipsi *metunt eos*. Sic enim scriptum est: *Perversæ cogitationes separant à Deo; probata autem virtus corripit incipientes*. Ps. 27. 12. Job. 4. 8. Sapient. 1. 3.

Pro *Sidonio* autem & *Virgilio* supra dicto Presbyteris, quod scripsit sanctitas tua, agnovimus. Et illis quidem, ut condecebat, comminando scripsimus: tuæ autem fraternitati plùs credulitas quàm illis admittetur. Si autem placuerit Deo, vitâ comite, sedi Apostolicæ eos, missis

missis Apostolicis litteris (ut prælatum est) evocabimus. Docuisti enim eos, & non susceperunt: & factum est in illis, sicut scriptum est in libro Sapientiæ. *Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam, Are-*
Eccl. 22. v. 7. & 18.
Eccl. 16. 23 *nam, & salem, & massam ferri facilius est portare, quàm hominem imprudentem, & fatuum, & impium*: Quoniam *qui minoratur corde, cogitat inania; & vir imprudens & errans cogitat stulta.* Non ergo ad iracundiam provocetur cor tuum, frater: sed *in patientiâ* tuâ ubi tales repereris, *admone, obsecra, increpa*; ut *convertantur ab errore ad* viam veritatis. Et si
2 Tim. 4. 2 Jac. 5. 19. 20.
conversi fuerint, *salvasti animas* eorum; si vero in duritiâ permanserint, mercedem ministerii tui non perdes: illos autem, juxta Apo-
Tit. 3. 10.
stoli vocem, *devita.*

Deus te incolumem custodiat, reverendissime & sanctissime frater, Data Kalendis Maji, imperante Domino piissimo Augusto *Constantino*, à Deo coronato, magno imperatore, pacifico; Imperii anno XXIX. Patricitatus ejus anno VII. Indictione primâ.

RECENSIO.

Hæc, una cum duabus epistolis præcedentibus, non solùm in Bonifaeianarum epistolarum habetur volumine, sed etiam in Bonifacii Vita ab Othlono descripta, atque à Surio (tom. 3. die 5. Junii) & Serario (lib. 3. rer. Moguntiac.) publicata. Quas editiones, & inter se, & cum Romana Pontificarum Epistolarum editione contulimus. Neque hanc tamen epistolam, quæ longiuscula erat integram hic describimus: sed quæ ad Sampsonis *& Virgilii causam pertinebant inde excerpta dedimus. Extat vita* Virgilii *nostri*, Carinthiæ *Apostoli, à quodam Eberhardi Salisburgensis episcopi discipulo literis consignata, & ab Henr. Canisio in Antiquæ lectionis tomis edita: cujus hoc initium.* Beatissimus Virgilius in Hibernia insulâde nobili ortus prosapiâ, litterarum studiis ita animum applicavit, ut inter doctos sui temporis atque Climatis, doctissimus haberi potuisset. *Atque inde nata est hæc, quæ inter illum & Bonifacium intercessit, de Antipodibus controversia: de qua videndi rerum Boicarum scriptores, Iob. Aventinus M. Velserus. Litterarum vero Virgilij monumentum hodie nullum supereſt: si* Glossarium *fortè exceperis, à Goldasto, in Notis ad Columbanum (p. 83. 152. & 155. citatum.*

ALBINI

ALBINI Magistri, ad *Colcum* lectorem *in Scotiâ*.

Epist. 18. An. Christi 795.

Benedicto magistro & pio patri Colcu, Alcuine humilis Levita salutem.

AUDITA sanitate & prosperitate paternitatis vestræ, totis (ut tateor) gavisus sum visceribus. Et quia curiosum te nostri itineris putavi vel rerum in mundo nuper gestarum; per hos rusticitatis meæ apices, tuæ providentiæ innotescere curavi, seu audita seu visa. Primò sciat dilectio tua, quòd (miserante Deo) sancta ejus Ecclesia in partibus Europæ pacem habet, proficit, & crescit. Nam † *antiqui Saxones* & omnes *Frisonum* populi, instante Rege *Carolo* (alios præmiis, & alios minis sollicitante) ad fidem Christi conversi sunt. Sed anno transacto idem Rex, cum exercitu irruit super *Sclavos*, quos nos *Vionudos* dicimus, eosque subegit suæ ditioni. *Græci* verò tertio anno cum classe venerunt in *Italiam*, & à ducibus Regis præfati victi fugerunt ad naves: quatuor millia ex illis occisi, & mille captivi feruntur. Similiter & *Avari*, quos nos *Hunos*, dicimus, exarserunt in *Italiam*, & à Christianis superati domum cum opprobrio reversi sunt: nec non & super *Baugariam* irruerunt; qui & ipsi ab exercitu Christiano superati & dispersi sunt. Etiam & ejusdem Christianissimi Regis duces & Tribuni multam partem *Hispaniæ* tulerunt à *Saracenis*, quasi trecenta millia in longum per maritima. Sed heu (proh dolor!) quòd iidem maledicti *Saraceni* (qui & *Aggareni*) totâ dominantur *Africâ* & *Asiâ* majore, maximâ ex parte. De quorum egressione, tuæ venerandæ prudentiæ dudùm (ut æstimo) scripsi.

† id est, *Westphali*

De cætero (Pater sanctissime) sciat reverentia tua, quòd ego filius tuus, & Joseph vernaculus tuus (Deo miserante) sani sumus: & tui amici toti, qui apud nos sunt, in prosperitate Deo serviunt. Sed nescio quid de nobis venturum sit. Aliquid enim dissensionis, Diabolico fomento inflammante, nuper inter regem *Carolum* & Regem *Offam* exortum est: ita ut utrinque navigatio interdicta negotiantibus cessat. Sunt qui dicunt, nos pro pace esse in illas partes mittendos: sed obsecro, ut vestris sacrosanctis orationibus manentes vel euntes muniamur. Nescio quid peccavi, quia tuæ Paternitatis dulcissimas litteras

multo tempore non merui videre: tamen perneceſſarias orationes ſanctitatis tuæ me quotidie ſentire credo.

Miſi charitati tuæ aliquid de oleo, quod vix modò in Britanniâ invenitur; ut diſpenſares per loca neceſſaria Epiſcoporum, ad †utilitatem hominum vel honorem Dei. Miſi quoque quinquaginta ſiclos fratribus de eleemoſyna *Caroli* Regis: (obſecro ut pro eo oretis:) & de meâ eleemoſynâ quinquaginta ſiclos: & ad Auſtrales fratres *Balêhuvinega*, tringinta ſiclos de eleemoſynâ Regis, & triginta de eleemoſynâ meâ, & viginti ſiclos de eleemoſynâ patris familiæ *Areidæ*, & viginti de eleemoſynâ meâ, & per ſingulos Anachoritas tres ſiclos de puro argento: ut illi omnes orent pro me, & pro Domino Rege *Carolo*, ut Deus illum conſervet ad tutelam ſanctæ ſuæ Eccleſiæ, & ad laudem & gloriam ſui nominis. Exaudiat vos omnipotens Deus pro ſancta ſuâ Eccleſia intercedentes; & proficere faciat in ſalutis æternæ proſperitate.

* al. *utilitatem honoris Dei.*

RECENSIO.

Pars hujus epiſtolæ à Guilielmo Malmesburienſi, libro I. *de Geſtis Regum Angelorum cap.* 4. *producitur: ſed integram ex duobus antiquiſſimis Cottonianæ Bibliothecæ Codicibus deſcripſimus, in quibus & alia ad* Joſephum *illum habetur, cujus in hac epiſtola facta eſt mentio: ubi de* Colco *vel* Colcano, *ita meminit.* Sanus eſt magiſter veſter Colcu, & ſani amici tui, qui apud nos ſunt.

Epist. 19. An. Christi 815.

CLAUDII Scoti Presbyteri, ad JUSTUM Abbatem.

Ex Præfatione Commentariorum in Matthæum.

ANNO octingenteſimo decimo quinto Incarnationis Salvatoris JESU Chriſti, poſtquàm pius ac mitiſſimus Princeps, S. Eccleſiæ Catholicæ filius *Ludovicus*, anno ſecundo Imperii ſui, cœleſti fultus auxilio, adverſus barbaras nationes moviſſet exercitum; atque abeunte & diſcedente tua paternitate ex palatio jam dicti Principis ad charum dilectumque tibi ſemper tui monaſterii portum: injunxiſti mihi, ut aliquod dignum memoriæ opuſculũ in expoſitione Evangelii ad legendum dirigerem Fratribus monaſterii veſtri, &c. Ad quoſcun-

cunque verò sive per hoc sive per aliud quodcumque opusculum notitia nominis mei pervenerit; intercessionem peccatorum meorum supplex ab omnibus exquiro: subnixa prece deposcens, ut ita à misericordissimo Domino nostro flagitetis, ut omnibus delictis meis atque peccatis (omnibus opitulantibus vobis) consuetudinaria clementia & copiosa bonitate deletis, & si non ad idem præmium, saltem ad eumdem vos portum quietis * videat pervenire.

* *fort.* nos p. q. velit pervenire.

RECENSIO.

De eo Bostonus Lurienſis, in Scriptorum Catalogo. Claudius monachus, & discipulus sancti Bedæ secundùm quosdam, floruit circa annum Christi 815. & scripsit ex opusculis Origenis, Hieronymi, Ambrosii, Hilarii, Augustini, Rufini, Joannis, Fulgentii, Leonis, Maximi, Gregorii & Bedæ; super Evangelium Matthæi lib. 3. *Eum annum, & istos authores, in Commentariorum horum Præfatione author ipse commemorat: cujus ea tantum pars hic est adscripta, quem ad finem historiæ anni* 815. *in tomi* 9. *Appendice, ex Vallicellana urbis Romanæ bibliotheca, attexuit Cæsar Baronius. Nos verò integrum hoc opus cùm alibi vidimus, tùm Cantabrigiæ, in Collegij Benedictini & Aulæ Pembrochianæ Bibliothecis.*

Ejusdem CLAUDII, ad *Dructerannum* Abbatem. EPIST. 20.

Præfatio Commentariorum in epistolam ad Galatas.

Domino piissimo, & in Christo summo mihi honore singulariter excolendo, Dructeranno Abbati, Claudius peccator.

TRes, ni fallor, & eo ampliùs jam pertranseunt tempore anni, quòd me adhuc in Alverni cespitis arvo, in palatio pii principis Domini *Ludovici* (tunc Regis; modò Imperatoris) detentum socordia sensus mei, tua fervida dilectione adorsus es excitare, ut aliquem fructuosum laborem in Epistolis magistri Gentium adsumerem Apostoli *Pauli*. Sed quia laboribus & turbinibus mundi depressus, hactenus parere jussioni tuæ nequivi; modò (largiente Deo) in isto Quadragesimæ tempore epistolam beati jam dicti Apostoli *Pauli* ad Galatas, ex tractatibus beatorum *Augustini* & *Hieronymi* Patrum, permixtis procuravi

ordinate sententiis. In quibus tractatibus cùm ad congruentem expositionem multa deesse cernerem, verti me ad alios libros præfati jam patris *Augustini*; & exinde eam, quæ in illis deerat tractatibus, explere studui expositionem. Nonnulla etiam, ut mihi visum est, infra illorum locutionem, mea studui conjungere verba; quæ utramque expositionem absque scissione conjungerent, & legentis exercerent sensum, & fastidium facerent evitare. Hanc interim, quasi manubias quasdam, tuæ ovans dirigere studeo sanctitati: ut quoties eam manu tenueris & legeris, mei memor esse digneris; & in unum conjungat immensa ubique præsens Christi charitas, quos spatia terrarum disjociant. De cæteris verò Epistolis, jam multa in manibus nostris tenentur excepta: ad quas (si Dominus voluerit, & vitam atque salutem concesserit, orantibus vobis pro nobis) ad expositionem illarum quantociùs potuero, accedere procurabo. Pius & misericors Deus, reverendam mihi beatitudinem tuam, ad profectum & ornatum Ecclesiæ suæ, & annis multiplicare dignetur, & meritis. Vale in Domino, vir Dei, & memento mei.

RECENSIO.

Habentur Claudii in epistolas Pauli Commentarii in Bibliotheca Cœnobii Cassinensis (ex dono Theobaldi Abbatis, ut ex Chronico Cassinensi Leonis Ostensis, lib. 2. cap. 53. intelligit) & S. Germani in urbe Antissiodoro; unde enarrationem epistolæ ad Galatas, cui hæc præfixa est Præfatio, descripsit Petrus Pesseliarus, & Parisiis anno 1542. in lucem emisit. Ejusdem in libros Mosis, Judicum & Ruth Commentarii (quorum meminit Trithemius) analicubi adhuc extent, nescio: ex libris in Leviticum, has tantùm sententias citatus invenio.

„* Sicut qui sanus ferè totus, pro parte aliqua leprosus, removetur, à taberna-
„culo ut immundus; sic qui Legis præcepta transgreditur ex aliqua parte, nihil ex
„custodia mandati juvatur alterius; qui a transgressor unius reus est omnium. *Item*,
„Christus in Cruce carnem suam fecit nobis esibilem. Nisi enim fuisset cruci-
„fixus, sacrificium corporis ejus minimè comederetur. Comeditur autem nunc
„in memoria Dominicæ passionis. Crucem tamen præveniens, in Cœnâ Apostolorum seipsum immolavit, qui post resurrectionem in cœli Tabernaculum suum
„sanguinem introduxit, portans cicatrices passionum.

* Claudius super Leviticum, lib. 2. cap. 4. tit. de leprâ corporis aut curis, *citat. ad marginem Hesychii in Leviticum, manuscript. in Bibliotheca Regia.*

GILDÆ,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15:ZEN Leibn. Marg. 42, [72] - 52

GILDÆ, ad *Rabanum* monachum.

EPIST. 21. An. Christi 820.

Præfatio in librum de Computo.

Dilecto fratri Rabano monacho, Gildas peccator in Christo salutem.

LEgimus scriptum in Proverbiis; *Meliorem sapientiam cunctis pretiosissimis; & omne desiderabile ei non potest comparari.* Prov. 8, 11. Ideoque (frater dilectissime) gratias ago Deo, qui tibi ejus amorem inspiravit, cujus possessio mundi divitias contemnit; teque reddit suo fulgore decoratum, & proximis tuis profectuosum. Petebas ergo, ut quibusdam de Computo propositionibus, earumque minùs perfectis responsionibus, quas mihi protuleras nescio à quibus confectas, stylum adhiberem; eaque tibi lucidiores redderem. Feci quantum potui, sed non eo ordine quo ibi positas repperi: quia confusa series vim cognoscendi abstulit, & tædium lectionis invexit. Pleraque ergo, quæ mihi magis necessaria videbantur, addidi; & ordinem in ipsis rebus disponere contendi. Inde quoque evenit, dum brevitati studerem, & tamen ipsarum rerum veritatem patefacere vellem; quòd unius libri quantitatem devitare non possem. Composui quidem ex numero & temporum articulis quendam Dialogum, & nomini tuo ipsum dicavi. In quo † necessaria mihi videbantur interrogandi, † *Discipuli* nomine, & quæ respondendi † *Magistri* vocabulo prænotavi, & non hæc tantummodo propriis rationibus, sed etiam ex antiquorum dictis, & sanctorum Patrum sententiis, enotare curavi. Ideo (frater charissime) hæc legens, scias me non difficultati verborum aut obscuritati sententiarum studuisse, immo magis plana quæq; faciliaq; collegisse; & quæ ex proprio inserui, ad dilucidandam ipsam veritatem laborasse: magis, quàm aliorum imperitiæ insultasse. Nulli enim me præfero; sed benè quærentibus, & fidem Catholicam ritè servantibus, pro modulo meo comitem spondeo, ac juniorem subdo: quod mihi divina gratia concedat, ut quamdiù vivam, servorum Christi servitor, & benè docentium auditor, & benè laborantium aliquantulus adjutor existam. Dilectionem tuam majestas Christi nunc & in perpetuum conservare dignetur, sancte frater. Memorem te nostri obsecro; ut quanto citiùs

† *fort.* addi quæ † *fort.* Interrogan-da & respondenda.

citiùs possis exemplar istius libri, quod tibi ad rescribendum direxi, absolvas & mihi remittas.

RECENSIO.

Habetur Manuscript. in Cottoniana Bibliotheca liber ejus de Computo, 99. Capitulis constans: præfixa Præfatione hac ad Rabanum; quem ex monacho abbatem Fuldensem post annum salutis 820. factum fuisse constat. Illud verò tempus ætati Gildæ illius quarti quadrat, quem genitorem Hibernienſem Scotum habuisse *scribit Balæus &* studuisse in finibus Scotorum Hibernienſium *ex Lalando addit, quanquam Historicum opus, quod ab utroque illi tribuitur, illud ipsum planè est, quod in voracioribus exemplaribus Ninio Britanno adscribitur.*

EPIST. 22. An. Christi 858.

JOANNIS Scoti *Erigene*, ad *Carolum* Calvum, *Francorum* Regem.

In Areopagitica, Latinè à se conversa, Carmen.

HAnc * libam, sacro Græcorum nectare fartam,
Advena *Ioannes* ** spondo meo *Carolo*.
Maxime *Francigenum*, cui regia stemmata fulgent;
Munera votiferi sint tibi grata tui.
Vos qui Romuleas nescitis temnere technas;
Attica ne pigeat sumere gymnasia.
Quorum si quædam per me scintilla relucet
Usibus Ausoniis, si libet aspicite.
Molleſtum si non nostrum munire laborem;
Firmetur vestri pondere judicii.
Si quid nodosum durumve notetur in ipso;
Parcite, Cecropidis Attica tela sequor.
At si mendosus declinet tramite recto,
Mellifluo vestro famine corrigite.
Quod si quorumdam mordetur dente feroci;
Hoc leve, namque meo contigit *Hieronymo*.

* λειβὼ, *liberationem* quæ vino fit.
** fort. *spendo* à Græco σπένδω, quod *libare* significat.

Ut

Ut verò ſtabilis maneat fundamine firmo;
Regali ſtathmo figere ſufficiet.
Crediderim multos tangentum ſumma ſophiæ
Non deſpecturos donula noſtra fore.
Sudoriſque gravis tentabunt carpere fructum:
Forſan virtutem vilia verba tenent.
Sæpè ſolent ſpinis redolentes creſcere flores;
Nodoſæ vitis ſumitur uva ferax.

RECENSIO.

De hoc, Guilielmus Malmesburienſis lib. 2. de geſtis regum Anglorum, cap. 4. Hoc tempore creditur fuiſſe Joannes ſcotus, vir perſpicacis ingenii & multæ facundiæ: qui dudum concrepantibus undique bellorum fragoribus, in Franciam ad Carolum Calvum tranſierat; cujus rogatu Hierarchiam Dionyſii Areopagitæ in Latinum de Græco verbum è verbo tranſtulit, *& Nicolaus I. in epiſtola ad ipſum Carolum* Relatum eſt Apoſtolatui noſtro, quòd Opus B. Dionyſii Areopagitæ, quod de Divinis nominibus, vel Cœleſtibus ordinibus, Græco deſcripſit eloquio, quidam vir Joannes, genere Scotus, nuper in Latinum tranſtulerit. *Huic verò translationi præmiſſum eſt hoc ad regem Carolum Carmen: cujus primum diſtichon (quod tituli vice reliquis verſibus ſuperſcriptum fuiſſe videtur) vir doctus ita legendum cenſuit:*

Hunc librum, ſacro Græcorum nectare fartum,
Advena Joannes * pando meo Carolo,

* vel *mando.*

& paulò poſt:

Parcite Cecropidis; Attica vela ſequor.

Ejuſdem JOANNIS, ad eumdem *Carolum.*

Epist. 23. Circa annum 858.

In eadem Areopagitica Præfatio.

Glorioſiſſimo Catholicorum Regum Carolo, Joannes extrenus ſophiæ ſtudentium, ſalutem.

VAlde quidem admiranda, digniſque virtutum laudibus eſt exaggeranda, Catholicorum virorum religioſiſſima ſollicitudo: qui dum vitæ humanæ periculoſis exagitari videntur æruminis, fixâ tamen

men mentis intentione divinarum rerum laboriosis investigationibus purgati, fructuosis inventionibus illuminati, perpetuis immutabilibusque veritatis atque divini amoris contemplationibus perfecti; non inter mortales habitare, sed in cœlestem conversationem mutati penitùs esse judicandi sunt. In quorum numero vos esse constitutos, nullus rectè vestros affectus intuentium dubitare permittitur, piissime glorioſissimeq; Regum, quandoquidem civilium (plusque quàm civilium) bellorum maximis assiduisque perturbationibus, & insuper etiá paganarum gentium barbaricis incursibus Christianorum regnum passim invadentibus allisi; non tamen regalis animi stabilitate dejecti (quasi quoddam immobile saxum Neptuni limite naturaliter defixum, crispissimos validissimosque cærularum tumultus stabili duraque fronte repellens) toto vestræ mentis intuitu totaque cordis devotione sanctarum Scripturarum secreta (ducente Deo & rationis lumine) investigatis, investiganteſque diligitis. Et non solum *Latialis* eloquii maximos sanctissimosque authores perquiritis; verùm etiam in augmentum ædificationis Catholicæ fidei, novis modernisque editionibus, in laudem Christiani dogmatis, *Hellados* Patres pio affectu addidistis consulere.

Hinc est quod ingenioli nostri parvitatem non dedignati estis impellere, nec nos velut otioſos inertiæque somno sopitos perpessi estis dormire: ne dum *Hesperiis* solummodò apicibus studium impendimus, ad purissimos copioſissimosque *Gratûm* latices recurrere, haustumque inde sumere non valeremus. Jussionibus itaque vestris neque volentes, neque valentes obsistere; rudes admodùm tirones adhuc *Helladicorum* studiorum fatemur, (quid enim pudeat nos fateri vestræ mansuetudini?) ultra vires nostras (ipso tamen Duce, qui est
1. Cor. 4. 5. lux mentium, & *illuminat abscondita tenebrarum*) libros quatuor sancti patris *Dionysii Areopagitæ* Episcopi Athenarum (quos scripsit ad *Timotheum* Episcopum Ephesiorum) & decem Epistolas ejusdem, de Græco in Latinum transtulimus. Opus valdè (ut opinamur) anfractuosum, longeque à modernis sensibus remotum, multis invium, paucisque apertum; non solùm propter antiquitatem, verùm etiam cœlestium altitudinem mysteriorum.

Fertur namque præfatus *Dionysius* fuisse discipulus atque adjutor *Pauli* Apostoli, à quo Athenienſium constitutus est Episcopus. Cujus

&

& *Lucas* commemorat in Actis Apostolorum, & *Dionysius* Episcopus Corinthi vir antiquus: beatus quoque *Polycarpus* in Epistolâ ad Ecclesiam Athenarum, *Eusebius* item *Pamphili* in Ecclesiasticâ historia; nec non etiam sanctus Papa *Gregorius* in homeliâ suâ, ubi breviter Angelorum ordines exposuit. Hunc eundem quoque, non præfati viri, sed alii moderni temporis, asserunt (quantum Vita ejus à fidelibus viris tradita testatur) temporibus Papæ *Clementis* (successoris videlicet *Petri* Apostoli) Romam venisse, & ab eo prædicandi Evangelii gratia in partes Galliarum directum fuisse, & martyrum gloriâ coronatum fuisse, cum beatissimis suis consortibus, *Rustico* scilicet atque *Eleutherio*. Act. 17. 34

Hæc igitur nostra qualiscumque translatio, non quidem prolixæ indiget (ut arbitror) apologiæ; cum omnibus ejus æmulis (quicumque & qualescunque sint) facillimâ unâ responsione possimus occurrere: Vestræ videlicet Celsitudini neque potuisse, neque debuisse non obedire. Si quis autem nimis tardæ aut nimis inusitatæ redarguerit elocutionis: attendat non me tantum sed & se ipsum nihil posse plus accipere, quàm quod ipse distribuit, *qui dividit singulis* propria *prout vult*. Sin vero obscuram minusque apertam prædictæ interpretationis seriem judicaverit; videat me operis hujus interpretem esse, non expositorem, ubi valdè pertimesco, [a] ne fortè culpam *fidei interpretis* incurram. At si aut superflua quædam superadiecta esse, aut de integritate Græcæ constructionis quædam deesse arbitratus fuerit: recurrat ad codicem Græcum, unde ego interpretatus sum; ubi fortasse † invenietita ne esse, nec ne. Hoc tamen mihi idoneum fore arbitratus sum; omissis aliorum conjecturis, unius solius arbitrio succumbere, cui oportet me obtemperare. 1. Cor. 12. 11. † *fort.* sic

Sanctus ergo *Dionysius* (ut prædiximus) *Areopagita*, ex vico videlicet *Martis* denominatus, (*Ares* enim à Græcis bellum vocatur:) primis juventutis suæ floribus Academiæ studiis eruditus; deinde divino atque ineffabili miraculo Solaris Eclypseos, quæ facta est confixo Domino nostro *Jesu Christo* Crucis patibulo commotus, ipse siquidem (ut in quadam Epistolarum suarum commemorat) dum esset juxta *Heliopolim* cum *Polycarpo* Episcopo: cæterisque qui tunc aderant, divinâ procurante providentiâ, mirabilem in modum conspexerat Lunam Soli subeuntem, ac per hoc solem defeciisse. Moxque sanctissimum

[a] Vid. Henr. Stephani Schediasm. lib. 1. cap. 19.

mum virum, Apostolorum discipulum, *Hierotheum* videlicet episcopum, secutus, cujus in tertio hujus Operis libro mentionem facit, eundemque Magistrum suum venerabilem nominat, cæterisque tunc temporis Coëpiscopis post Apostolos in Theologiâ præferre non dubitat: cum quo, multisque aliis sanctis in unum convenientibus, *Christum* post resurrectionem corporaliter est contemplatus. Aderantque ibi, (ut ipse ait) *Jacobus* frater Domini & *Petrus* vertex Apostolorum. Talibus ac tantis admonitus, divinarumque Scripturarum mysteriis illuminatus, scripsit hos libros, hortante atque postulante sancto *Timotheo*, aliisque quorum nomina in processu hujus operis sæpissimè declarat, doctrinamque breviter insinuat. Sed præsentis Operis intentionem, breviter intimare necessarium duximus; quo facilius, Lector studiosus ingrediatur.

PRIMUS itaque liber, qui inscribitur *de Cœlesti Hierarchiâ* (quod nos, non verbum sed sensum experimentes, possumus latinè dicere, *de Cœlesti Pontificatu*, seu *de Cœlesti summo sacerdotio*) novem cœlestium virtutum dispositiones enumerat, ordinat, segregat, conjungit; earumque sanctis theologis divinitùs manifestatas symbolicas (hoc est, significativas imaginationes mysticas) luculenter exponit. Ordinat quidem in superiores & medias & ultimas. Segregat vero in ternas ter Hierarchias. Conjungit primas ultimis, & ultimas primis, per medias; mirabili extremitatum & mediatatum ratione coadunans. Dissimilium quoque formarum descriptiones in Propheticis visionibus, plus quam similiũ cœlestes substantias expressius insinuare confirmat. Nullamque visibilium seu invisibilium naturarum, ab initio intellectualis creatura usque ad extremum terrenumque vermiculum, nominari; ex quâ divina Theologia quandam similitudinem ad significandam omnium rerum causam (DEUM videlicet) non introducat.

SECUNDUS verò, cui est inscriptio *de Ecclesiasticâ Hierarchiâ*, humanæ naturæ (Salvatoris nostri sanguine redemptæ) unitatem denunciat, & similitudinem cœlestis sacerdotii, (quantum possibile est) mortalibus adhuc ordinatam: cujus summus Pontifex ipse est, qui eam sibi per gratiam coaptavit; qui etiam totius Hierarchiæ, cœlestium qui-

quidem & terreſtrium, principium eſt, & medium, & finis ad quem omnia referuntur. Hæc itaque noſtra Hierarchia inſtar cœleſtis tripartita eſt; in tres ſcilicet Hierarchias. Quarum *prima* (temporali quidem ordine, ultima verò dignitate) legale ſit Sacerdotium; quod in variis valdeque obſcuris ſymbolis per legislatorem *Moyſen* planè carnali adhuc populo, literæque non ſpiritui ſervienti, diſtributum eſt: cujus maximus character erat Tabernaculũ illud in Arabico monte figuratè monſtratum. *Secunda* verò, quæ eſt media, Sacerdotium quod nunc eſt: Eccleſiam dico novi Teſtamenti, ſub gratiâ quidem conſtitutam, partim ſymbolis viſibilium ſacramentorum diſpoſitam, partim vero veritatis contemplatione perfectam; & eſt finis præteritæ primæ, initium verò futuræ Hierarchiæ: quæ eſt *tertia*, jam ex parte inchoata in primitiis contemplationis, perficienda verò poſt gloriam futuræ reſurrectionis; quando, viſibilium ſacramentorum velaminibus ſublatis, ipſam veritatem perſpicuâ claritate contemplabimur. Ideoque præſens Eccleſiaſtica Hierarchia (ut diximus) media eſt inter legalem præteritam & cœleſtem futuram: quoniam non ſolùm æternarum rerum ſymbola peragit & viſibiliter conſiderat, ut legalis præterita; ſed & ſpiritualem intelligentiam inveſtigare, invenireque non ceſſat, ut cœleſtis futura.

TERTIUS dehinc continet divinarum nominationum virtutes, ideoque *de Divinis nominibus* vocitatur; quia in eo ſecretiſſima ſubtiliſſimaque reſerantur myſteria de Unitate & Trinitate divinæ eſſentiæ. hoc eſt, quæ nomina diſcretam, quæ unitam inſinuant Deitatem; quæ per ſe in humanato Filio conveniunt, quæ ſi unius ſolius omnium cauſæ in primordiales cauſas prima proceſſio, ac per eas iterùm à ſummo uſque deorſum multiplex theophania; in genera quidem, in ſpecies, numeroſque viſibilium & inviſibilium naturarum ubi ſupernaturali contemplatione docere perſpicitur, plus ſimilia eſſe & appropinquare Deo ea, quæ non ſunt quàm quæ ſunt (non tamen privatione ſubſtantiæ, ſed ſuperexcellentia naturæ) quid diſtat inter cauſas & cauſativas; malum nihil eſſe, neque in rerum natura ſubſiſtere, neque ſubſtantiæ, neque virtuti, neque operationi nocere: ea quoque quæ per privationem de Deo dicuntur, per excellentiam in ipſo intelligenda eſſe.

QUARTUS *de Mysticâ Theologiâ*, quantum coarctior sit cæteris in sermonibus, tantùm largior in sensibus. Unde & in duas maximas Logicæ disciplinæ dividitur partes; *cataphaticam* planè & *apophaticam*; id est, in esse, & non esse, ubi analyticæ artis regulis utitur; & nos præclarissimè commonet, per privationem omnium quæ dici seu intelligi possunt, oportere ad veritatem quæ est causa omnium quæ ab, eâ & per eam, & in eâ, & ad eam, & propter eam creata sunt, per excellentiam essentiæ recurrere.

LUMINE sidereo *Dionysius* auxit Athenas,
Areopagites, magnificusque sophos.
Primò commorus Phœbus subeunda *a* Selenâ,
Tempore quo *b* stauro fixus erat Dominus.
Mox ut conversus, mirâ stupefactus *eclypsi*;
Consequitur gaudens *Hierothea* ducem.
Qui mox edoctus: præclarus namque magister
c Pneumatis excelsi fonte renatus erat.
Nec mora, perfulgens cœlestis luce *d* sophiæ,
Attitas edocuit, de quibus ortus adest.
Namque ferunt *Paulum*, qui *Christum* sparsit in orbem,
Ipsi felices imposuisse manus.
Astmox perfectus Doctoris *e* symmachus instans,
Rexit Cecropidas pervigil *f* archiereus.
Alta dehinc volitans *Paulum* supra astra secutus,
Empyrei cœli tertia regna videt.
Suscipit ad *Seraphin* primos, sanctosque *Cherubin*,
Æthereosque *thronos*, quò sedet ipse Deus.
Post hos, *virtutes*, *dominatus*, atque *potentes*;
Agminibus sacris enitet ordo sequens.
Ἀρχῶν *g*———
Mentibus *h* ouranis tertia *i* taxis inest.
Hos igitur numeros terno ter limite septos,
Prædicti patris mystica dicta docent.

a σελήνη, Luna. *b* σταυρῷ, Cruci. *c* πνεύματος, Spiritus. *d* σοφίας, sapientiæ. *e* σύμμαχος, Commilito. *f* ἀρχιερεύς, Pontifex. *g* Græcus iste versiculus in MS. exemplari ab imperito librario ita erat depravatus; ut à nobis omninò restitui non posset. *h* οὐρανίοις, cœlestibus. *i* τάξις, ordo.

RECEN-

RECENSIO.

Hæc etiam Epistolæ præmissa est libris S. Dionysii Areopagitæ, quos Johannes Erigena transtulit de Græco in Latinum, jubente ac postulante glorioſissimo rege Carolo, Ludovici Imperatoris filio, *ut habetur in libro Manuscript. quo hîc sum usus, Collegii S. Trinitatis Cantabrigiæ Joannis quoque nostri putantur esse Excerpta illa, quæ inter Macrobii scripta feruntur*, De differentiis & societatibus Græci Latinique verbi; *hâc ad finem notatione adjecta.* Explicat defloratio de libro Ambrosii Macrobii Theodosii, quam Johannes carpserat ad discendas Græcorum verborum regulas. *Atque ita etiam censuit P. Pithæus V.CL.* esse hunc Johannem Scotum, virum illum Græcæ Latinæque linguæ peritissimum, qui Carolo imperatori coætaneus & Dionysii libros Latinos fecit: *quemadmodum in suis ad hunc libellum notulis monuit Iohannes Opsopæus. Refert Io. Balæus* (*Centur. 2. scriptor. Britann. cap 24.*) *& eum secuti alii, transtulisse eum*, in tres linguas, scilicet Chaldaicam, Arabicam & Latinam, Aristotelis Moralia de secretis secretorum, seu recto regimine Principum. *Latini scripti duo penès me sunt Manuscript. exemplaria: quod posterioris alicujus Iohannis opus esse, mihi non est dubium.*

ANASTASII Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarii, ad eundem Regem *Carolum*: de iisdem Areopagiticis, & *Johanne Scoto* eorum Interprete.

EPIST. 24. Circa annum 865.

INter cætera studia, quæ tam laudabilis actio quàm saluberrima commonitio, quin etiam odorifica volans opinio de virtutum ac morum quantitate tuorum (ô Dictator inclyte) mortalium mentes excitat, & ad effodiendum sapientiæ hortatur velut thesauros; illud quoque non mediocriter est admiratione stupendum, quòd non solum *Latinos* Patres, sed & *Græcos* rimari non cessas, & Romanâ linguâ pollentes Pelasgarum facis rerum non expertes. Tu quippe facis, qui ad faciendum suscitas & hortaris: quia & nos sæpè magnam domum fecisse dicimur non tamen manibus, sed affatibus. Beatus itaque *Areopagita Dionysius* Athenienſis antistes (quem inter cætera constat industriâ tuâ, præstantissimè Principum, in Romanum sermonem translatum (tantum est, ut ipse patentius nôsti, ad intelligendum difficilis, quantum sermone sublimis: immò quanto difficilia sunt intellectu & alta myste-

mysteriis, quæ ipse perscrutatus, supernâ revelante gratiâ, didicit; & arcana Theologiæ (divinâ se ducente manu) ingressus in sanctuarium Dei, ablato velamine penetravit.

Mirandum igitur est, quia Pietas tua nec talia indiscussa reliquit. Sed hic licèt in terrâ ambulet, tanquam in cœlis conversans ambit: ita ut, veluti quidam (ut ità fateamur) angelus vel cœlestis homo, sancta sanctorum ingredi contemplatione videaris, & ad abdita & adyta divinæ ineffabilitatis (quantum possibile est mortalibus) acutis spiri-
* accessisse. tualium oculorum visibus * accepisse credaris. Mirandum est quoque, quomodo vir ille barbarus (qui in finibus mundi positus, quanto ab hominibus conversatione, tanto credi potuit alterius linguæ dictione, longinquus) talia intellectu capere in aliamque linguam transferre valuerit. *Iohannem* innuo *Scotigenam* virum, quem auditu comperi per omnia sanctum. Sed hoc operatus est ille artifex spiritus, qui hunc ardentem pariter & loquentem fecit. Nisi enim ex gratiâ ipsius igne charitatis flagrasset, nequaquam donum linguis loquendi procul dubio suscepisset. Nam hunc magistra charitas docuit, quod ad multorum instructionem & ædificationem patravit.

Verùm etsi ad mensuram datus est ei spiritus: ipse tamen, paternis doctrinis imbutus, quantum potuit fecit, & prodesse proximis ultra vires tentavit. Siquidem præter illa quæ hunc latuisse probantur, ex his quæ sparsim à quibusdam de prædicti Patris sermonibus & epistolis ante nos interpretata inveniuntur, plurimum utilitati subtraxit; quia tanto studio verbum de verbo dicere procuravit: quod genus interpretationis (licèt & ipse plurimùm sequar) quantum illustres interpretes vitent, tua profectò solers experientia non ignorat. Quod eum non egisse ob aliam causam existimo, nisi quia cum esset humilis spiritu, non præsumpsit verbi proprietatem deserere; ne aliquo modo à sensus veritate decideret. Unde factum est, ut tantum virum, qui per se (quia intima & ardua quæque utriusque philosophiæ penetralia rimari proposuit) perplexus nostris intellectibus videbatur, intra cujusdam labirinthi difficilia irretiret, & in antris profundioribus invisibiliorem quodammodo collocaret; & quem interpretaturum susceperat, adhuc redderet interpretandum.

Qua-

Quapropter ipse meritò anxius, cœpi sedulo quærere, si fortè reperiri potuisset præceptor quisquam vel aliquod scriptum, quo enucleante, tantus Pater nobis liquidius illucesceret; & (quia jam per interpretis industriam linguæ nostræ fuerat traditus,) nostris patulis redderetur perfectius intellectibus? cum ecce repentè *paratheses* sive *scholia* in eum (quæ Constantinopoli positus videram) ad manus venere, quibus utcunque interpretatis, mihi aliquantulum magis emicuit, quæ in marginibus interpretati codicis ejus, ut in Græco repperi, mox interpretata utcumque (donec à docto meliùs interpretarentur) respondentibus signis interpres ego satis imperitus apposui, Vestræque gloriosæ sapientiæ potissimum fore mittenda immeritò judicavi, ut scilicet, quæ fuit alterius interpretationis hortatrix & auxiliatrix, sit etiam nostræ qualiscunque susceptrix & approbatrix. Ipsorum autem *scholiorum* sive *paratheseôn* quæcunque in calce sui signum vivificæ Crucis habent, à beato *Maximo* Confessore & monacho inventa narrantur; cætera verò sancti *Iohanni Sycopolitani* episcopi esse feruntur. Sanè ubi à verbis interpretis scholia ipsa dissentire vidi; ut Lector quid de appositâ dictione interpres senserit, quid scholion insinuet difficulter agnoscat, & verba interpretis scholio inserui, & qualiter ea scholii compositor prætulerit innui. Sed &, si cubi opportunum fore conspexi, ex me quoque (quoniam esse aliter non potuit) paucissima quædam, & quæ faciliùs ab intelligente agnosci poterant, interposui.

Prætereà notandum est, quòd licet tantæ gloriæ tantæque scientiæ sive antiquitatis iste sanctus *Dionysius* fuerit, nunquam tamen aliqua opuscula eum edidisse (nisi fallor) quæcumque Orthodoxorum scripta traditio prodit, priusquam Romani Pontifices (videlicèt *Gregorius*, *Martinus*, & *Agatho*) dictorum ejus in conscriptis suis mentionem fecerint, & ea per hæc probabilia judicantes admiserint. *Gregorius* scilicet in homeliâ capituli Evangelii de centum ovibus & decem drachmis; *Martinus* in Synodo suâ quam Romæ contra hæreticos celebravit; & *Agatho* in Epistolâ quam ad Sextam Synodum destinavit. unde ego veram esse Græcorum opinionem conjicio, perhibentium libros ejus à prioribus hæreticis occultatos; donec longo post tempore ex opusculis ejus solus codex qui nunc habetur, est Romæ repertus, cæterisque nondùm inventis, in Græciam asportatus. Edidit enim

enim alios, ut ipse innuit, libros; quos nec Græcus quisquam, nec adhuc potuit invenire Latinus.

Et quidem *Lucas* in Actis Apostolorum. *Eusebiusque Pamphili* &
Act. 17. 34. *Dionysius* Corinthi antistes, de eo quædam miranda tradunt: quæ verò scripsit (nisi me oblivio fallat) omninò non tradunt. Suadet autem ad hoc ita credendum etiam illud, quòd nemo probabilium Tractatorũ (sicut ejus moris est priorum dicta exponendi, & suis opusculis inserendi) scriptis ipsius utitur, aut horum cujuspiam reminiscitur. Denique vir magnus & Apostolicæ sedis præceptor * *Constantinus* philosophus, qui Romam sub venerabilis memoriæ *Adriano* juniori Papâ veniens, *S. Clementis* corpus sedi suæ restituit (quique totum codicem sæpe memorati & memorandi Patris memoriæ commendabat, & quantum utilitatis medulla ejus habebat, auditoribus cõmendabat) solitus erat dicere: quòd si sanctos, videlicet priores institutores nostros, qui hæreticos vix & quodammodo cum fuste decollaverunt, *Dionysium* contigisset habere; cum acuto illos gladio proculdubio trucidâssent, innuens profectò hujusmodi dicto, quia quorum os laboriosius & forte tardius obstruxerunt, facilius & acutius sive velocius (ὀξὺ quippe & *acutum* significat & *velox*) obmutescere coëgissent. Acpost prælatorum sanctorum sedis Apostolicæ præsulum memoriam, tam *Septima* & *Octava* Synodus, quam Latini & Græci Doctores, non solùm quia venerabilis hic pater scripserit innuunt, sed & testimonia ex Scripturis ejus frequenter assumunt; ut scilicèt sensus suos & dicta tanti viri reddant auctoritatis pondere gravida, & cunctis mortalibus approbanda pariter & sectanda.

Deus omnipotens gloriam tuam à terrenis ad cœleste regnum transferat quandoque.

* de quo vide Anastasii hujus Præfat. in Octavam Synodum (tomo 3. Concil. general. edit. Rom. part. 2. pag 181)

RECENSIO.

Idem hîc de Johannis Scoti translatione ab Anastasio fertur judicium, quod postea à Rogero Hovedeno latum est, in priore parte Annalium. Carolo rogatu Hierarchiam Dionysii Areopagitæ in Latinum de Græco verbum è verbo transtulit: quo fit, ut vix intelligatur Latina litera, quæ volubilitate magis Græcâ, quam positione constituitur, nôstrâ. *Ex hâc autem Epistola intelligimus, Græca in Dionysium quæ Maximo tribuuntur Scholia, non illius esse omnia, sed Iohannis Sycopolitani episcopi* [illegible] *admixta.*

admixtas. Unde & Prologo in Græca editione Morellianâ titulum hunc præfixum videmus: Πρόλογος τοῦ ἁγίου Μαξίμου, ἢ τινος τοῦ Συκοπολίτου. Prologus ſancti Maximi, vel, ſecundùm quoſdam, Sycopolitani.

DUBLINIENSIUM, ad *Lanfrancum* Cantuarienſem archiepiſcopum.

Epist. 29. An. Chriſti 1074.

Venerando ſanctæ Cantuarienſis Eccleſiæ Metropolitano Lanfranco, Clerus & populus Eccleſiæ Dublinienſis debitam ſubjectionem.

VEſtræ Paternitati eſt cognitum, quòd Eccleſia *Dublinienſis* (quæ *Hiberniæ* inſulæ metropolis eſt) ſuo ſit viduata paſtore, ac deſtituta rectore. Propterea elegimus presbyterum, nomine *Patricium*, nobis ſufficientiſſimè cognitum, natalibus & moribus nobilem, Apoſtolicâ & Eccleſiaſticâ diſciplinâ imbutum, fide Catholicum, in Scripturarum ſenſibus cautum, in dogmatibus Eccleſiaſticis exercitatum.* Quem nobis quantociùs petimus ordinari Epiſcopum: quatenus, auctore Deo, regulariter nobis præeſſe valeat & prodeſſe; & nos ſub ejus regimine ſalubriter militare poſſimus, quia integritas præſidentium ſalus eſt ſubditorum: & ubi eſt incolumitas obedientiæ, ibi ſana eſt forma doctrinæ.

* Hæ B. Lanfranci Epiſt. editæ ſunt cum ejuſdem operibus cura & ſtud D. Lucæ Dacherii Mon. Ben. Congr. S. Mauri, Pa..s 1648.

RECENSIO.

Hiſtoria, cum hujus Epiſtolæ argumento connexa, & in Dublinienſibus & in Cantuarienſibus Annalibus habetur tradita. In Dublinienſibus quidem ita. Anno Domini 1074. Dunanus, epiſcopus Dublinienſis civitatis in Chriſto quievit, & in Eccleſiâ Sanctæ Trinitatis, juxta magnum altare, ad dextram ipſius, eſt ſepultus. Eodem anno ad regimen Dublinienſis Eccleſiæ Lanfrancus Archiepiſcopus Cantuariæ, petente Godefrico Rege, Dublinienſis Eccleſiæ populo & clero conſentientibus & eligentibus, in Eccleſiâ S. Pauli Londoniæ Patricium ſacravit antiſtitem, acceptâ priùs ab ipſo examinato Profeſſione, de ſuâ obedientiâ (modo anteceſſorum ſuorum) ſibi ſuiſque ſucceſſoribus adhibendâ: ſacratumque in patriam, unde venerat, remiſit,

misit, dans ei literas ferendas Godetico regulo & Terdilvaco maximo Regi Hiberniæ. *In Cantuariensibus brevius, hoc modo. Lanfrancus, ordinationis suæ* quarto anno, Patricium Dubliniæ civitati in Hibernia sacravit Episcopum Londoniæ: à quo & professionem accepit; & literas ei, deferendas Regibus Hiberniæ, dignas valdè memoriæ contradidit. *Professionem, cujus hic fit mentio pagina* 118. *exhibemus, ex eodem Cottoniana Bibliothecæ codice desumptam, è quo præsentem Epistolam descripsimus. Literæ verò ad Reges missæ, jam proximè subsequuntur.*

Epist. 26. An. Christi 1074.

LANFRANCI *Cantuariensis* archiepiscopi, ad *Gothricum* regem *Dubliniæ.*

Lanfrancus non suis meritis, sed gratiâ Dei Archiepiscopus; glorioso Hiberniæ regi Gothrico, salutem orationibus,

VEnerabilem fratrem ac Coëpiscopum nostrum *Patricium*, quem (charissime fili) Excellentia vestra ad nos consecrandum transmisit, honestè suscepimus, debitis officiis secundùm Canonicam institutionem (sancti Spiritus gratiâ cooperante) sacravimus, sacratum ad sedem propriam cum testimonio litterarum nostrarum (more antecessorum nostrorum) remisimus. Qui quamvis de gloriâ vestrâ multa nobis bona, multisque laudibus digna nobis retulerit; non abre tamen esse credimus, si prædicanda vestra studia nostrâ adhortatione pulsamus. Sicut enim ignis flante vento clarius lucet, & major efficitur, sic vera virtus veris præconiis pulchrius enitescit, & in melius augmentatur.

Rogamus igitur, sicut rogari oportet pretiosum sanctæ Ecclesiæ filium, quatenus Fidem rectam, ab ipso Deo & sanctis ejus Apostolis atque orthodoxis Patribus traditam, cum omni mentis sinceritate inviolatam teneatis; Fidei congrua opera, in quantum vires suppetunt, exhibeatis; superbis austeram, humilibus placabilem vestram Celsitudinem ostendatis. In regno vestro perhibentur homines, seu de propriâ, seu de mortuarum uxorum parentela conjuges ducere: alii legitimè sibi copulatas pro arbitrio & voluntate relinquere; nonnulli suas aliis dare, & aliorum infandâ commutatione recipere. Hæc,

& si

& si qua sunt alia crimina, propter Deum & animam vestram in terra potestatis vestræ corrigi jubete: talesque vos cum divino adjutorio vestris subditis exhibete, ut & amatores boni bona amplius diligant, & appetitores mali pravas actiones nequaquam exercere præsumant. Hoc enim facientes, & diutius cum rerum temporalium felicitate in terra regnabitis, & post terrenum regnum sine fine regnaturi ad cœlestia regna migrabitis.

Plura & prolixius vobis scripsissem: sed habetis vobiscum prædictum Antistitem vestrum, monasticis institutionibus à pueritia enutritum, scientia divinarum litterarum strenuissime eruditum, bonorum operum ornamentis (in quantum cognosci à nobis potuit) decentissimè adornatum. Quem de anima vestra vobis sæpius loquentem si intento corde audieritis, audientes ut patri spirituali (in his quæ ad Deum pertinent) obedieritis, obedientes ea, quæ vobis ab eo prolata fuerint, in arca pectoris vestri reposueritis; speramus per misericordiam Dei, quia neque vos perniciose errabitis, neque subditos vobis in pravarum actionum pertinacia stare diu permiseritis. Omnipotens Dominus contra inimicos mentis & corporis brachio virtutis suæ Excellentiam vestram defendat; & post longam hujus sæculi vitam, ad eam, quæ finem non habet, feliciter vos perducat.

RECENSIO.

Gothricus hic non alius fuisse videtur quàm Godredus, cognomento Crovan, *de quo in Chronico regum Manniæ, ad annum* 1066. *ita legimus.* Godredus subjugavit sibi Dublinam, & magnam partem de Lainestir. Scotos verò ita perdomuit; ut nullus qui fabricaret navem vel scapham, ausus esset plus quàm tres clavos inserere. Regnavit autem sexdecim annis; & mortuus est in insulâ quæ vocatur Yle.

Epist. 27. An. Christi 1074.

Ejusdem *Lanfranci*, ad *Terdelvacum* Hiberniæ Regem.

Lanfrancus peccator & indignus sanctæ Dorobernensis Ecclesiæ Archiepiscopus, magnifico Hiberniæ Regi Terdelvaco benedictionem, cum servitio & orationibus.

NUllam Deus majorem terris misericordiam impendit, quàm cum pacis ac justitiæ amatores ad animarum seu corporum gubernacula provehit: & maximè cum bonis Regibus regna hujus mundi regnanda committit. Hinc namque pax oritur, discordia sopitur, & (ut breviter cuncta complectar) Christianæ religionis observantia stabilitur. Quod populis *Hiberniæ* divinitus tunc collatum fuisse prudens inspector intelligit, quando omnipotens Deus excellentiæ vestræ jus regiæ potestatis super illam terram concessit. Tot enim tantaque bona de magnitudinis vestræ erga bonos pia humilitate, contra pravos districta severitate, circa omne hominum genus discretissima æquitate, frater & Coëpiscopus noster *Patricius* narravit; ut quamvis vos nunquam viderimus, tanquam visos tamen vos diligamus, & tanquam visis & bene cognitis vobis salubriter consulere, & sinceriſſime servire cupiamus.

Verum inter multa quæ placent, relata nobis sunt quædam quæ displicent: videlicet quòd in regno vestro quisque pro arbitrio suo legitimè sibi copulatam uxorem, nulla canonica causa interveniente, relinquit, & aliam quamlibet, seu sibi vel relictæ uxori consanguinitate propinquam, sive quam alius simili improbitate deseruit, maritali seu fornicaria lege, punienda sibi temeritate conjungit. Quòd Episcopi ab uno Episcopo consecrantur. Quod infantes baptismo sine chrismate consecrato baptizantur. Quòd sacri ordines per pecuniam ab episcopis dantur. Hæc omnia, & si qua sunt similia, contra Evangelicam & Apostolicam auctoritatem, contra sanctorum Canonum prohibitionem, contra omnium orthodoxorum Patrum, qui nos præcesserunt, fieri institutionem; nullus qui sacras litteras vel mediocriter legit, ignorat. Quæ, quanto in conspectu Dei Sanctorumque ejus

amplius

ampliùs sunt horrenda; tanto studiosiùs vestris sunt sine aliqua dilatione jussionibus prohibenda; & nisi prohibita corrigantur: districtissima terroris vestri severitate punienda. Nullum enim Deo vel majus vel gratius munus offerre potestis, quàm si divina & humana debitis legibus gubernare studetis.

Memores igitur divini judicii, quo de commisso vobis regno rationem reddituri estis Deo, Episcopos & religiosos quosque viros in unum convenire jubete, sacro eorum conventui præsentiam vestram cum vestris optimatibus exhibete, has pravas consuetudines, omnesque alias, quæ à sacris legibus improbantur, à regno vestro exterminare studete: quatenùs Rex Regum, & Dominus dominantium, cùm viderit Regiam majestatem vestram præceptis suis in omnibus esse subjectam, servis quoque ac fidelibus suis pro timore & amore ejus mansuetam, inimicis divinæ religionis divino zelo infestam; ipse quoque vos vestrosque fideles clamantes ad se propitiatus exaudiat, hostes conterat, pacemque vobis in hoc sæculo stabilem, & in futuro vitam æternam concedat.

RECENSIO.

Hanc, & præcedentem Epistolam, Annalibus suis (in anni 1089. *Historiâ) inseruit Cæsar Baronius: quam utramque, ex Cottoniano optimæ notæ Manuscripto, emendatiorem hic dedimus. De barbarâ autem istâ (quæ non solùm in Hibernia, sed etiam apud Anglo-saxones & Scotos in Britanniâ invaluerat) legitimas uxores deserendi consuetudine, videndus Cambdenus in Hibernia suâ pag.* 765. *& Joannes Picardus, in notis ad Anselmi lib.* 3. *Epistol.* 147. *ubi tamen* Terdelvacum (*ad quem & hæc à Lanfranco, & vigesima nona à Gregorio VII. data est Epistola*) Gothrici successorem *perperam constituit: cùm eodem tempore Gothricus Dubliniæ regulus, & Terdelvacus* (*quem nostri* toinidealba ch O driain *nuncupant*) *summus Hiberniæ Rex fuerit.*

Epist. 28. An. Christi 1081.

Ejusdem *Lanfranci* ad *Domnaldum* Hiberniæ Episcopum.

Lanfrancus indignus sanctæ Cantuariensis Ecclesiæ Antistes, venerando Hiberniæ Episcopo D. & iis qui sibi litteras transmiserunt, Salutem & benedictionem.

IN itinere positi, & à civitate in quâ nobis sedes Episcopalis est, longe sepositi eramus; quando litteras vestras, nuncio vestro deferente, suscepimus. Quem cum rogassemus ut saltem paucis diebus nobiscum maneret; quatenus perquisitis libris, congruum pro captu nostro ad consulta vestra responsum vobis referret: petitioni nostræ effectum negavit, & se diutiùs non posse morari multis assertionibus allegavit. Itaque dulcissimam nobis fraternitatem vestram paternâ charitate monemus, ne indignum vobis sit, quòd de tantâ re tam breviter respondemus.

Reverâ & procul pulsâ omni ambiguitate sciatis, neque transmarinas Ecclesias, neque nos *Anglos*, hanc de infantibus tenere sententiam quam putatis. Credimus enim generaliter omnes, omnibus ætatibus plurimùm expedire, tam viventes quàm morientes Dominici corporis & sanguinis perceptione sese munire. Nec tamen si, priùs quàm corpus *Christi* & sanguinem sumant, contingit baptizatos, statim de hoc sæculo ire; ullatenus credimus eos (quod Deus avertat) propter hoc in æternum perire. Alioquin veritas non esset verax, quæ dicit: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit*: & per Prophetam: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris*, quod de baptismo esse dictum: omnes hujus sententiæ expositores concorditer asseverant. Et *Petrus* Apostolus: *Et nos nunc similis formæ salvos facit baptisma*, & *Paulus* Apostolus: *Quotquot in Christo baptizati estis Christum induistis*. Christum est enim induere, habitatorem Deum per remissionem peccatorum in se habere.

Marc. 16. 16.
Ezech. 36. 25.
1. Pet 3. 21.
Gal. 3. 27.

Nam

Nam ſententia illa, quam dominus in Evangelio dicit; *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, quantum ad comeſtionem oris, non poteſt generaliter dicta eſſe de omnibus. Plerique etenim ſanctorum Martyrum ante baptiſmum quoque diverſis excruciati pœnis de corpore migraverunt. Eos tamen in numero Martyrum computat & ſalvos credit Eccleſia, per illud teſtimonium Domini, quo dicitur: *Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui eſt in cœlo.* Infantem quoque non baptizatum, ſi morte imminente urgeatur, à fideli laico, ſi presbyter deſit, baptizari poſſe Canones præcipiunt; nec eum tamen, ſi ſtatim moriatur, à conſortio fidelium ſejungunt. Joh. 6. 54. Matt. 10. 32.

Neceſſe eſt ergo prædictam Domini ſententiam ſic intelligi, quatenùs fidelis quiſque divini myſterii per intelligentiam capax, carnem *Chriſti* & ſanguinem non ſolùm ore corporis ſed etiam amore & ſuavitate cordis comedat & bibat: videlicet amando & in conſcientia pura dulce habendo, quòd pro ſalute noſtra *Chriſtus* carnem aſſumpſit, pependit, reſurrexit, aſcendit; & imitando veſtigia ejus, & communicando paſſionibus ipſius, in quantum humana infirmitas patitur & divina ei gratia largiri dignatur. Hoc eſt enim verè & ſalubriter carnem *Chriſti* comedere & ſanguinem ejus bibere.

Quam ſententiam in libro de Doctrina Chriſtiana beatus *Auguſtinus* exponens, ſic ait. *Facinus vel flagitium jubere videtur. Figura ergo eſt, præcipiens paſſioni Dominicæ communicandum eſſe, & ſuaviter atque utiliter in memoriâ recondendum quòd pro nobis caro ejus vulnerata & crucifixa ſit.* (Figuram vocat figuratam locutionem, neque enim negat veritatem carnis & ſanguinis *Chriſti*: quod pleriſque ſchiſmaticis viſum eſt, & adhuc non ceſſat videri,) & Dominus in Evangelio: *Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet & ego in eo.* Quod exponens beatus *Auguſtinus*, ait. *Hoc eſt namque carnem Chriſti & ſanguinem ſalubriter comedere & bibere, in Chriſto manere, & Chriſtum in ſe manentem habere.* Nam & *Iudas* qui Dominum tradidit cum cæteris Apoſtolis ore accepit: ſed quia corde non comedit, judicium ſibi æternæ damnationis accepit. Auguſt. de Doctr. Chriſt. lib. 3. c. 16. Joh. 6. 57. Auguſt. in Evangel. Joh. tract. 26.

Quæſtiones ſæcularium litterarum nobis ſolvendas miſiſtis: ſed Epiſcopale propoſitum non decet operam dare hujuſmodi

jusmodi studiis. Olim quidem juvenilem ætatem in his dettivimus: sed accedentes ad pastoralem curam, abrenunciandum eis decrevimus.

RECENSIO.

Huc spectant quæ in Cantuariensibus Annalibus, ad annum 11. *Lanfranci, memorantur.* Eo quoque tempore misit in Hiberniam Domnaldo Episcopo literas, sacræ doctrinæ pinguedine refertas. *Has verò, in tomo Epistolarum Lanfranci non inventas, Decretis Synodicis & Pontificiis ab Isidoro Mercatore collectis, tùm in publicâ, Academiæ Cantabrigiensis, tùm in privatâ D. Roberti Cottoni Bibliothecâ, subjuncta reperimus.* Domnaldus *autem sive* Dofnaldus, *cujus etiam in* 33. & 34. epistola *fit mentio, Armachanus videtur fuisse Archiepiscopus & totius Hiberniæ Primas.*

GREGORII VII. Romani Pontificis ad *Hibernos.*

EPIST 29.

Circa An. 1085. *Gregorius Episcopus, servus servorum Dei; Terdelvacho inclyto Regi Hiberniæ, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Proceribus, omnibusque Christianis Hiberniam inhabitantibus, Salutem & Apostolicam benedictionem.*

Ps. 19. 4. 5. 6. PEr orbem universum Domini Jesu doctrina refulsit, quoniam is qui *de thalamo suo tanquam sponsus exivit tabernaculum suum in Sole constituit; & nemo est, qui caloris ejus fulgorem effugere possit.* Hujus auctoritas sanctam Ecclesiam in solida petra fundavit; & beato PETRO, à *petrâ* venerabile nomen habenti, ejus jura commisit, quam etiam super omnia mundi regna constituit: cui principatus, & potestates, & quicquid in sæculo sublime videtur esse, subjecit, illo Isaiæ completo Oraculo. *Venient*, inquit, *ad te qui detrahebant tibi; & adorabunt*

Esai. 60. 14. *vestigia pedum tuorum.* Beato igitur *PETRO*, ejusque vicariis (inter quos dispensatio divina nostram quoque sortem annumerari disposuit) Orbis universus obedientiâ similiter & reverentiam debet: quam mente devota sanctæ Romanæ Ecclesiæ exhibere reminiscimini. Vos autem (ut charissimos filios) exhortamur justitiam exercere, Catholicam Ecclesiæ pacem tueri & diligere, ipsamque diligentes ulnis charitatis

vobis

vobis adjungere. Si qua verò negotia penes vos emerserint, quæ nostro digna videantur auxilio, incunctanter ad nos dirigere studete: & quòd justè postulaveritis, Deo auxiliante impetrabitis. Data Sutrii. VI. Kal. Mart.

RECENSIO.

Hanc quoque Epistolam, in Gregorii Regesto nequaquàm inventam, eidem Isidori Mercatoris Collectioni annexam reperimus: & quia nullius certi anni, quo scripta ea fuerit, comparebat indicium; ad postremum Pontificatus illius annum referre libuit. Anno autem 1085. vita illum excessisse constat, 15. vel 16. annis ante obitum Guiberti Antipapæ, qui ab Archiepiscopatu Ravennate ad Romanum Pontificatum evectus, Clemens III. est dictus, in quem à Guilielmo Pictavienſi *Leonini isti editi sunt versiculi, quos (ut ad 4. Epistolam sumus polliciti) ex Manuscripto quondam ad Succentoriam Thorneyæ apud Halifaxenses pertinente descriptos, huic apponere visum fuit.*

Wilhelmus Canonicorum beati Hilarii minimus, Wiberto.

Ne metra contemnas tibi scripta videre Ravennas:
Consilium sanum ne crede tibi fore vanum.
Ad cor manè citò ratione fruendo redito.
Si cor habes mundum, monstrabit te furibundum:
Qui contra cœlum jacis impenetrabile telum.
Te paret incautum, qui cornua ponis in altum;
Eventu tristi regnum poscens tibi Christi.
Insanis penitus in ludibrium stabilitus;
Quî sanctæ sedis Papam fore te malè credis,
Quam factus prædo violasti corpore fœdo,
Stat meritò *Demens* nomen tibi stat malè *Clemens*,
O caput erroris per multa fluente cruoris.
Nunc manifestabit error tuus atque probabit,
Quos velut argentum fidei probat experimentum.
Ergo quamproperè tua cœpta caveto tenere:
Et fastu spreto quid sis moriture videto,
Papæ prostratus transactos ede reatus;
Et veniam quære, culpamque tuam profitere:
Est pius indultor, tamen æquè criminis ultor,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [93] - 73

Epist 30. Circa annum 1090.

GILLEBERTI *Lunicensis* Episcopi, ad Episcopos Hiberniæ.

De Vsu Ecclesiastico.

Episcopis, (&) presbyteris totius Hiberniæ, infimus præsulum Gillebertus Lunicensis in Christo Salutem.

ROgatu, necnon & præcepto multorum ex vobis (charissimi) Canonicalem consuetudinem in dicendis horis & peragendo totius Ecclesiastici Ordinis officio scribere conatus sum, non præsumptivo, sed vestræ cupiens parere piissimæ jussioni; ut diversi & schismatici illi ordines, quibus *Hibernia* pene tota delusa est, uni Catholico & Romano cedant Officio. Quid enim magis indecens aut schismaticum dici poterit, quàm doctissimum unius Ordinis in alterius Ecclesiâ idiotam & laicum fieri? Quicumque ergo Catholicæ membrum se profitetur Ecclesiæ, sicut unâ fide, spe, charitate, in corpore jungitur: ita Deum ore & ordine cum cæteris membris laudare jubetur. Unde Apo-
Rom. 15. 6. stolus: *Vt unanimes uno ore honorificetis Deum.* Sicut igitur linguarum per superbiam facta dispersio, ad unitatem in Apostolicâ humilitate ducta est: sic ordinum per negligentiam & præsumptionem exorta confusio, ad consecratam Romanæ Ecclesiæ regulam per vestrum studium & humilitatem ducenda est. Quantum ergo debeat morum unitas servari à fidelibus, quamvis ex multis locis sacræ Scripturæ manifestum sit; præsens tamen Ecclesiæ depicta imago oculis subjecta patenter ostendit. Namque omnia Ecclesiæ membra uni Episcopo, videlicet *Christo*, ejusque vicario beato *Petro* Apostolo, atque in ejus sede præsidenti Apostolico, subjici & ab eis manifestat gubernari. Hæc tandem præmia pro tantulo opere à vobis omnibus expostulo; ut sicut hîc Deum uno corde & ore laudare debemus, sic ei, vestris precibus adjutus, unâ vobiscum psallere in cœlestibus valere merear. Amen.

Subjiciebatur in Manuscriptis, quibus hîc usi sumus exemplaribus, *Ecclesiæ depicta imago* (cujus in superiori Prologo facta est mentio, & in proximo *libello* sequitur explicatio,) hâc circumdata ΘΕΟΓΡΑΦΙΑ. ARCA *figuram Mundi habuit: fuit enim*

enim tricamerata. In ſuperiori parte erant aves, tanquam Angeli in Cœlo. In medio erant Homines (ſcilicet Noë, & familia ejus) tanquam in hoc Mundo. In imo Animalia & reptilia, tanquam Anima in Inferno. Verùm, ob Chalcegraphicorum typorum defectum, Schema illud coacti ſumus hic omittere.

GILLEBERTUS LUNICENSIS EPISCOPUS.

De Statu Eccleſiæ.

IMago generalis Eccleſiæ ſuprâ notata, primas nominum litteras pro ipſis nominibus idcirco continet; quia ſpatium ſcribendi ipſa nomina tota non habet. Infima tamen linea tria tota vocabula deſcribit, *Moniales*, *Canonicales*, vel *Vniverſales*. Et tota quidem imago Pyramidis formam prætendit: quià inferiùs ampla eſt, ubi carnales & conjugatos recipit; ſuperiùs autem acuta, ubi arctam viam religioſis & ordinatis proponit. Nec ſola generalis forma ſuperiùs arctatur, ſed & ſingulares formulæ, quas ipſa continet, in ſupremo acuuntur.

Primâ ergò Pyramide (quam in ſiniſtrâ parte reſpicis, P. ſubſcriptum) *Parochiam* nominant: quæ in ſummo *Sacerdotem* habet, & ſub ipſo *Diaconum*, tertium *Subdiaconum*, quartum *Acolithum*, quintum *Exorciſtam* ſextum *Lectorem*, ſeptimum *Oſtiarium*. *Amelarius* tamen novem dicit gradus Eccleſiæ; addens *Pſalmiſtam* & *Epiſcopum*. Sed tamen *Epiſcopus*, *Archiepiſcopus*, *Patriarcha*, & *Prophetæ*, generalis Eccleſiæ gradus ſunt: ſingularis verò illis tantum ſuperioribus perfecta eſt; quia in baptiſmate & corpore Domini veniam largiendo, filios ſuos fideles ad cœleſtem patriam tranſmittit. Quia verò quilibet de choro ſolâ juſſione Presbyteri poteſt officio *Pſalmiſtæ* fungi, pſallere ſcilicet ſive cantare; in numero graduum Eccleſiæ *Pſalmiſtas* non ponimus. Septem ergo gradus à ſeptiformi ſpiritu ſingulis collati ſunt Eccleſiis: quia quamvis ſingulæ in eis perſonæ non ſerviant; omnes tamen ſeptem gradus ſuſtinens ſolus Sacerdos, Omnipotenti gratanter miniſtrat.

Qui autem ſub his gradibus, intra ſinum parochialis Eccleſiæ continentur, trifariè dividuntur. Ex quibus ſuperiores in Pyramide

Oratores intellige : & quia quidam ex eis conjugati sunt, ideò viros & fœminas nominavimus. Sinistrales verò in Pyramide *Aratores* sunt, tam viri quàm fœminæ. Dextrales quoque *Bellatores* sunt, viri atque fœminæ. Nec dico fœminarum esse officium orare, arare, aut certè bellare: sed tamen his conjugatæ sunt atque subserviunt, qui orant, & arant, & pugnant. Nec sejunctas ab Ecclesia putamus præsenti, quas *Christus* cum matre sua collocat in cœlesti. Et hos tres legitimos fidelium ordines ab initio admittit Ecclesia, ut pars in ea (Clerus videlicet) orationi vacans, alios ab impetu fallacis inimici defendat ; alia labore desudans, ab aliis victus penuriam repellat; tertia militiæ studio dedita, cæteros, à corporis hostibus securos reddat.

Secunda verò Pyramis subscribitur *Monasterium*: & habet in acumine *Abbatem*, & sub ipso sex gradus, qui ipse Sacerdos est, atque sub his *Oratores* tantùm : quoniam non est Monachorum baptizare, communicare, aut aliquod Ecclesiasticum laicis ministrare; nisi forte, cogente necessitate, imperanti Episcopo obediant. Quorum propositum est soli Deo, relictis secularibus, in oratione vacare.

Has itaque duas Pyramides (*Parochiam* scilicet & *Cœnobium*) subjectas possidet *Pontificalis* Ecclesia : quæ & ipsa, in modum Pyramidis, ad basim duabus minoribus ampla, in supremo acuitur, & subscribitur *Episcopatus*, pro eo quòd Episcopo in summa sede dirigitur. Cui, pro parvitate spatii, parvula punctis notata supponitur Pyramis; ut declaret *Episcopum* in Ecclesia propriæ sedis habere Sacerdotes & cæteros sex gradus, & tres supradictos fidelium ordines : quod ex numero punctorum patet. Nec idcirco duæ tantùm Ecclesiæ *Pontifici* subjiciuntur, quòd duabus possit esse contentus: sed per unam omnes *Parochias*, & per alteram omnes *Abbatias*, quas regit, obtinere figuratur. Obtinet enim ut minimùm decem Ecclesias, ut plurimùm verò mille.

Hoc eodem ordine duas sequentes Pyramides (*Parochiam* videlicet & *Monasterium*) secundo suppositas *Episcopo* constat. Qui rursum duo *Episcopi*, cum suis Ecclesiis, uni *Archiepiscopo* subjunguntur. Cujus Ecclesia subscribitur *Diœcesis* : & habet in propria sede septem gradus, & tres ordines fidelium. Habet ergo extra Parochias

&

& Monaſterium: & ut plurimùm viginti Epiſcopos regit, ut minimum vero tres. Ad eundem modum alii duo Epiſcopi ſubnectuntur alteri *Archiepiſcopo*. Sed & duo Archiepiſcopi cum ſuis Eccleſiis & Epiſcopis obediunt uni Primati. Cujus Eccleſia ſubſcribitur *Primatus*: & habet in propriâ ſede ſeptem gradus & tres ordines fidelium, extrà verò Parochiam & Monaſterium; & ut plurimum obediunt ei ſex Archiepiſcopi, ut minimùm unus, eodem quoque modo alteri Primati in ſecunda pagina, obediunt duo Archiepiſcopi cum ſuis Epiſcopis quatuor.

Qui poſtremum duo *Primates* ſerviunt uni & ſummo Romano Pontifici *Papæ*; cujus Eccleſia ſubſcribitur *generalis*, & habet Parochiam, Monaſterium, Epiſcopos, & Diocœſes. *Noë* etiam ſecum in ſummum Arcæ reſidet: quia ſicut *Noë* Arcæ præerat inter undas diluvii; ita *Romanus Pontifex* regit Eccleſiam in fluctibus ſæculi. Qui bus utriſque præeminet *Chriſtus*: qui utriuſque Teſtamenti legislator eſt, & *utraque fecit unum*, ſummus Paterfamilias, qui excubantes fideliter in hoc tabernaculo honorifice coronat in regno. Conjungitur autem Imperator Papæ, Rex Primati, Dux Archipontifici, Comes Epiſcopo, Miles Sacerdoti: quia iſtæ perſonæ pares illis ſæcularibus jure decernuntur. Eph. 2. 14.

Expeditis ergo in communi ſpeculatione figuris, & membris & capite Eccleſiæ: nunc quid ſingulis ordinibus conveniat explicemus. *Conjugatorum* eſt, nullam uſque in ſextam vel etiam ſeptimam progeniem ſanguine ſibi conjunctam, aut illi quem habuerit aut quam habuit ſibi proximus, vel commatrem ducere uxorem: cum quibus enim ſemel juncta eſt Eccleſia, cum eiſdem iterum replicare illicitum * dicet Eccleſia. Conjugatis etiam præceptum eſt; ut & ipſi domum Domini frequentent, ibique Deum ſuppliciter adorent & precentur: primitias, oblationes, & decimas ſuas fideliter perſolvant; mala ſolerter devitent, bona deſiderenter inquirent, & omninò Paſtoribus ſuis obediant. * *ducit.*

Oſtiariorum verò eſt, certas horas obſervando deſignare: & Eccleſiam, cum his quæ in eâ recluduntur, ſervare; ut nullus Judæus, vel Gentilis, ſive catechumenus, horâ ſacrificii interſit, nec omninò canis aut aliquis immundus ſive ſanguinolentus in eam intret, cavere; excommunicatos eliminare. *Lectorum* autem eſt apertè & diſtin-

ſtinctè in Eccleſiâ omnia, præter Epiſtolam & Evangelium, legere. *Exorciſtarum* eſt etiam, fiducialiter adjurando & imperando in nomine Domini, de obſeſſis corporibus dæmones effugare; ſive catechumeni ſint, ſive baptizati. *Acolythorum* eſt, luminaria certis horis accendere & extinguere; altaris & ſacrificii neceſſaria ad manum Subdiaconi præparata habere. Atque hi quatuor Ordines in officiis ſuis ſolent indui ſuperhumerali, albâ & cingulo: & tamen poſſunt perfrui conjugio.

Subdiaconorum eſt, Epiſtolam legere, aquam & vinum calici infundere, oblatam patinæ imponere, & ſic ad altare Diacono deferre: & idcircò caſtos eſſe, cum ſupradictis autem veſtibus, in ſiniſtrâ manu fannonem, & quaſi ſcopam tergendi altare & quoddam onus Domini leve portant; & tunicam ſtrictis manicis in ſolenniis induunt. *Diaconorum* eſt dicere; *Exeant qui non communicant*; &, *Humilitate vos ad benedictionem*; &, *Humilitate capita veſtra Deo*; &, *Ite miſſa eſt*; & *Benedicamus Domino*; & Evangelium legere & pronunciare; ſacrificia ſuper corporalia ſtatuere, Sacerdoti miniſtrare, Paſchalem cereum benedicere; & in abſentiâ Presbyteri baptizare, & horas celebrare: ſtolam etiam ſuper ſiniſtrum humerum ferre, & indui Dalmaticâ in ſolennibus, id eſt, tunica amplis manicis. In feſtivis autem Quadrageſimæ * induuntur Diaconus & Subdiaconus caſulis in totâ Miſſâ, niſi cum legunt.

* *Fort.* non induuntur

Sacerdotum autem ſunt quatuordecim officia, præeſſe, ſubeſſe, orare, offerre, prædicare, docere, baptizare, benedicere, excommunicare, reconciliare, ungere, communicare, animas Deo commendare, corpora ſepelire: de quibus ſingulis pertractandum eſt. *Præeſſe* ergò Sacerdotis eſt; juſtè de ſingulis ſubjectis diſcernere, pœnitentiam rectè & miſericorditer injungere, & præcipere manſuetè. *Subeſſe* verò eſt; Epiſcopo ex animo humiliari & ſervire. *Offerre* autem ejus eſt; panem & vinum cum aquâ ſingulis diebus immolare, & in ſolenniis *Te Deum*, & *Benedictus*, & *Magnificat*, & ante ſacrificium thus ſuper & circa altare & ſacrificium incendere. Diaconus enim ante Evangelium incenſat altare. *Orare* quoque ipſius eſt; ſuppliciter Deum adorare (ut factura ſua) & pro admirandis operibus laudare, & benedicere, pro perceptis beneficiis gratias agere, & pro percipiendis deprecari, quod totum maximè in celebrandis Horis & Miſſa

pera-

peragitur: de quibus quia breviter non poteſt, in ſequentibus tractabitur. *Prædicare* etiam ejus eſt Gentiles, Judæos, infideles vel catechumenos ad gratiam Baptiſmi vocare; & hæreticos ad Catholicam fidem revocare.

Baptizare ejus eſt; exorcizatos credentes, & ſanctam Trinitatem confitentes, ſub trina Merſione ſacro fonti intingere. Quod ſicut & Miſſa, in Eccleſiâ debet fieri; niſi prohibeat neceſſitas. Et ſacrificium quidem corporis & ſanguinis Domini ſæpe fit, ob recordationem paſſionis ejus, ſicut ipſe præcipit dicens: *Hoc eſt corpus meum, & ſanguis meus; hæc facite*, quotieſcumque ſumitis, *in meam commemorationem.* Baptiſma verò non iteratur, ne invocatio ſanctæ Trinitatis exinanita putetur: quia *Chriſtus pro peccatis noſtris ſemel mortuus eſt. Docere* ejus eſt; baptizatos qualiter contra ſuperbiam humilitate, contra inanem gloriam dejectione, contra invidiam benevolentiâ, contra iram modeſtiâ, contra triſtitiam hilaritate, contra avaritiam largitate, contra gulam abſtinentiâ, contra luxuriam caſtitate muniantur, inſtruere. Hæc enim octo vitia, & omnia quæ eis naſcuntur, quamvis peccata non ſint; tamen ſemper peccare ſuggerunt, ipſis videlicet conſentire, quamdiu namque non conſentit eis animus, nequaquàm tranſgreditur, ſed potius coronatur. Docere etiam ejus; † ſingulis Dominicis, quibus in hebdomadâ diebus abſtinere & feriare fideles debeant, prædicare.

1. Cor. 11, 24. 25. 1. Pet. 3, 18.

† Eſt.

Benedicere poteſt, præſente Epiſcopo, aquam & ſal in Dominicis Sacerdos, & prandium, & ſponſum, & ſponſam, & lecturos lectiones præter Evangelium, & †aquam judicii vel panem & cætera. In abſentiâ verò epiſcopi, poteſt benedicere coronam clerici & velum viduæ, novos fructus, candelas in Purificatione Sanctæ Mariæ, Cineres in Capite Jejunii, Ramos in Dominicâ Palmarum, & peregrinaturos, & lecturum Evangelium & populum cum dimittitur: aquam benedictam aſpergit, ad benedicendas novas domos, & cætera nova. *Excommunicare* ejus eſt, criminibus laplos, ſemel bis & tertiò revocatos, & non pœnitentes à communione fidelium eliminare, ut nec in victu nec in loquelâ quiſquam eis communicet. *Reconciliare* ejus eſt; pœnitentes propè mortem de criminalibus, ex conſenſu tamen Epiſcopi, ad unitatem fidelium recipere. *Vngere* poteſt quemlibet fidelem ſemel in quolibet gravi dolore: quia unctio

† Vide Juretii Obſervat. ad epiſt. 74 Juonis

ctio ſancta non ſolum animæ, ſed & corporis ſæpè medelam tribuit. *Communicare* ſtatim debet baptizatos, & fideles omnes ter in anno (in Paſchâ, in Pentecoſte, & Natali Domini) & prope mortem poſitos, ſi quæſierint verbo vel ſigno, vel teſte fideli quòd prius quæſiſſent.

Commendare debet orando animas fideles de corporibus egredientes, & earum memoriam in Miſſa & orationibus frequentare, quamvis enim promiſſa ſit indulgentia peccatori quacunque horâ pœniteret, tamen pœna peccantem † quælibet expectat; Purgatorius videlicet ignis, qui corpore ſtatim egreſſo & minùs per lamenta pœnitentiæ purgatos ad plenitudinẽ recipit purgandos. Quod ergo pro eis hîc fit in orationibus & eleemoſynis, proficit eis ad purgationem: quia ſudor vivorum requies eſt mortuorum. *Sepelire* corpora fidelium, ultimum eſt Sacerdotis officium, ipſe enim tertiò terram ſuper corpus cum foſſore infundit, dicendo: *De terra plaſmâſti me.* Adjacent etiam cæmiteriis ſanctorum alia loca, in quibus ſubmerſorum & occiſorum fidelium corpora conduntur; quia ipſorum animæ Deo commendari non prohibentur. Nam infidelium & ſceleratorum corpora longè ſunt à fidelium projicienda: quibus enim vivis non communicamus; nec mortuis.

† For à quemlibet

Enumeratis autem atque deſcriptis Sacerdotis officiis; quibus in his uti debeat veſtibus perſpiciamus. Sicut ergò ſeptem gradus ſunt, quibus Sacerdos elevatur, ita ſeptem ſunt veſtes quibus ordinatur: indumentum quotidianũ amicta, alba, cingulum, fannon, ſtola & caſula. Et cætera quidem omnia officia ſine caſula, & cum ſtola ſolâ aliquando poteſt. Quotidiana ad Miſſam, ut pauciſſima, ſunt quatuor: camiſia, tunica, femoralia, calceamenta, addunt tamen *Romani* caligas. Dicit quoque *Amelarius*, Sacerdotem debere indui ſandaliis & Dalmaticâ; ſed Pontifices apud nos utuntur.

Octo ſunt ergo quibus ſuſtentatur Sacerdos; parochia, manſus, atrium, cœmiterium, templum, altare, calix cum patina, corpus cum ſanguine: quia ſingulæ ſibi, ſubjectis quaſi quibuſdam gradibus, honore & dignitate præferuntur. Parochiam appello populum; primitias, oblationes & decimas perſolventem. Manſum dico terram aratri, quam ad minus debet habere Sacerdos, atrium cum domibus ſuis clauſuram. Hæc autem ſunt utenſilia Sacerdoti opportuna, quæ ſine

bene-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [100] - 80

benedictione Episcopi sufficiunt: aqua benedicta † aspergit, textus sancti Evangelii Psalterium, Missale, Horarius, Manuale, & Synodalis liber, vela, candelabra cum candelis, arca vestimentorum, pixis cum oblatis & ferrum eorum, ampulla cum vino & altera cum aqua, pelvis ad manus lavandas cum manutergio, truncus aut lapis cavus ubi aqua unde sacra lavantur effunditur, absconsa etiam sub candelâ, & lecturiale sub libro.

† *aspersorium*

Et superiores quique gradus possunt inferiorum officia ministrare. *Episcopus* ergo Sacerdotis singula ministrat; licet, etiam ipso præsente, quasi quoddam sit proprium Sacerdotis offerre, baptizare, horas celebrare, ungere, communicare, commendare, sepelire. Sunt præterea septem Præsulis officia: confirmare, benedicere, absolvere Synodum tenere, dedicare, consecrare, ordinare. *Confirmare* ejus est; frontes fidelium baptizatorum charismate ungere. *Benedicere* autem dico Præsulem ea quæ non sunt utensilia Ecclesiæ; consecrare verò ipsa utensilia. Benedicit ergo Pontifex Reginam & Virginem cùm velatur, & quemlibet fidelem benedici postulantem, & totum populum ante pacem: benedicit etiam supramemorata, quæ non licet Sacerdoti in ejus præsentiâ. *Absolvit* Præsul populum de venialibus in capite Jejunii, de criminalibus in Cœnâ Domini. *Tenet* quoque *Synodum* bis in anno; in æstate & in autumno, hoc modo congregatis omnibus Presbyteris totius Episcopatus, perscrutatur Episcopus, ne quid alicui eorum desit in omni ordine, vel utensilibus Ecclesiæ, neve quisquam eorum alteri quicquam fecerit injuriæ: quod tribus diebus fit. Pacatis itaque omnibus, absoluti permittuntur abire in pace.

Dedicat etiam Pontifex atrium, templum, altare, tabulam altaris. Dedicare enim est locum Deo offerre, benedicere, & sanctificare. *Consecrat* autem Episcopus utensilia Ecclesiæ (quæ fere omnia Sacerdotibus sunt communia:) vestimenta videlicet Sacerdotalia & Pontificalia, altaris velamina, calicem, patinam & corporalia, vasculum Eucharistiæ, chrisma, oleum & vas Chrismale, thus & thuribulum, baptisterium, arcam vel scrinium reliquiarum, cimbarium (id est, altaris umbraculum) crucem, tintinnabulum, & *a* ferrum judiciale. Ea enim

a Vide Glossarium Guil. Lambardi (præfixum Ἀρχαιονομίᾳ in *Ordalio*. D. Henr. Spelmanni, in *Judicio Dei*. Fr. Pithœi, in Capitular. &c.

tantùm consecrat, quæ à communi usu in cultum divinum separantur. *Ordinat* Episcopus Abbatem, Abbatissam, Sacerdotem & cæteros sex gradus. Utitur etiam Episcopus, pro dignitatis honore, baculo & annulo, chirothecis & mitrâ, baltheo, Dalmaticâ, & sandaliis. Oportet autem eum sacram Scripturam & traditiones Patrum habere, ut possit de singulis juste discernere, & quælibet quærentibus rationabiliter respondere.

Archiepiscopo omnia supradicta conveniunt: insuper pallio honoris induitur; quia ipse, adjutus tamen ab omnibus Diœcesis suæ Episcopis, ordinat Episcopum. Si quis enim ipsorum ordinationi adesse non possit; litteris suis se excusans atque legatis, assensum suum in ordinandis facere confirmat. *Primas* quoque & ipse Archiepiscopus est: nec ipse Archiepiscopũ ordinat. Utrumque enim, Archiepiscopũ & Primatem, oportet Romæ ab Apostolico ordinari, aut à Româ eis † atque à à Papâ pallium afferri, † qua Coëpiscopis sublimari: quæ tunc tantùm datur licentia, si forte infirmitatis vel belli aut aliqua alia causa necessaria intercesserit. Eo tantùm ergo præest primas Archiepiscopo: quòd cùm multi sint in eadem regione Archiepiscopi, solus ex eis qui Regem ordinat & in tribus sollemnitatibus coronat, & apud quem Concilia pro veritate peraguntur, ipse eorum Primatum tenet.

Locum itaque quem apud Orientales *Patriarchæ* possident, hunc apud nos *Primates* quodammodo obtinere videntur: utrique Romano Pontifici primo gradu supponuntur. Sed quia *Patriarchæ* sedibus præsident Apostolicis (ut *Hierosolymitanus*, *Antiochenus*, *Alexandrinus*) idcircò Archiepiscopos ordinant, & pares quodammodo Romano Matt. 16. 18. ascribuntur. Soli tamen *Petro* dictum est: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Papa ergo solus universali præeminet Ecclesiæ: & ipse omnes ordinat & judicat; & ab omnibus ordinatur, quia ex consensu totius Ecclesiæ Romani eum sublimant, qui quotidie chlamyde coccinea induitur, ut semper martyrio paratus probetur.

RECENSIO.

Ex Manuscript. codice Bibliothecæ publicæ Cantabrigiensis Academiæ descripsi: collato Prologo. De Usu Ecclesiastico *cum alio Benedictini Collegii, & libello.* De Statu Ecclesiæ

cleſiæ cum altero monachorum Dunelmenſium exemplari, à D. Auguſtino Linſello Decano Lichfeldienſi accepto. Eſt autem hic Gillebertus *ille,* quam ajunt, primâ functum legatione Apoſtolicæ ſedis per univerſam Hiberniam, *ut in vita Malachiæ retulit Bernardus: non* Gilla Lincolmenſis Epiſcopus (*ejuſmodi nunquam in rerum natura quis extitit*) *quemadmodum in Appendice illuſtrium Angliæ Scriptorem Centur* 1. *cap.* 93. *ſomniavit Joannes Piſeus.*

Ejuſdem *Gilleberti*, ad *Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopum.

Epist. 38. Circa An. 1094.

Anſelmo Dei gratia Anglorum Archi-præſuli, Gillebertus Dei quoque miſericordiâ Lunicenſis Epiſcopis fidele ſervitium & orationes.

AUdiens, Pater, certaminis veſtri laborem & laboris victoriam; ſubditas eſſe videlicet indomitas *Normannorum* mentes Regularibus ſanctorum Patrum decretis, ut legaliter fiat Abbatum & Præſulum electio & conſecratio: immenſas divinæ clementiæ refero gratias; & quas poſſum Deo preces effundo, ut perſeverantiam vobis & tanti laboris præmium largiatur. Munuſculum paupertatis meæ & devotionis tranſmitto, XXV. margaritulas inter optimas & viliores: & rogo ne ſitis immemores mei in orationibus veſtris, in quibus poſt divinam largitatem confido.

RECENSIO.

In Manuſcripto Epiſtolarum Anſelmi volumine, quod mihi impartivit D. Robertus Cottonus, hoc habetur epiſtolium. Ex eo integrum librum Epiſtolarum Gilberti Weſtmonaſterienſis ad Anſelmum effinxit Io. Balæus, in Scriptorum Britanniæ Centur. 2. *cap* 64. *addens,* ſe quidem, epiſcopum Lunicenſem in Hibernia, olim fuiſſe contendant. *Sed falluntur illi, errore manifeſto. Gillebertus enim ſive Gislebertus cognomento* Criſpinus, *in Beccenſi cœnobio una cum Anſelmo monachus fuerat (non, ut Lunicenſis noſter, Rothomagi obiter illi cognitus:) & à Weſtmonaſterienſi poſtmodum abbatiâ ad Epiſcopatum nunquam fuit provectus; ſed abbas Weſtmonaſterii obiit, ibidemque ſepultus eſt, hoc laudatus Epitaphio.*

Hîc pater insignis, genus altum, virgo senexque,
Gisleberte jaces; lux, via, duxque tuis.
Mitis eras, justus, prudens, fortis, moderatus:
Doctus quadrivio, nec minùs in trivio.
Sic tamen ornatus, nece sextâ luce Decembris,
Spiramen cœlo reddis & ossa solo.

ANSELMI Cantuariensis Archiepiscopi, ad eundem *Gillebertum.*

Anselmus servus Ecclesiæ Cantuariensis, Gilleberto Lunicensi Episcopo Salutem.

GRatias ago Reverentiæ vestræ, quia lætari se significat in litteris suis, quòd Deus in Ecclesiâ sua ad profectum religionis per me dignatur aliquid operari. Quoniam autem olim nos apud *Rothomagum* invicem cognovimus, dilectione sociati sumus, & nunc cognosco vos ad Episcopatus dignitatem gratiâ Dei profecisse: confidenter audeo vos obsecrare, & secundum quod intelligo opus esse, vobis consulere. Sublimavit Deus in *Hibernia* vestram prudentiam ad tantam dignitatem; & posuit vos, ut studeretis ad religionis vigorem & animarum utilitatem. Satagite ergo sollicitè (sicut scriptum est; *Qui*
Rom. 12. 8. *præest, in sollicitudine,*) in illâ gente, quantum in vobis est, corrigere & extirpare, & bonos mores plantare & seminare. Ad hoc etiam (quantum in vobis est) Regem vestrum, & alios Episcopos, & quoscunque potestis suadendo, & gaudia quæ parata sunt bonis, ac mala quæ expectant malos, ostendendo attrahite. Et de vestris, & de aliorum bonis operibus præmium mercamini à Deo accipere. Grates refero pro munere vestro, quod mihi benignè misistis. Orate pro me.

RECENSIO.

Habetur inter excusas Anselmi, lib. 3. epist. 143. ubi editor Ioannes Picardus Lunicensem *hunc episcopum in suo apographo* Lundensem *dictum innuit; eumque episcopatum in Hibernia authoritatem Armachani Metropolitæ spectare, ex Manuscriptis & impressis Codicibus*

oibus annotat, Lunidensis *enim vel* * Luuidensis *potius, id est, Leuthianus Episcopatus is olim fuit, qui Clocborensis hodie appellatur. In exemplaribus ex quibus 30. descripta est Epistola, Gillebertum* Lunicensem, Lunnicensem, *&* Lumnicensem *Episcopum nominatum deprehendimus, quæ prostrema nomenclatio ad Limiricensem Episcopatum, qui Casiliensis Archiepiscopi ditioni subest, nos ducit. Urbs enim quæ Anglis* Limrick, *Hiberni* Lumneach *nuncupatur.*

* Girald. Cambrens. Topograph. Hiberniæ, distinct. 2 cap 50.

Ejusdem *Anselmi*, ad Episcopos Hiberniæ.

EPIST. 33. An. Christi 1095.

Anselmus Cantuariensis Ecclesiæ Metropolitanus Antistes, reverendis Coëpiscopis, seniori Domnaldo, Dotinato, ac cæteris in Hiberniæ Insula Pontificali eminentibus dignitate, à Deo Patre & Jesu Christo filio ejus unico Salutem, & perpetuæ, hereditatis benedictionem.

ODorem religionis vestræ plurimis indiciis agnoscens, calamitates quas patior decrevi potissimum vobis aperire: ut quanto vicinius assistitis Creatori, tanto familiarius angustias meas in conspectu ejus valeatis indicare, & indicantes compassionis gemitibus ipsius misericordiam mihi impetrare. Defuncto beatæ memoriæ prædecessore meo *Lanfranco* Archiepiscopo, cùm in Narmannnia *Beccensis* monasterii abbas extitissem (unde & præfatus antecessor meus ad regendam Ecclesiam, cui Deo authore præsidio ante me processerat) occulto Dei judicio, pro utilitatibus Ecclesiasticis in Angliam veni. Quò venientem tam Rex quàm Pontifices regnique optimates, ad Cathedram Pontificalem, non vocando, non rogando (ut fieri assolet) immò violenter rapiendo pertrahunt: Clero & populo acclamantibus in idipsum; ut nec unus, cui quod gerebatur displiceret, visus fuerit interesse. Denique cùm adhuc id nollem, nec assentire me debere occlamarem, quòd de potestate *Normanni* Ducis, quòd de subjectione Metropolitani *Rothomagensis*, ipsis ignorantibus ereptus essem, (quorum jure effugere enitebar:) eorumdem præfati videlicet Ducis & Archiepiscopi præcepto, onus officii coactus & obediens accepi.

cepi. Quo pacto in gradum Pontificalem sublimatus, idcircò assensi, quòd contraire non potui.

Proinde infulatus, sedulò quid Christo, quid ejus Ecclesiæ (pro loco, pro officio) deberem, cogitare cœpi: & pastorali regimine vitia resecare, præsumptores coërcere, & quæque inordinata (ut meâ interetat) ad ordinem debitum volui revocare. Quâ causâ, quos adjutores me oportuerat habere in causâ Dei, terribiliter offensos patior; & quæ per oe crescere debuerat, me præsente deperit causa Dei. Unde (Reverendi Patres gemebundè vobis loquens fateor) invenerunt me amarissimæ tribulationes; dum & requiem fructuosam me reminiscor perdidisse, & infructuosum periculum me considero incurrisse. Ita etenim peccatis meis facientibus actum est, ut qui nostræ se sponte subdiderant ditioni, à nostra sponte resiliant ditione; & qui illis amabilis extiteram, omnibus fermè odiosus existam. Quapropter (venerandi Fratres, filii charitatis æternæ) obsecro vos in nomine ejus, qui suos inimicos redemit sanguine suo, orate ut in omnibus Deus pacem nobis tribuat, inimicos nostros in gratiam convertat, & secundum suam voluntatem nos vivere faciat.

Præterea, quanquàm rectè viventem rectèque sapientem, pastorali sollicitudine fraternitatem vestram monere compellor, quatenus viriliter ac vigilantius agat in doctrinâ Dei; canonicâ severitate, si quid contra Ecclesiasticam doctrinam in Provinciis suis inventum fuerit, compescens & secundum Dei voluntatem cuncta disponens. Si quando verò (seu in consecrationibus Episcoporum, seu in Ecclesiasticorum negotiorum causis, seu quibuslibet aliis rationibus) aliquid quod ad sacram religionem pertineat inter vos ortum fuerit, quod per vos canonice nequeat definiri: charitatis officio id ad notitiam nostram perferri commonemur; quatenus à nobis potiùs consilium & solatium accipiatis, quàm prævaricatores mandatorum Dei in judicium ejus incidatis. Iterum, Charissimi, rogamus vos; orate pro nobis, erigite nos de tribulationibus nostris manu vestræ orationis, piis fletibus pulsantes aures clementiæ Dei. Dominus, qui *jussit de tenebris*
2. Cor. 4. 4 *lucem splendescere*, mentibus vestris infundat lucem sapientiæ; ut quæ jubet intelligatis, intelligentes opere compleatis.

RECEN.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [106] - 86

RECENSIO.

Ex Manuscript. nunc primum edita est hæc Epistola: in cujus ἐπιγραφῇ duo tantum Episcopi nominatim compelluntur, Sænior Domnaldus & Donatus. *è quibus Domnaldus (qui &* Dofnaldus & Donaldus) *Primas ille Hiberniæ fuisse videtur, cujus ad* 28. *Epistolam jam meminimus.* Seniot *enim apud Latinos mediæ ætatis scriptores (ut etiam nunc apud Gallos* Seigneur) *dignitatis est nomen non ætatis. Donatus verò Dublinienſis ille est, quem patricio, anno* 1084. *VI. Idus Octobris in Britannico Oceano submerso in Episcopatu successisse Dublinienses produnt Annales: in quibus etiam mortis ejus tempus ita configna-tum legimus.* Anno Dom. 1095. Dungus, qui & Donatus, Episcopus Dublinienſis in Christo quievit, *Ut enim priorem donatum, qui primus Ostomannorum Dublinienſium fuit Episcopus, discriminis gratiâ* Dunanum; *ita posteriorem hunc* Dungum & Dongum, & Donugum (*deflexo à* Donagh *vocabulo, quod Hibernicâ linguâ* Donatum *sonat*) *appellatum inventimus.*

WATERFORDIENSIUM, ad *Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopum.

EPIST. 33. Circa annum 1096.

Anſelmo, Dei gratiâ Anglorum Archiepiſcopo, & omnibus diœceſis ſuæ Epiſcopis; Clerus & populus oppidi Wataſordiæ, cum Rege Murchertago & Epiſcopo Domnaldo, ſalutem in Domino.

PAter ſancte, cæcitas ignorantiæ nos diu detrimenta ſalutis noſtræ ſuſtinere coëgit; quia magis eligimus ſerviliter Dominico jugo colla ſubtrahere, quàm liberaliter Paſtorali obedientiæ ſubeſſe. Nunc autem quantum proficiat paſtorum cura cognoſcimus, cùm aliarum rerum ſimilitudines ad mentem revocamus: quòd ſine regimine nec Exercitus bellum, nec navis marinum audet attentare periculum. Navicula ergò noſtra mundanis dedita fluctibus, ſine Paſtore contra callidum hoſtem quâ ratione pugnabit? Propterea nos, & Rex noſter *Murchertachus* & Epiſcopus *Damnaldus* & *Dermeth* Dux noſter frater Regis, elegimus hunc presbyterum *Malchum*, *Warchelini* Wintonienſis Epiſcopi Monachum, nobis ſufficientiſſimè cognitum, natalibus & moribus nobilem, Apoſtolica & Eccleſiaſtica diſciplina imbu-

imbutum, fide Catholicum, prudentem, docibilem, patientem, moribus temperatum, vita caſtum, ſobrium, humilem, affabilem, miſericordem, literatum, in lege Dei inſtructum, in Scripturarum ſenſibus cautum, hoſpitalem, modeſtum, ſuæ domui bene præpoſitum, neophytum, habentem teſtimonium bonum in gradibus ſingulis. Hunc nobis petimus à veſtra Paternitate ordinari Pontificem: quatenus regulariter nobis præeſſe valeat & prodeſſe, & nos ſub ejus regimine ſalubriter Domino militare poſſimus. Ut autem omnium noſtrum vota in hanc electionem convenire noſcatis; huic decreto Canonico promptiſſima voluntate ſinguli manibus propriis roborantes ſubſcripſimus.

Ego Murchertachus Rex Hiberniæ ſubſcripſi.
Ego Dermeth Dux Frater Regis ſubſcripſi.
Ego Domnaldus Epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Idunan Epiſcopus Midiæ ſubſcripſi.
Ego Samuel Dublinienſis Epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Ferdomnachus Laginienſium Epiſcopus ſubſcripſi. &c.

RECENSIO.

Habetur tum in Manuſcript. Epiſtolarum Anſelmi volumine, tùm in Ædmeri Hiſtoria Novellæ lib. 2. ubi totius rei geſtæ ſeries ita pertexitur. Rex Hiberniæ *Murchertachus* nomine, & *Dofnaldus* Epiſcopus cum cæteris Epiſcopis, quique Nobiles cum Clero & populo ipſius Inſulæ miſerunt nuncios ac litteras ad *Anſelmum*, innoteſcentes ei Civitatem quandam *Wataſerdiam* nomine in una ſuarum Provinciarum eſſe, cui ob numeroſam Civium multitudinem expediret Epiſcopum inſtitui, ſimulque petentes quatenus ipſe (Primatus quem ſuper eos gerebat poteſtate, & quâ fungebatur vicis Apoſtolicæ authoritate) ſanctæ Chriſtianitati ac neceſſariæ plebium utilitati inſtituendo eis Pontificem ſubveniret. Iam enim ſæcula multa tranſierant, in quibus eadem Civitas abſque providentiâ & curâ Pontificali conſiſtens, per diverſa tentationum pericula jactabatur. Elegerant autem idem ipſi in hoc officium quendam ſuæ gentis virum vocabulo *Malchum*, eumque ſacrandum cum communi Decreto ad Anſelmum tranſmiſerunt. Igitur Anſelmus conſiderans & intelligens eos juſta & utilia petere, petitioni eorum libens annuit. Electum ergò Pontificem diligenter in his quæ ſacra jubet auctoritas examinatum, ac multorum cum vitæ ſuæ teſtimonio, dignum Epiſcopatu comprobatum, ſumptâ ab eo ex more de ſubjectionis ſuæ obedientiâ profeſſione, ſacravit eum *Cantuariæ* quinto Kal. Januarii; aſſiſtentibus & cooperantibus ſibi in hoc miniſterio ſuo duobus Epiſcopis ſuis, *Radulpho* ſcilicet Ciceſtrenſi & *Gundulpho* Ruffenſi. *Malchi verò* Profeſſio, *cujus hic fit mentio, poſt Epiſtolas habetur, pag.* 119.

ANSELMI

ANSELMI Cantuarienſis Archiepiſcopi, ad *Muriardachum* Hiberniæ Regem.

Epist. 35. Circa An. 1100.

Muriardacho glorioſo gratiâ Dei Regi Hiberniæ Anſelmus ſeruus Eccleſiæ Cantuarienſis Salutem cum orationibus, & Dei miſericordiâ regi & protegi.

GRatias ago Deo de bonis multis, quæ de veſtrâ Celſitudine audio inter quæ eſt hoc; quia gentem regni veſtri in tantâ pace facitis vivere, ut omnes boni, qui hoc audiunt, Deo agant gratias, & vitæ veſtræ diuturnitatem deſiderent. Ubi enim pax eſt, licet omnibus bonam voluntatem habentibus, quod optant ſine perturbatione malorum hominum efficere. Unde veſtra Celſitudo, per quam Deus facit, ab eo certiſſimè magnam retributionem [poterit] expectare. Super hoc utique pacis fundamentum facile eſt alia, quæ Eccleſiaſtica religio exigit, ædificare. Precor itaque bonæ voluntatis veſtræ conſtantiam, quatenùs conſideret, ſi qua ſunt in regno veſtro corrigenda, propter vitæ æternæ præmium; & ut magis ac magis in vobis gratia Dei augeatur, ſollicite Deo adjuvante ſtudeatis emendare. Nihil enim eſt contemnendum quod corrigi poſſit. Quia Deus exigit ab omnibus, non ſolum quòd malè agunt; ſed etiam quòd non corrigant mala, quæ corrigere poſſunt. Et quanto potentiores ſunt, ut corrigant; tanto diſtrictiùs exigit ab illis Deus, ut ſecundùm poteſtatem miſericorditer impenſam bene velint & faciant. Quod maxime videtur ad Reges pertinere: quoniam ipſi cognoſcuntur majorem poteſtatem, & cui minus contradicitur, inter homines obtinere. Si autem non omnia ſimul poteſtis; non debetis propter hoc, quin à melioribus ad meliora ſtudeatis proficere: quia bona propoſita & bonos conatus Deus ſolet benigne perficere: & beatâ plenitudine retribuere. Auditur apud nos, quia conjugia in regno veſtro ſine omni ratione diſſolvuntur, & commutantur: quia cognati ſive ſub nomine conjugii ſive alio modo, palàm, ſine reprehenſione, contra canonicam pro-

hibitionem commisceri non vereantur. Episcopi quoque (qui debent esse forma & exemplum aliis Canonicæ religionis) inordinate, sicut audimus, aut à solis Episcopis, aut in locis ubi ordinari non debent, consecrantur. Hæc, & alia quæ Magnitudinis vestræ prudentia in *Hibernià* corrigenda cognoverit, precor, obtecrò, & consulo sicut illi quem valde diligo, & cujus profectum per omnia desidero; quatenus consilio bonorum virorum & sapientium regni vestri corrigere studeatis: & Deum oro, ut de regno terreno ad regnum cœleste transeatis. Amen.

RECENSIO.

Inter editas habetur, lib. 3. epist. 142. Est autem Muriardachus *hic, idem cum præcedentis epistolæ* Murchertacho; *qui (nisi me fallo) Rex Laginensium est, a* Murchardus, *pater* Dermitii *illius qui Anglos ab debellandam Hiberniam primus sollicitavit, & paterna memor injuriæ, summo* Dublinienses *persecutus est odio.* In medio namque domus cujusdam grandis, * ubi tanquam in foro pro rostris sedere consueverant, patrem ipsius interemptum, damno dedecus annectentes, cum cane cives tumulaverant: *ut in libro 1. Expugnationis Hiberniæ cap. 17. refert Giraldus Cambrensis. Perpetratum est hoc facinus anno Salutis 1120. ad quem in Britannico Chronico annotat Caradocus Lhancarvanensis,* decessisse Murcartum, dignissimum & maximum totius Hiberniæ Principem, *& Thadæus Dolingus, Leghlinensis Ecclesiæ nuper Cancellarius, in Hiberniis suis Annalibus.* Murchardus serenissimus Lageniæ in Hibernià Princeps, fidus amicis, terribilis inimicis, alienis liberalis, à subditis propter ejus bene meritam pietatem & justitiam præ ceteris amandus, obiit & apud Fernes sepelitur. *Ad hunc quoque spectat illa Giraldi in itinerarii Cambriæ lib. 2. cap. 1. narratio.* Gulielmus Gulielmi Regis Bastardi filius & Normannorum in Anglià rex secundus, qui Rufus est agnominatus, Cambriam suo in tempore animose penetrans & circundans, cùm à rupibus Hiberniam fortè prospiceret, dixisse memoratur: Ad terram istam expugnandam ex navibus regni mei huc convocans, pontem adhuc faciam. Quo verbo ad Murchardum Lageniæ tunc Principem in Hiberniam fortè translato, cum aliquandiu propensius inde cogitâsset, fertur respondisse: Nunquid tantæ comminationis verbo Rex ille, *Si Deo placuerit,* Adjecit? Audito verò quod nullam prorsus Dei mentionem in hoc suo Rex sermone fecisset, tanquam prognostico gaudens certissimo. Quoniam, inquit, homo iste de humanâ tantum confidit potentiâ, non divinâ; ejus adventum non formido.

* The Tolteale.

a Vel *Muriartach sive Mauritius ô Tolus, Pater Laurentii Dublinensis Archiepiscopi, de quo infra in Epistola 48. recensione, ad quem etiam referri possunt, quæ ex Caradoco, Dolingo, & Itinerario Giraldi subsequuntur.*

EJUS-

EJUSDEM, ad eundem.

Muriardacho glorioso Regi Hiberniæ. Anselmus Archiepiscopus, servus Ecclesiæ Cantuariensis, fidele cum orationibus obsequium, & per regnum terrenum mereri cæleste. EPIST. 36.

QUoniam multa de vestrâ Excellentiâ prædicantur, quæ Regiam decent dignitatem, valde gaudemus; & Deo, à quo est omne bonum, devotas exinde gratias agimus. Confidimus autem, quia qui vobis contulit gratiam suam in faciendis bonis quæ fecistis, conferet quoque effectum perficiendi ea, quæ super illa quæ facitis, eum velle cognoscitis. Quapropter (glorioſe Fili, & in Deo charissime) precor, ut ea quæ in regno vestro secundum Christianam religionem emendanda cognoveritis, omni instantiâ & sollicitudine emendetis. Ad hoc enim Deus in Regali sublimitate vos constituit; ut virga æquitatis subditos populos gubernetis, & quidquid in eis justitiæ adversatur, eadem virga percutiatis & amoveatis. Et quidem quiddam dicitur fieri in ipso populo, quem regendum suscepistis, quod magnopere corrigendum est: quia Christianæ religioni omnimodis contrarium est. Dicitur enim, quòd viri ita liberè uxores suas uxoribus aliorum commutant, sicut quilibet equum equo, aut quamlibet aliam rem re alia ab illo commutat; aut pro libitu, & sine ratione relinquunt. Quod quàm malum sit, omnis qui Christianam legem novit, intelligit. Si igitur Excellentia vestra divinarum Scripturarum sententias quæ huic infami negotio obviant, per se legere non valet; præcipite Episcopis & religiosis Clericis, qui in vestro regno sunt, ut eas vobis edicant: quatenus eis cognitis, quo studio vobis invigilandum sit, ut hoc malum corrigatur, cognoscatis. Item dicitur, Episcopos in terra vestra passim eligi, & sine certo Episcopatus loco constitui: atque ab uno Episcopo Episcopum, sicut quemlibet presbyterum, ordinari. Quod nimirum sacris Canonibus omninò contrarium est: qui eos, qui taliter instituti sunt aut ordinati, cum suis ordinationibus ab Episcopatus officio deponi præcipiunt. Episcopus namque nisi

certam parochiam & populum, cui ſuperintendat, habeat, conſtitui ſecundum Deum non poteſt: quia nec in ſecularibus nomen vel officium Paſtoris habere valet, qui gregem, quem paſcat, non habet. Honor quoque Epiſcopalis non parum vileſcit, dum is ad pontificatum aſſumitur, qui ordinatus, quo divertat, vel cui per Epiſcopale miniſterium certò præſideat, neſcit. Minùs quoque quàm à tribus Epiſcopis ordinari non debet: cùm propter multas & alias rationabiles cauſas, quas epiſtolaris brevitas non admittit, tum, ut fides, vita, & ſollicitudo ejus, qui invigilare debet, idoneis & legalibus teſtibus comprobetur. Precor itaque, hortor, & moneo; quatenus excellentia veſtra operam det, ut iſta in regno ſuo corrigantur: quatenus mercesquam à Deo pro aliis bonis * expeditis, pro iſtis vobis augeatur. Cæterum ſi quid in vobis, aut in his quos regere ſuſcepiſtis, quod ullatenus voluntati Dei adverſari queat, perpenderitis, ſollicitè emendare ſatagite: ut cum de terreno regno tranſibitis, ad cœleſte regnum veniatis. Amen. De fratre noſtro *Cornelio*, quem ſibi Celſitudo veſtra mitti rogavit, dico, quia ita occupatus eſt circa ſervitium patris ſui, ut nec ab eo queat ſine periculo vitæ illius ſeparari, nec eum, qui jam ſenio confectus eſt, ſecum ullatenus ducere.

* *expeditis*, vel *expectatis*.

RECENSIO.

Si cui minùs videatur veriſimile, ejuſdem argumenti ad eundem *ſecundas eſſe miſſas literas, nulla priorum mentione factâ: ſciat eodem tempore regnaſſe quoque* Muirceartach; *ſive* Muirchertach O Briain; *qui* Terdelvaco O Briain *in ſummo Hiberniæ principatu anno* 1086. *ſucceſſit. Ejus in Regum Manniæ Chronico hujuſmodi fit commemoratio. Anno* 1089. Omnes proceres Inſularum audientes mortem Lagmanni, miſerunt legatos ad *Murecardum O Brien* Regem Hiberniæ, poſtulantes ut aliquem virum induſtrium de regali ſtirpe in regem eis mitteret, donec Olavus filius Godredi creſceret. Annuit eis Rex libentiſſime, & quendam Dopnaldum filium Tade ad eos miſit: monens & præcipiens ei, ut cum omni benignitate & modeſtia regnum, quod ſibi non debebatur, gubernaret. Sed ille poſtquam ad regnum pervenit, parvipendens præcepta ſui Domini, cum magna tyrannide abuſus eſt regno; & multis ſceleribus perpetratis, tribus annis enormiter regnavit. Tunc omnes principes Inſularum unâ conſpiratione commoti, adverſus eum congregati ſunt, & expulerunt à finibus ſuis. Ille autem fugiens ad Hiberniam, non eſt ultrà reverſus ad eos. *Hanc verò Epiſtolam, inter reliquas Anſelmi, lib.* 3. *epiſt.* 147. *Ioannes Picardus edidit; & annotationes adjecit.*

MUR-

MURCHARDACHI Hiberniæ Regis, ad *Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopum.

Epist. 37

Murechardacus Rex Hiberniæ, Anſelmo, Anglorum Archipræſuli ſalutem & fidele ſervitium.

QUam magnas vobis grates (Domine) referre debeo; quòd, ſicut mihi relatum eſt, memoriam mei peccatoris in continuis veſtris peragis orationibus: ſed & genero meo *Ernulfo* auxilio & interventione (quantum tuerat dignitati veſtræ fas) ſuccurriſti. Scias tu quoque, me vobis in his quæ mandaveris famulaturum. Vale.

RECENSIO.

Ernulfus, *quem generum ſuum hic appellat Murchardachus*, eſt Arnulphus de Monte Gomerico, *primus Penbrochiæ expugnator, & regionis illius (quæ Dyveta & Occidentalis Walliæ appellatur) Dominus, filius Rogeri de Monte Gomerico primi Salopiæ & Arundeliæ Comitis. De eo Giraldus Cambrenſis, in Itinerarii Cambriæ lib. 1. cap. 12.* Primus *Penbrochiæ* caſtrum Arnulphus de Montgomery, ſub Anglorum rege Henrico primo, ex virgis & cæſpite tenui, ſatis exile conſtruxit. Quod poſtmodum in Angliâ revertens viro probo prudentique Giraldo de Windeſorâ Conſtabulario ſuo primipiloque cum paucis cuſtodiendum expoſuit, *illi nimirum* Giraldo, *â quo Kildariæ & Deſmoniæ Comites, aliæque in Hiberniâ Giraldinorum familiæ, genus repetunt ſuum. Arnulphus poſteà ſimul cum fratre Roberto de Beleſmo Comite Salopienſi ab Henrico I. deficiens, ut auxiliaribus contra regem ſuum copiis magis firmaretur, in Hiberniam traiecit, &* Murcharti *ſive* Murchadarci *regis filiam uxorem duxit: quemadmodum in annis* 1101. *&* 1102. *hiſtoria confirmat Caradocus Lhancarvanenſis. Conjurationis verò exitum Guilielmus Malmesburienſis lib. 5. de Regibus ita explicat:* Robertus cum fratribus, Ernulpho (qui paternum cognomen ſortitus fuerat) & Rogerio Pictavenſi quod ex eâ regione uxorem acceperat ſic dicto) Angliam perpetuo abjuravit: ſed vigorem ſacramenti temperavit adjectio; niſi Reg placito quandoque ſatisfeciſſet obſequio. *Quæ hiſtoria ad hujus neceſſaria eſt intellectum epiſtolii, quod ex Manuſcripto epiſtolarum Anſelmi volumine deſcripſimus.*

ANSELMI Cantuariensis Archiepiscopi, ad *Malchum* Waterfordiensem Episcopum.

Epist. 38. Circa An. 1110.

Anselmus Archiepiscopus Cantuariæ, amico & Coëpiscopo Malcho Waterfordiensi Salutem & benedictionem.

AUdivi, quòd Dominus *Samuël* Episcopus *Dublinensis* monachos Ecclesiæ *Dublinæ*, aut nulla aut parvâ occasione, ejicit; nec pro ullâ satisfactione vult recipere: & quod, contra consuetudinem, Crucem facit gestari ante se in itinere; & quòd res Ecclesiæ illius ab Archiepiscopo *Lanfranco* datas velut proprias distribuit. De his omnibus illi nostras mitto litteras; & populo ejusdem Civitatis mando, ut prædictarum rerum distributionem prohibeat. Et quoniam non invenio per quem litteras nostras illi aptius mittam: precor fraternitatem vestram, quatenus eas illi per præsentiam vestram exhibeatis; ut eum charitative vivâ voce, ut monitioni nostræ, quam illi scribimus, assensum præbeat, rogando & consulendo moneatis. Valete.

RECENSIO.

Ex eodem Manuscripto in quo circiter 90. Anselmi adhuc ineditæ continebantur epistolæ. De Malchi *ad Waterfordiensem Episcopatum electione XXXIV. (suprà pag 90.) agebat Epistola. Neque Waterfordiæ solum sed etiam vicinæ Lismoriæ erat ille Episcopus. Unde* senior Lesmorensis *(ea senioris notione, quam ad XXXIII. epistola ἐπιγραφὴν aperuimus) in vita discipuli ejus Malachiæ à Bernardo appellatur: ubi etiam de Malcho hæc, inter alia complura, memorantur.* Hic erat senex plenus dierum & virtutum; & sapientia Dei erat in illo. Natione quidem Hibernus, sed in Anglià conversatus fuerat in habitu & proposito monachali in Vintoniensi monasterio: de quo assumptus est in Episcopum in Lesmor civitate Mumoniæ, & ipsa nobilitore inter cæteras regni illius. Ibi tanta ei desuper collata est gratia, ut non modò vitâ & doctrinâ, sed & signis clareret.

Ejusdem

Ejusdem, ad *Samuëlem* Dublinienſem Epiſcopum. EPIST. 32.

Anſelmus Archiepiſcopus Cantuariæ, venerabili fratri Samuëli Dublinæ Civitatis Epiſcopo Salutem.

AUdivi, quòd libros & veſtimenta & alia ornamenta Eccleſiæ, quæ Dominus *Lanfrancus* Archiepiſcopus dedit avunculo tuo Domino *Donato* Epiſcopo ad opus Eccleſiæ, cui tua fraternitas præſidet, tu pro voluntate tua exponis, & ea extraneis das. Quod ſi verum eſt, miror cur ita facias: cum ipſa ornamenta non ei ſed Eccleſiæ data ſint; ſicut fratres *Cantuarienſis* Eccleſiæ filii atteſtantur: unde moneo, & monens rogo te; quatenus ſi aliquid de prædictis rebus extra Eccleſiam datum eſt, celeriter illud reſtitui facias. Item audivi, quòd monachos, qui in ipſa Eccleſia ad ſerviendum congregati erant, expellas & diſpergas; nec redire volentes ullatenus recipere velis. Quod ſi ita eſt, non te decet: officii ſiquidem tui ſcitur eſſe, magis diſperſa congregare, quàm congregata diſpergere. Quapropter mando tibi, ut ſi aliqui abjecti ſunt, & redire volunt, ſeſeque in Dei ſervitio ſub obedientiâ cuſtodire; eos ſuſcipias, & ſaluti eorum per paternum affectum ſtudioſè intendas: niſi (quod abſit) hujuſmodi cauſa in illis obſiſtat, quæ hoc fieri omninò prohibeat. Præterea audivi, quia facis portari Crucem ante te in viâ. Quod ſi verum eſt; mando tibi ne amplius hoc facias: quia non pertinet niſi ad Archiepiſcopum à Romano Pontifice pallio confirmatum; neque decet te, ut ullâ præſumptione inſolitæ rei te notabilem & reprehenſibilem hominibus oſtendas. Vale.

RECENSIO.

Cum aliis Anſelmi, lib. 3. epiſt. 72. Joannes Picardus divulgavit, & notas adjunxit: in quibus tamen illud pronuntiatum neceſſario eſt caſtigandum, Hiberniæ Epiſcopos ab Archiepiſcopo Eboracenſi, duobuſque Epiſcopis quos debet Cantuarienſis Archiepiſcopus mittere, eſſ inaugurandos, *quæ hallucinatio non aliunde quàm ex craſſo illo ejusdem in notis ad 149 epiſtolam proceſſit errore*; inſularum Orcadum *nomine* Hiberniam & Scotiam *contineri*. *De* Donato, *cujus hic mentio Samuelis avunculo & in Dublinienſi Epiſcopatu proximo anteceſſore, ad Epiſtolam 33. dictum eſt aliquid. Conſecra-*

tionis

tionis ejus memoria in Cantuarienſibus annalibus ita eſt conſignata. *Lanfrancus, ordinationis ſuæ* ſextodecimo anno, ſacravit Donatum monachum ſuum Cantuariæ ad regimen Dubliniæ, petente Rege, Clero & populo Hiberniæ, quibus etiam literas exhortatorias miſit, *& in Dublinienſibus*: Anno Domini 1085. Lanfrancus Archiepiſcopus Cantuarienſis ad regimen Dublinenſis Eccleſiæ ſacravit Donatum monaſterii ſui monachum, in ſede metropoli Cantuariæ; petentibus atque eligentibus eum Terdilvaco Hiberniæ Rege, & Epiſcopis Hiberniæ regionis, atque Clero & populo præfatæ Civitatis. *Quo eodem etiam anno ipſum* Terdilvacum *regem mortuum eſſe, in Buellianis Annalibus legimus*: *in quibus* Tairdelbach mac Taidg. mac Briain *nominatur.* *Donato verò anno* 1095. *vita functo ſucceſſor datus eſt Samuël*; *de quo Ædmerus in Novellæ Hiſtoriæ* 2. *libro.* Venit ad Anſelmum quidam monachus Cœnobii ſancti Albani, natione Hibernenſis, nomine Samuël. Hic defuncto bonæ memoriæ Donato Dublinæ Civitatis Epiſcopo, à Rege Hiberniæ Murierdach nomine, necnon à Clero & populo in Epiſcopatum ipſius Civitatis electus eſt, atque ad Anſelmum, juxta morem antiquum, ſacrandus cum communi Decreto directus. Quorum electioni & petitioni Anſelmus annuens, hominem aliquandiù ſecum honorificè detentum, necnon qualiter in domo Dei converſari deberet diligenter inſtructum, ſumptâ ab eo de Canonicâ ſubjectione ſuâ et antiquo more Profeſſione, promovit in Epiſcopatus officium Wintoniæ, octavâ die ſubſequentis Paſchæ miniſtrantibus ſibi in hoc officio quatuor Epiſcopis ſuffraganeis ſuis. Qui novus Pontifex tanti Patris benedictione, ac literarum præfato Regi; Clero quoque ac plebi Hiberniæ, pro teſtimonio ſuæ conſecrationis ſcriptarum aſtipulatione roboratus, in patriam ſuam cum gaudio revertitur, atque in ſedem ſuam cum honore pro uſu ſuſcipitur terræ. *Habetur hic*, *pag.* 119. *tùm Donati tùm Samuëlis Profeſſio*: *Verum Lanfranci & Anſelmi cum eis miſſæ literæ interierunt.*

Epist 40. An. Chriſti. 1121.

DUBLINIENSIUM, ad *Radulphum* Cantuarienſem Archiepiſcopum.

Domino reverendiſſimo ac religioſiſſimo, Radulpho Archiepiſcopo Cantuariæ, omnes Burgenſes Dublinæ Civitatis, cunctusque Clericorum conventus, æternam optant Salutem.

CUm te, Sancte Pater, pro merito ſummæ pietatis plurimi venerentur; & omnibus fidelibus, cauſa magnæ fidei & ſanæ doctri-

næ,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [116] - 96

næ, honorabilis atque amabilis exiſtas: congruum eſſe judicamus, ut *Gregorium* noſtrum electum, Dei gratiâ, ad vos mittamus. Anteceſſorum enim veſtrorum magiſterio ſemper noſtros libenter ſubdimus, à quo recordamur noſtros accepiſſe dignitatem Eccleſiaſticam. Sciatis vos reverâ, quod Epiſcopi *Hiberniæ* maximum zelum erga nos habent, & maximè ille Epiſcopus qui habitat *Ardimachæ*; quia nos nolumus obedire eorum ordinationi, ſed ſemper ſub veſtro domino eſſe volumus. Idcircò veſtra ſuffragia ſupplices petimus, quatenùs *Gregorium* ad ſacrum ordinem Epiſcopatus promoveatis; ſi ampliùs illam parochiam, quam multo tempore vobis ſervavimus, retinere volueritis. Vale.

RECENSIO.

De Gregorii ordinatione ita ſcripſit, qui tum vixi, Wigornienſis monachus Florentii Continuator. Anno 1121. Clericus quidam natione Hibernenſis nomine Gregorius, à Rege Hiberniæ, Clero & populo, in Epiſcopatum Dublinæ civitatis electus, Angliam venit antiquo pro more ordinandus ab Archiepiſcopo Cantuarienſi, Anglorum Primate. Quem, ex præcepto ejuſdem Archipræſulis, Rogerus Saresberiæ Epiſcopus apud caſtellum ſuum quod vocatur Diviſio VIII. Calend. Octobris, Sabbato, ad diaconatus & ad presbiteratus promovit gradum. Ordinatus eſt autem Epiſcopus, VI. Nonas Octobris, Dominicâ, apud Lambhitham à Radulpho Cantuariorum Pontifice. Ejuſque conſecrationi interfuere Epiſcopi, Richardus Lundoniæ, Rogerus Saresberiæ, Robertus Lincolniæ, Everardus Norwicenſis, & David Bangornenſis. *Dublinienſium Epiſcoporum poſtremus hic fuit, & Archiepiſcoporum primus: vitæque ſupremum egit diem, VIII. Id. Octobr.* (*ut habetur in Necrologio Eccleſiæ S. Trinitatis Dublin*) *anno* 1161. *Hanc verò Dublinienſium Epiſtolam, ad calcem Collectionis Decretalium Iſidori Mercatoris, in Cottoniana Bibliotheca invenimus.*

HENRICI I. Anglorum Regis, ad eundem *Radulphum.*

EPIST. 41. Circa An. 1122.

Henricus Rex Angliæ, Radulpho Cantuarienſi Archiepiſcopo, Salutem.

MAndavit mihi Rex *Hiberniæ* per Breve ſuum, & Burgenſes *Dublinæ*, quòd elegerunt hunc *Gregorium* in Epiſcopum, & eum tibi

mittunt consecrandum. Unde tibi mando, ut petitioni eorum satisfaciens, ejus consecrationem sine dilatione expleas. Teste Radulpho Cancellario apud Windelsor.

RECENSIO.

Superiori Epistolæ in eadem Collectione subjunctum erat hoc Breve regis Henrici I. Nam ut Latini Brevia, sic etiam eorum exemplo recentiores Græci Βρεβία, *brevia hujusmodi Regum scripta appellant: & ut apud Græcos (quemadmodum alibi à nobis ad hoc ipsum Re-scriptum ex Eustathio est observatum)* κελεύω *non est semper* διαστολικὴ λέξις, *sed aliquando respondet* τῷ αἰτῶ καὶ τῷ σημαίνειν; *ita & Mandandi vocem eodem sensu usurpant aliquando Latini, quemadmodum tum paulo antè in 38. & 39 epistola, tùm manifestissimè in hac præsente licebit animadvertere. Nam, ut in libro 5. de gestis Regum Anglorum Guilielmus Malmesburiensis retulit*, Hibernienſium regem Murcardum & successores ejus, quorum nomina fama non extulit, ita devotos habuit Henricus I. ut nihil nisi quod eum paſparet, scriberent, nihil, nisi quod juberet, agerent, *& tamen scribit hic ille, sibi* mandavisse Regem Hiberniæ per breve suum; *hoc est, significavisse.*

Epist. 42. Circa An. 1140.

BERNARDI Claræ-vallensis Abbatis, ad *Malachiam* Hiberniæ Episcopum.

Venerabili Domino & beatissimo Patri Malachiæ, Dei gratiâ Hibernienſium Archiepiscopo, Apostolicæ sedis legato; frater Bernardus Claræ-vallis vocatus Abbas, invenire gratiam apud Dominum.

INter multiplices æstus & curas pectoris mei (præ multitudine quarum, anima mea turbata est valdè) fratres de terrâ longinquâ venientes ut serviant Domino, Epistola tua, *&* Psal. 23 4. *baculus tuus ipsa me consolata sunt. Epistola* in ostensione bonæ voluntatis, *baculus* ad sustentandum corpus infirmitatis, *fratres* qui Deo serviunt in spiritu humilitatis. Omnia suscepimus, omnia placent, omnia pariter *cooperantur* Rom. 8. 28 *in bonum.* Quod autem voluistis, duos de fratribus mitti vobis ad prævidendum locum: communicato cum fratribus consilio, diximus non

non eos separandos ab invicem, donec pleniùs *in eis firmetur Christus*, donec ad integrum doceantur *præliari prælia Domini*. Cùm igitur fuerint in scholâ sancti Spiritus eruditi, cùm *induti virtute ex alto*, tunc demum ad Patrem filii revertentur, ut *cantent canticum Domini*, non jam *in terra aliena*, sed in suâ. Vos autem interim *juxta sapientiam vobis datam à Domino*, secundùm habitudinem locorum quæ vidistis apud nos, prævidete & præparate eis locum à tumultibus sæculi separatum. Tempus enim propè est, in quo vobis (operante Dei gratiâ) novos de veteribus homines producemus. Sit nomen Domini benedictum in sæcula, de cujus munere venit, ut communes habeam filios vobiscum; quos vestra prædicatio *plantavit*, nostra exhortatio *rigavit*, Deus autem *incrementum dedit*. Gal. 4. 19. 1. Sam. 25. 28. Luc. 24. 49. Ps. 137. 4. 2. Pet. 3. 15. 1. Cor. 3. 6.

Sanctitatem vestram rogamus, ut verbum Domini prædicetis *Ad dandam scientiam salutis plebi ejus*. Duplex enim vobis incumbit necessitas, & ex officio legationis, & episcopali negotio. De cætero, quoniam *in multis offendimus omnes*, & inter homines sæculi frequenter positi multum de pulvere mundi contrahimus: vestris & vestrorum orationibus me commendo, ut in fonte misericordiæ suæ nos lavare & emaculare dignetur ipse fons pietatis Jesus Christus, qui dixit Petro; *Nisi lavero te, non habebis partem mecum*. Sed hoc ipsum non solum precibus, verum etiam quasi ex debito requiro, cùm ego clamem ad Dominum pro vobis, si quid possit peccatoris oratio. In Domino valete. Luc. 1. 77. Jac. 3. 2. Joh. 13. 8.

RECENSIO.

Hæc, & duæ sequentes ad Malachiam missæ, inter editas Bernardi epistolas habentur numero 315. 316. & 317. Frustrà verò à Joanne Picardo (in notis ad Anselmi lib. 3 epist. 72) injectus est scrupulus: quomodo Bernardus Malachiam in ejus Vita nominet Archiepiscopum; quum fato functus is fuerit anno 1148 biennio scilicet ante Pallia in Hiberniam per Joannem Paparonem Romana Sedis legatum dilata, ni forsan, inquit, dicas, quod Balæum de Malachiâ loquentem scripsisse recolo, nempe quod obtinendi Pallii gratiâ Romam accessisset. Verùm penes auctorem sua fides esto. Atqui minime erat opus Balæum hic testem advocare: hujus rei fides penes ipsum Bernardum est, qui Romæ Pallium ab eo petitum, nec tamen impetratum fuisse narrat. Metropoliticæ *enim* sed (*ait ille*) deerat adhuc & defuerat ab initio Pallii usus; quod est plenitudo honoris. *Sed ante accepta Pallia, Armachanos antistites jam inde ab initio Archiepiscopos extitisse & metropolitanos totius Hiberniæ, atque adeò novas sua authoritate Metropoles instituisse,*

ex eadem Malachiæ Vita à Bernardo descripta manifestius est, quàm ut in quæstionem vocari debeat. Celius *enim Armachanus non modò* Archiepiscopus *ibi appellatur atque* Metropolitanus: *sed & insuper additur.* Erat & altera sedes Metropolitica, quam de novo constituerat Celsus; primæ tamen sedi & illius Archiepiscopo subdita, tanquam Primati. *De eodem quoque Celso ibidem legitur.* Cognoscens quia moreretur, fecit quasi testamentum, quatenùs Malachias deberet succedere sibi; quòd nullus videretur dignior qui episcoparetur in sede prima. *Et post.* Anno ætatis suæ tricesimo octavo pauper Malachias, pulso incubatore, intravit Ardmacham Pontifex & Metropolitanus totius Hiberniæ. *Illud potius dubitationem hic movere posset: quòd quum tertio post anno Malachias relicto Archiepiscopatu, Dunensis Episcopatus administrationem susceperit, ac deinde anno 1137. Romam ad Innocentium II. profectus, Pontificis in Hibernia legatus primùm constitutus fuerit: in hujus tamen Epistolæ inscriptione simul* Hibernienſium Archiepiscopus & Apostolicæ sedis legatus *salutetur, nisi fortè* Archiepiscopi *nomen, pro* Episcopi, *in editos codices irrepsisse putandum sit: vel* Archiepiscopi *delatum fuisse illi titulum, quod nuper eo honore fuisset functus, & jam legatus factus parem aut etiam majorem dignitatem adhuc obtinere existimaretur.*

EPIST. 43.

EJUSDEM, ad eundem.

Malachiæ Dei gratiâ Episcopo, sedis Apostolicæ legato, frater Bernardus Claræ-vallis vocatus abbas, si quid potest peccatoris oratio, & si quid pauperis devotio prodest.

FEcimus quod præcepit sanctitas vestra; etsi non ut dignum, profectò ut possibile pro tempore fuit. Tanta apud nos ubique malitia grassatur; ut vix id tantillum quod factum est, fieri licuerit. Misimus tam exiguum seminis quod videtis, ad seminandum vel modicam
Gen. 24. 63 partem agri illius, in quem verus *Isaac* quondam exierat ad meditandum; cùm primum adducta est ei *Rebecca* per puerum *Abraham* perenni conjugio feliciter copulanda. Nec contemnendum semen, de quo illud in patribus vestris experimur impletum hoc tempore: *Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, & sicut*
Rom. 9. 29 *Gomorrha similes essemus.* Itaque ego seminavi, rigate vos, & Deus in-
1. Cor. 3. 6 crementum dabit. Sanctos omnes qui apud vos sunt, per vos salutamus: humiliter ipsorum nos & sanctis vestris orationibus commendantes. Valete.

RE-

RECENSIO.

De prima Cisterciensium monachorum ex Clarævallensi cœnobio in Hiberniam missione agit hæc Epistola; cujus historiam ipse Bernardus sic enarrat, de reditu Malachiæ ab itinere Romano sub Innocentio II. verba faciens. Revertens per Claram vallem, suam secundam nobis largitus est benedictionem. Et alta suspiria trahens, quòd non liceret sibi pro suo desiderio remanere: Hos, inquit, interim pro me oro ut retineatis, qui à vobis discant quod nos postmodum doceant. Et infert. Erunt nobis in semen; & in semine isto benedicentur gentes: & illæ gentes quæ à diebus antiquis monachi quidem nomen audierunt, monachum non viderunt. Et dimissis quatuor à latere suo abiit. Qui probati & digni, monachi facti sunt. Post aliquod tempus cum jam sanctus esset in terrâ suâ, misit alios: factum est de illis similiter. Quibus per aliquantum tempus instructis & eruditis corde in sapientiâ, dato eis in patrem sancto fratre Christiano, qui erat unus ex ipsis, emisimus eos; adjungentes de nostris quanti sufficerent ad numerum abbatiæ. Quæ concepit & peperit filios quinque: & sic multiplicato semine, augescit indies numerus monachorum, juxta desiderium & vaticinium Malachiæ. *Illa reliquarum mater Abbatia Mellifontis fuit in Armachanâ diœcesi posita: de cujus extructione (quinquennio post Hibernienses monachos in Clarâ valle relictos facta) in Annalibus à Thomâ Caseo editis ita legimus.* *Anno* 1142. fundatur abbatia Mellifontis, Donato rege *a* Urgalliæ terras & possessiones donante, Malachiâ Episcopo procurante, ad quam regendam Bernardus abbas Claræ vallensis misit conventum de illis, quos Malachias in *b* Clarevalle ad addiscendum ordinem reliquerat, & posteà miserat: dato eis in patrem fratre Christiano. *Hinc, circa annum* 1144. *propagatum est cœnobium Nevoracense*, de Viridi ligno *appellatum, & ab ipso Malachia Episcopo fundatum. Deinde anno* 1146. XIV. *Januari. apud Midenses*, Leiltrede, *Latinis* de Beatitudine, *vulgo* Bective *dictum, ac demum anno* 1148 XVI. *Augusti*, Buellium *in Tuamensi diœcesi*, Boyle *hodie vocitatum. Atque has tres filias, vivente Malachia, enixa est Mellifontis abbatia; quibus, Bernardo adhuc superstite, circa annum* 151, *duæ videntur accessisse aliæ*: de Vallæ Salutis, *sive* Baltinglas *in agro Wicklœnsi, &* Magio *sive* Nenay *in Limiricensi. Nam* Rupensem *prope Castiliam, licet Mellifontis filia & ipsa fuerit, posteriorum tamen fuisse temporum, in fine Notitiæ Cœnobiorum Cistercienſium Hiberniæ & Cassilienſium Archiepiſcoporum Catalogo ostendit D. Jacobus Wareus eques auratus, in hoc studiorum genere versatissimus.*

a Uriell.

b Clairvaux.

EJUSDEM, ad eundem.

EPIST. 44.

Amantissimo Patri & Domino reverendissimo Malachiæ Dei gratiâ Episcopo, sanctæ & Apostolicæ sedis legato, suus sanctitatis frater Bernardus Clarævallis vocatus abbas, Salutem, & qualescunque nostras orationes.

QUam dulcia faucibus meis eloquia tua, Domine Pater, quàm jucunda tuæ memoriæ sanctitatis! Si quid affectionis, si quid devotionis, si quid animi in nobis est: totum sine dubio, sibi vendicat tuæ dilectionis charitas. Nec opus est verborum multitudine, ubi multùm viget affectus. Confido enim quòd testimonium perhibeat spiritui tuo spiritus quem habes à Deo, tuum esse modicum id quod sumus. Tu quoque, Pater amantissime & desideratissime, ne tradas oblivioni animam pauperis, charitatis nexibus adhærentem tibi; & animam pauperis tui ne obliviscaris in finem. Neque enim quasi de novo commendamus nos tibi; cùm in multo jam tempore gloriemur in Domino, quod invenire meruit parvitas nostra gratiam in oculis sanctitatis tuæ: sed oramus ut dilectio, jam non nova, novis quotidie proficiat incrementis.

Filios nostros, imò & vestros, tanto obnixius commendamus vobis, quanto amplius remoti sunt à nobis. Vos scitis, quoniam tota post Deum fiducia nostra fuit, ut mitteremus eos: quoniam sanctitatis vestræ precibus non acquiescere illicitum videbatur. Facite quod vos decet; ut totis visceribus charitatis amplectamini eos & foveatis. Nequaquam occasione aliquâ circa eos sollicitudo & diligentia tepescat; & pereat quod plantavit dextera tua. Jam quidem quia bene proficit domus, & ex vestris litteris, & ex fratrum nostrorum relatione didicimus; multiplicata tam in temporalibus, quàm in spiritualibus. Unde & congratulamur plurimùm, & toto animo gratias agimus Deo & paternæ sollicitudini vestræ. Et quoniam multâ adhuc opus est vigilantiâ (tanquam in loco novo, & in terrâ jam insuetâ, immò & inexpertâ monasticæ religionis:) obtecramus in Domino

ne

ne retrahatis manum vestram, sed quod bene incepistis, optimè perficiatis. De fratribus nostris qui redierunt à loco illo, nobis bene placuisset, si remansissent. Et fortasse nonnullam occasionem præbuerunt eis, fratrum qui de terrâ sunt minus disciplinati mores; in eo maximè, quòd minus facilè eorum consiliis acquiescere videntur in his rebus, quarum prius fuerant inexperti.

Charissimum filium nostrum *Christianum* & vestrum remisimus ad vos, quantum potuimus instructum plenius in his, quæ ad ordinem pertinent, de cætero circa observantias ejus sollicitiorem futurum, ut speramus. Nec miremini, quod non plures cum eo misimus fratres: quoniam necidoneos invenimus fratres, qui facilè acquiescerent, nec invitos cogere consilium fuit. Dilectissimus frater noster *Robertus* precibus nostris acquievit etiam hac vice, tanquam filius obedientiæ. Vestrum erit juvare eum; ut possit jam & in ædificiis & in cæteris necessariis promoveri domus vestra. Illud quoque paternitati vestræ suggerimus; ut viris religiosis, & quos speratis utiles fore monasterio, persuadeatis quatenus ad eorum ordinem veniant: quoniam hæc erit summa utilitas domus, & vobis facilius acquiescent. Valeat sanctitas vestra, nostri semper memor in Christo.

RECENSIO.

De Claræ-vallensibus monachis in Hiberniam missis, etiam in hac epist. agit Bernardus: ut & in 205. *ad Rossensem episcopum.* Retribuat vobis Dominus in vitam æternam, quod viscera nostra refovistis: filios nostros loquor, quos misimus in Hiberniam *ad cujus loci illustrationem, à Joanne Picardo in Notis duo producuntur testimonia: ex Gotefrido unum, in Vitæ Bernardi libro* 3. (*al.* 1.) *cap.* 6. *scribente supereſſe ejus monumenta etiam* apud Soles occiduos Hibernorum; *ex quinta distinct. cap.* 2. *veterum rituum à Cistercienſibus ſervatorum, hoc alterum.* Abbates de Hibernia tribus annis remaneant, & quarto anno veniant ad Capitulum: & Abbas Mellifontis ita ordinet, ut aliqui eorum singulis annis veniant ad Capitulum. *Primus autem Mellifontis Abbas fuit Christianus Conarchius, cujus in hac epistola* 41. *fit mentio: frater Malchi, non Waterfordiensis illius & Lismorensis Episcopi, ad quem* 34. *&* 35. *spectavit epistola; sed alterius, cujus in vitâ Malachiæ namemini Bernardus.* Frater erat ille secundum carnem Christianus noster Mellifontis abbatis; ambo enim superstites adhuc sunt, sibi in spiritu modo germaniores. *Prior vero à Malcho in Lismorensi episcopatu, ut & Malachia in Pontificia legatione succeſſit ipſe Christianus: quem duabus generalibus Hiberniæ Synodis præſedisſe legimus; Mellenſi anno* 1152. *& Caſſilenſi anno* 1172. *celebratu. Cui & tertius*

ille

ille conventus addi poterit, de quo in Annalibus Cæsius. Anno 1157. Ecclesia Mell dedicatur: in cujus dedicatione fuerunt isti venerabiles patres. Christianus Episcopus Lismorensis, totius Hiberniæ legatus, qui fuit primus Abbas ejusdem Ecclesiæ; Gelasius Armachanus, Gregorius Dublinensis, Edanus Tuamensis, Archiepiscopi, cum suis suffraganeis, XVIII. Abbatibus, & Prælatis ferè totius Hiberniæ; nec non & Mauricius Rex Hiberniæ, cum populi sui nobilioribus. *Unde etiam liquet, Mellis & Mellifontis eandem fuisse Ecclesiam; licet is locus qui Mellu nomen hodie retinet, tribus passuum millibus à Mellifonte sit remotus: nomine, ut videtur, utique dato à sancto Mel Episcopo, B. Patricii discipulo. & sororis ipsius Darrachæ filio, de quo videndus in Patricii Vitâ Iocelinus, cap.* 50 102. & 186.

EJUSDEM, ad *Hibernienses* fratres.

Epist. 45.

An. Christi. 1148. *Religiosis fratribus qui in Hiberniâ sunt, & his maximè congregationibus, quas beatæ memoriæ Malachias Episcopus fundavit, frater Bernardus Claræ-vallis vocatus abbas, paracleti consolationem.*

Heb. 13, 14. SI haberemus hic *civitatem manentem*; copiosissimis jure lacrymis plangeremus talem nos amisisse concivem. Cæterum si *futuram* magis *inquirimus*, ut oportet: est quidem non modica doloris occasio, tam necessario duce destitui; debet tamen zelum temperare scientia, & dolorem spei fiducia delinire. Nec mirari quempiam decet, si gemitum extorquet affectus, si desolatio lacrymas exprimit: modum tamen adhibere necesse est, imò non modicè etiam consolari intuentes *non quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna.* Primum quidem congratulandum est animæ sanctæ; ne nos arguat de inopiâ charitatis, dicens & ipse quod Dominus ad Apostolos ait: *Si diligeritis me, gauderetis utique; quia vado ad Patrem.* Prævenit nos ad *Patrem spirituum* spiritus patris nostri. Nec modò charitatis inopes, sed ingratitudinis etiam rei esse convincimur, super omnibus quæ per eum nobis beneficia provenere; si non congratulamur ei, qui de labore ad requiem, de periculo ad securitatem, de mundo transiit ad Patrem. Itaque & pium est *Malachiam* flere defunctum, & pium magis *Malachiæ* congaudere

1. Cor. 4. 18

Joh. 14. 28.

Heb. 12. 9.

gaudere viventi. Nunquid non vivit? Utique & beatè. *Visus est oculis insipientium mori: ille autem est in pace.* Sap. 2. 3.

Dehinc etiam utilitatis propriæ consideratio exultandum nobis suggerit & lætandum, quod tam potens suos patronus ad cœlestem Curiam, tam fidelis præcesserit advocatus: cujus & ferventissima charitas obliviscinequeat filiorum, & probata sanctitas obtineat gratiam apud Deum. Quis enim nunc *Malachiam* sanctum aut minùs posse prodesse, aut minus suos diligere audeat suspicari? Profecto cum diligeretur prius, certiora nunc suæ dilectionis à Deo capit experimenta: & *cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Absit autem ut tua nunc, ô Anima sancta, minus efficax æstimetur oratio; quando præsenti vividius supplicare est Majestati, nec jam in *fide* ambulas, sed in *specie* regnas. Absit, ut imminuta ne dum exinanita tua illa tam operosa charitas reputetur; cum ad fontem ipsum charitatis æternæ procumbis pleno hauriens ore cujus & ipsa prius stillicidia sitiebas. Non potuit morti cedere charitas *fortis ut mors*, imò & morte fortior ipsâ. Nam & decedens non erat immemor vestri, affectuosius vos commendans Deo; & nostram quoque exiguitatem solitâ illâ suâ mansuetudine & humilitate exorans, ut vestri non oblivisceremur in finem. Joh. 13. 18. Cant. 8. 6. 2. Cor. 5. 7.

Unde & dignum duximus scribere vobis; ut sciatis nos, & in spiritualibus (si quid nostra in his exiguitas per beati hujus patris nostri merita unquam potuerit) & in corporalibus (si quando fortè opportunitas præberetur) omnem vobis consolationem impendere totâ devotione paratos. Et nunc quoque (dilectissimi) *Hibernienſis* Ecclesiæ gravem hanc destitutionem toto miseramur affectu; & eo amplius vobis compatimur, quo nos amplius ex hoc novimus debitores. Magnificavit enim Dominus facere nobiscum; cum locum nostrum dignatus est beatæ mortis ejus honorare prætentiâ, & pretiosissimo corporis ejus locupletare thesauro. Nec molestum sit vobis, quòd apud nos habeat sepulturam: quando sic ordinavit Deus, secundum multitudinem misericordiæ suæ, ut vos eum vivum haberetis, nobis habere liceat vel defunctum. Et nobis siquidem communis vobiscum pater ille erat & est: nam in morte ipsius hoc nobis confirmatum est testamentum. Quamobrem, sicut nos hujus tanti patris gratiâ universos vos tanquam germanos fratres totis amplectimur visceribus cha-

charitatis; sic & de vobis idem sentire, spiritualis ipsa * cognitio persuadet. * cognatio

Hortamur autem vos, fratres, ut beati hujus patris nostri semper curetis sectari vestigia; eo studiosius, quo vobis certius sancta ejus conversatio diuturnis experimentis innotuit. In hoc enim veros vos ejus filios esse probabitis, si paterna viriliter instituta servetis: & ut in eo vidistis, & audistis ab eo, quemadmodum vos oporteat ambulare, sic ambuletis, & abundetis magis. Siquidem gloria patris, sapientia filiorum. Nam & nostram non mediocriter excutere desidiam, & reverentiam incutere cœpit præsens nobis tantæ perfectionis exemplar. Atque utinam sic nos post se trahat, ut pertrahit in tam recenti virtutum ejus odore avidius alacriusque currentes. Orantem pro nobis universitatem vestram *Christus* custodiat. Cant 1.3.4

RECENSIO.

Consolatoria hæc est, de morte Malachiæ: cujus laudes duobus sermonibus in ipsius Natali habitis idem Bernardus prædicat, & libro singulari de Vitâ ejus, Congani abbatis & reliquorum fratrum Hibernienſium rogatu, edito, id enim ipse, in fine Præfationis ita indicat. Tu id mihi abba Congâne injungis, reverendus frater & dulcis amicus meus, ac tecum pariter (ut ex Hiberniâ scribis) vestra illa omnis Ecclesia sanctorum. Libens obedio: præsertim quod non eloquium exigitis, sed narrationem. Dabo vero operam, ut ea sit pura & luculenta, devotos informans, fastidiosos non onerans. Sanè narrationis veritas secura apud me est, intimata à vobis; haud alia præsuldubio protestantibus, quàm quæ certissimè comperta sunt vobis.

EPIST. 46. An Christi 1155.

ADRIANI IV. Pontificis Romani, ad *Henricum II.* Anglorum Regem.

Adrianus Episcopus servus servorum Dei, charissimo in Christo filio, illustri Anglorum Regi, Salutem & Apostolicam benedictionem.

LAudabiliter & satis fructuosè de glorioso nomine propagando in terris, & æternæ felicitatis præmio cumulando in cœlis, tua Magni-

gnificentia cogitat: dum ad dilatandos Ecclesiæ terminos, ad declarandam indoctis & rudibus populis Christianæ fidei veritatem, & vitiorum plantaria de agro Dominico extirpanda, sicut Catholicus Princeps intendis; & ad id convenientius exequendum, consilium Apostolicæ Sedis exigis & favorem. In quo facto, quanto altiori consilio & majori discretione procedis, tanto in eo feliciorem progressum te (præstante Domino) confidimus habiturum: eo quòd ab bonum exitum semper & finem soleant attingere, quæ de ardore fidei & religionis amore principium acceperunt. Sanè *Hiberniam*, & omnes Insulas, quibus Sol justitiæ *Christus* illuxit, & quæ documenta fidei Christianæ ceperunt, ad jus beati *Petri* & sacrosanctæ *Romanæ* Ecclesiæ (quod tua etiam Nobilitas recognoscit) non est dubium pertinere. Unde tanto in eis libentius plantationem fidelem, & germen gratum Deo inserimus; quanto id à nobis* interno examine districtius prospicimus exigendum. Significasti siquidem nobis (fili in Christo charissime) te *Hiberniæ* insulam, ad subdendum illum populum legibus, & vitiorum plantaria inde extirpanda, velle intrare: & de singulis domibus annuam unius denarii beato *Petro* velle solvere pensionem; & jura Ecclesiarum illius terræ illibata & integra conservare.

* *in extremo*, habet Scoti chronicon

Nos itaque pium & laudabile desiderium tuum cum favore congruo prosequentes, & petitioni tuæ benignum impendentes assensum, gratum & acceptum habemus, ut (pro dilatandis Ecclesiæ terminis, pro vitiorum restringendo decursu, pro corrigendis moribus & virtutibus inserendis, pro Christianæ religionis augmento) Insulam illam ingrediaris, & quæ ad honorem Dei & salutem illius terræ spectaverint exequaris; & illius terræ populus honorificè te recipiat, & sicut Dominum veneretur: jure nimirum Ecclesiarum illibato & integro permanente, & salvâ beato *Petro* sacrosanctæ *Romanæ* Ecclesiæ de singulis domibus annuâ unius denarii pensione. Si ergò quod concepisti animo, effectu duxeris prosequente complendum; stude gentem illam bonis moribus informare: & agas (tam per te, quàm per illos, quos ad hoc fide, verbo, & vita idoneos esse perspexeris) ut decoretur ibi Ecclesia, plantetur & crescat fidei Christianæ religio; & quæ ad honorem Dei & salutem pertinent animarum (per te) taliter ordinentur, ut à Deo sempiternæ mercedis cumulum consequi merearis,

ris, & in terris glorioſum nomen valeas in ſæculis obtinere. Datum Romæ, &c.

RECENSIO.

„ *Adrianus IV. Papa, natione Anglus, Norvegiam primus Chriſtianâ fide imbuit,*
„ *amoreque patriæ ductus Imperium Hiberniæ, quæ Pontificiæ ditionis fuerat, Henrico II. Anglorum Regi conceſſit: inquit Reginaldus Polus Cardinalis in* * *oratione ad Anglos ſuos anno 1554. in Comitiis Parlamentariis habitâ. Quo vero jure dominium Hiberniæ Pontifex ſibi vendicaverit; Ioannes Sarisburienſis, qui ipſe Privilegium hoc ab Adriano impetravit, libro 4. Metalogici ſui capitulo ultimo ita aperit.* Ad precas meas illuſtri Regi Anglorum Henrico II. conceſſit & dedit Hiberniam jure hæreditario poſſidendam: ſicut literæ ipſius teſtantur in hodiernum diem. Nam omnes inſulæ de jure antiquo, ex donatione Conſtantini qui eam fundavit & dotavit, dicuntur ad Romanam Eccleſiam pertinere. Annulum quoque per me tranſmiſit aureum, ſmaragdo optimo decoratum, quo fieret inveſtitura juris in gerenda Hibernia: idemque adhuc annulus in curiali archio publico cuſtodiri juſſus eſt. *Narrat quoque Giraldus Cambrenſis in Hiberniæ expugnatæ hiſtoriâ. lib. 2. cap. 6. Regem Henricum ab Adriano Papâ Privilegium hoc perquiſiviſſe.* per Joannem Salisburienſem, poſtmodum Epiſcopum Carnotenſem, Romam ad hoc deſtinatum. Per quem etiam (*inquit*) idem Papa Anglorum Regi annulum aureum in inveſtituræ ſignum præſentavit: qui ſtatim, ſimul cum Privilegio, in archivis Wintoniæ repoſitus fuerat. *Anno verò 1155. ſub ipſa videlicet initia regni Henrici & Pontificatus Adriani, impetratum fuiſſe hoc privilegium, docent in ſuis Annalibus Rogerus Wendoverius, Matthæus Pariſienſis & Nicolaus Trivettus.* Per idem tempus, (*ait ad eum annum Matthæus Weſtmonaſterienſis*) rex Anglorum Henricus nuncios ſolemnes Romam mittens, rogavit Papam Adrianum, adhuc novum, cujus gratiam confidenter obtinere ſperavit, utpote Anglum, ut liceret ei Hiberniam hoſtiliter intrare, & eam ſibi ſubjugare; atque homines illos beſtiales ad fidem Chriſti decentius revocare, Eccleſiæque Romanæ fidelius inclinare. Quod papa Regi gratanter annuit; & eidem, ſuper hoc, Privilegium deſtinavit. Rex igitur Henricus (*addit ad eundem annum Trivettus*) circa feſtum S. Michaëlis, habito Wintoniæ Parlamento, de conquirendâ Hibernia cum ſuis optimatibus tractavit. Quod quia matri ejus Imperatrici non placuit; ad tempus aliud dilata eſt illa expeditio. *Similia habet Robertus de Monte in Continuatione Chronographiæ Sigeberti, anno 1156. & Ioannes Roſſus Warvicenſis in libello de terris Coronæ Angliæ annexis: cui & integram hanc Adriani Bullam inſerit, quod etiam à Matthæo Pariſienſi & Nicolao Triveto ad annum 1155. Cæſare Baronio, ad annum 1159. & Giraldo Cambrenſi (tùm in loco jam citato, tùm in 1. libro de Vitâ ſuâ) eſt factum. Eandem etiam in Scotichronici, lib. 12. cap. 33. necnon in Dublinienſis Archiepiſcopi & Liſmorenſis*

* Joan. Elderfiter. ad Cathoneſiæ Epiſcopum, dat. Londini Kalend. Januar. anno 1555. & Matth. Parker. in vitâ Poli.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15:ZEN Leibn. Marg. 42, [128] - 108

rensis Episcopi Regestis descriptam vidimus. Eidem in Manuscript. Giraldi codice, quo Ioannes Stovæus est usus, (sicut in Annalibus, ejus ad annum 1160. videre licet) adjuncta erat Symboli Apostolici & Orationis Dominicæ vetus Anglicanæ versio: quam nonnulli eodem tempore ab Adriano ad populares suos missam fuisse autumant.

ALEXANDRI III. Pontificis Romani, ad eundem.

EPIST. 47. An. Christi 1172.

Alexander Episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio, illustri Anglorum Regi, Salutem & Apostolicam benedictionem.

QUoniam ea quæ à decessoribus nostris rationabiliter indulta noscuntur, perpetuâ meruntur stabilitate firmari; venerabilis *Adriani* Papæ vestigiis inhærentes, nostrique desiderii fructum attendentes, concessionem ejusdem super Hibernici regni dominio vobis indulto (salva beato *Petro* & sacrosanctæ *Romanæ* Ecclesiæ; sicut in *Anglia*, sic & in *Hibernia*, de singulis domibus annuâ unius denarii pensione) ratam habemus & confirmamus, quatenus eliminatis terræ illius spurcitiis, barbara natio, quæ Christiano censetur nomine, vestrâ indulgentiâ morum induat venustatem; & redactâ in formam hactenus informi finium illorum Ecclesiâ, gens ea per vos Christianæ professionis nomen cum effectu de cætero consequatur.

RECENSIO.

Habetur apud Giraldum Cambrensem libro 2. Historiæ Hiberniæ expugnatæ cap. 6. indeque apud Ioannem Rossum Warvicensem in libro de terris Coronæ Angliæ annexis. In Francofurtensi tamen Giraldi editione, non solùm integrum hoc Diploma est prætermissum, sed etiam tota ejus historia inversa & depravata; quam nos ex duobus Manuscriptis exemplaribus ita restituimus. Anglorum rex, directis ad Curiam Romanam nunciis, ab Alexandro tertio tunc præsidente privilegium impetravit, ejusdem auctoritate simul & assensu, Hibernico populo tam dominandi quàm ipsum in fidei rudimentis inculcatissimum Ecclesiasticis normis & disciplinis (juxta Anglicanæ Ecclesiæ mores) informandi. In Hiberniam itaque Privilegio transmisso per Nicolaum Walingfordensem tunc Priorem (Malmesburiensem quoque postmodum Abbatem

tam positum quàm depositum) necnon & Gulielmum Aldelmi filium, convocatâ statim apud Waterfordiam Episcoporum Synodo, in publicâ audientiâ ejusdem Privilegii, cum universitatis assensu; solemnis recitatio facta fuit: necnon & alterius Privilegii per eosdem transmissi, quod idem Rex ab Adriano Papâ, Alexandri decessore, anteà perquisierat per Joannem Salisburiensem, postmodum Episcopum Carnotensem, Romam ad hoc destinatum. *Unde corrigendus error Richardi Stanihursti V. CL. avunculi mei, qui in 3. de rebus Hibernicis libro, depravata Giraldi secutus exemplaria, ait* Joannem Salisburiensem, convocato Waterfordiæ auditorium Concilio, Pontificias litteras publicè recitasse. *Hæc verò spectat locus ille Rogeri Hovedeni, in posteriore annalium parte, ad annum* 1171. Rex Angliæ misit transcriptum Chartarum universorum Archiepiscoporum & Episcoporum Hiberniæ ad Alexandrum Papam: & ipse authoritate Apostolicâ confirmavit illi & hæredibus suis regnum Hiberniæ secundum formam Chartarum Archiepiscoporum & Episcoporum Hiberniæ, *& Joannis Bramptoni in Joranalensi Historiâ.* Rex Angliæ misit nuncios suos ad Alexandrum Papam, cum litteris Archiepiscoporum & Episcoporum Hiberniæ, ad regimen Hiberniæ sibi & hæredibus suis auctoritate Apostolicâ confirmandum: sicque factum est. Nam summus Pontifex regnum illud sibi & hæredibus suis auctoritate Apostolicâ confirmavit, & in perpetuum eos constituit inde Reges,

---

Epist. 48. EJUSDEM *Alexandri*, ad *Laurentium* Dublinienſem Archiepiſcopum.

An. Christi 1179.

Alexander Episcopus servus servorum Dei, Venerabili fratri Laurentio Dublinensi Archiepiscopo, ejusque successoribus canonicè substituendis in perpetuum.

CUm teneamus ex debito suscepti regiminis circa universum corpus Ecclesiæ aciem nostræ considerationis extendere, & necessitatem patientibus prout convenit suffragari: fratribus & Coëpiscopis nostris Apostolicum cogimur suffragium impartiri, & his maximè qui pro multâ locorum distantiâ, & impedimentis viarum, liberum non possunt accessum ad sedem Apostolicam habere. Eapropter, venerabilis in Christo frater Archiepiscope, tuis justis postulationi-

tionibus clementer annuimus; & *Dublinienſem* Eccleſiam, cui auctore Deo præeſſe dinoſceris, ſub beati *Petri* & noſtrâ protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus. Statuentes ut quaſcumque poſſeſſiones, quæcunque bona, quæ eadem Eccleſia inpræſentiarum juſtè & canonicè poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis (præſtante Domino) poterit adipiſci; firma tibi, tuiſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. *Glendalenſis*, *Darenſis*, *Ferenſis*, *Lechlinenſis*, & *Oſragenſis* Epiſcopatus, ſicut tibi ſunt Metropolitico jure ſubjecti; tibi tuiſque ſucceſſoribus auctoritate Apoſtolicâ confirmamus. Adjicientes quoque ſtatuimus, ut Cathedrales Eccleſiæ prædictorum Epiſcopatuum, cum omnibus bonis & poſſeſſionibus ſuis quas inpræſentiarum canonicè poſſident, vel in futurum juſtis modis (Deo propitio) poterunt adipiſci; ſub beati *Petri* & noſtrâ protectione conſiſtant.

Præterea Eccleſias, villas, & poſſeſſiones Eccleſiæ tibi commiſſæ, inferius adnotatas, tibi tuiſque ſucceſſoribus nihilominus confirmamus: videlicet *Luſcam* cum omnibus ſuis, *Sord* cum omnibus pertinentiis ſuis intùs & extrà, *Pinnglas* cum omnibus pertinentiis ſuis, *Cluaindolcam* cum omnibus pertinentiis ſuis, *Tamlachtan* cum omnibus pertinentiis ſuis, *Cell* Epiſcopi *Sanctani* cum pertinentiis ſuis, medietatem de *Tignai* cum Eccleſiâ ipſius villæ, *Raithmichael*, *Cellcomgaill*, *Cellachaith Driegnig*; *Cellcrithaith*, cum montanis ab *Igis* uſque *Sudi*, *Cheli*, *Cellcoemgen* cum ſuburbio & aliis pertinentiis ſuis, & *Technabretnach*, *Lechrecaſandi*, ad menſam autem Canonicorum, medietatem de *Rathravini*, & portus *Beth Raithchillin*, *Glaſneden* cum molendino, *Chenudrochic* cum molendino pontis, *Balemettamlaib*, *Dun*, *Cuanach*, *Baleugore*, *Celleſra*, *Cenanuſale*, *Liſtuan* tertiam partem de *Clochair*, tertiam partem de *Cellalia*, *Cluinkeuy*, *Kalgohc*, *Tilachacham*, *Cellmgenalenin*, *Celliuca*, *Raithſalcan*, *Tulathnanephſcop*, *Drumind*, *Balencharam*, *Tirodraun*, *Baleuroolef*, *Balemochain*, *Balemace murguſſa*, *Balendelan*. Parochiales autem Eccleſias, ſcilicet ſancti *Thomæ*, ſancti *Nicolai*, ſanctæ *Walburgæ*, ſancti *Patricii* in inſulâ, cum omnibus earum pertinentiis; Inſulam filiorum quondam *Neſſanii*, & *Delcinſi*, cum appendiciis earum, & cæteras Eccleſias tuæ diœceſis, cum decimis & aliis earum pertinentiis.

Decer-

Decernimus ergo, ut nulli omninò hominum fas sit præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salvâ sedis Apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire tentaverit, secundò tertiove commonita, nisi reatum suum dignâ satisfactione correxerit; potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetratâ iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri *Iesu Christi* aliena fiat, atque in extremo examine divinæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri *Iesu Christi*; quatenus & hîc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. *Amen.* Datum Laterani, per manum *Alberti* sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri Cardinalis & Cancellarii, XII. Calend. Maji, Indictione VII. Incarnationis Dominicæ anno MCLXXIX. Pontificatus vero Domini *Alexandri* Papæ III. anno XX.

RECENSIO.

Est hic *Laurentius* O Tolus; *cujus Vitam ab Augiensis Collegii monacho descriptam tomo 6. Vit. Sanctor. Novembr. 14. inseruit Laurentius Surius. Patrem habuit, ut auctor ille indicat,* Muriartach *sive Mauricium* O Tuohail, *ad quem* non modica pars Hiberniæ, quæ Lagenia dicitur, jure hæreditario pertinebat: *matrem* Ingen Ybrun (*ita enim legunt duo hujus Vitæ, quæ ego habeo, Manuscripta exemplaria*) *id est*, filiam Principis, *ex Birnorum, ni fallor, familiâ. Annos natus decem,* Dermitio regi (*qui alius ab illo Murchardi filio fuit, à quo Angli in Hiberniam sunt introducti*) à patre obses datus, *durissimè ab eo habitus est: post biennium verò patri restitutus, & Eccl. ministerio ab eo dicatus, sub magisterio Glindelacensis Episcopi vixit. Cùm annorum esset XXV. Ecclesiæ S. Comgeni sive Keivini de Glindelach Abbas,* Clero & populo id postulantibus, *constitutus est, ad Dublinienſem cathedram evectus, anno Domini* 1162. à Gelasio totius Hiberniæ Primate, in ipsâ Dublinensi Ecclesia, multis Episcopis præsentibus, gratias agente populo, solemniter consecratus est. *Anno* 1179. *unâ cum* Catholico *Tuamensi Archi-*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [132] - 112

*chiepiſcopo & * quinque vel ſex Hiberniæ Epiſcopis Romam ad Lateranenſe Concilium profecturus, per Angliam tranſiit: ubi omnes* pro licentiâ tranſeundi juraverunt, quòd neque Regi, neque regno ejus damnum quærerent; *quemadmodum in anni illius hiſtoria refert Rogerus Hovedenus. Laurentium tamen*, ob privilegia in Lateranenſi Concilio contra Regiæ dignitatis honorem, zelo ſuæ gentis, ut ferebatur, impetrata Anglorum Regi ſuſpectum *fuiſſe, libro 2. Expugnat. Hibern. cap. 23. narrat Giraldus Cambrenſis. Eo tempore, Dublinienſi ſuæ Metropoli præſens hoc impetratum eſt ab eo Privilegium, ex antiquo Dublinienſis Archiepiſcopi Regeſto, quod* Crede mihi *appellant, à nobis exſcriptum. Obiit apud Augienſe Normanniæ caſtrum (cujus Comes Richardus Strongbous fuerat, qui Dubliniam & Lageniam, Laurentii ſedem metropoliticam & provinciam, ipſo vivente & vidente ſubjugavit: quam patriæ ab Anglis vaſtatæ calamitatem deploraſſet, miſerabiliter lingua materna dicens:* Heu populeſtulte & inſipiens; quid jam facturus es? Quis ſanabit averſiones tuas? Quis miſerebitur tui? *Atque ita, XVIII. Calendas Decembris*, cùm ſextæ feriæ terminus adveniſſet, in confinio Sabbati ſubſequentis ſpiritum ſancti viri requies æterna ſuſcepit; *inquit Vitæ ejus ſcriptor. Annum, quem ille tacet, Annales noſtri aſſignant* 1180. *quo & 14. dies Novembris* in ſextam feriam *incidit. Rogerus Hovedenus, & eum ſecutus Cæſar Baronius in Annalibus ſuis ad ſequentem annum malè referunt. Nam ut ipſe Rogerus poſtea confirmat, anno* 1181. Henricus rex Angliæ; filius Imperatricis, dedit Joanni Cumin, clerico ſuo, Archiepiſcopatum Diveliniæ in Hiberniâ, *VIII.* Idus Septembris apud Euesham. (*ideoque Novembris dies* 14. *qui electionem hanc anteceſſerat, ad annum* 1180. *neceſſariò retrahendus eſt.*) *& anno* 1182. Lucius Papa *III.* ordinavit Joannem Cumin in Sacerdotem III. Idus Martii apud Velletre: deinde conſecravit eum in Archiepiſcopum Diveliniæ XII. Calend. Aprilis, Dominicâ in ramis Palmarum, apud Velletre. *cui Calendarii quoque ratio ſuffragatur; quæ anno* 1182. *Dominicam Paſchalem 28. die Martii celebratam fuiſſe docet. In Sanctorum verò numerum relatus eſt Laurentius ab Honorio III. anno* 1225. *cujus canonizationis Bulla, data Reate III. Id. Decembr. anno Pontificatus* 10. *habetur in Laërtii Cherubini Bullario; tomo* 1. *pag.* 49. *edit. Rom. anno* 1617.

* Ita Hovedenus, ſed quatuor tantum habentur in nomenclaturâ Epiſcoporum, quam in notis ad Guilielmi Neubrigenſis hiſtor. lib. 3. cap. 2. edidit Joannes Picardus, nempè *Conſtantinus Epiſcopus de Quidalua*, qui Laonenſis fuiſſe putatur, *Bricius Lunbonenſis*, ſive Limericenſis, *Auguſtinus Waterfordenſis, & Fœlix Liſmorenſis.*

GIRALDI *Barrii* Cambrenſis, ad *Guilielmum Verum* Herefordenſem Epiſcopum. *De Mirabilibus Hiberniæ.*

EPIST. 49. Circa An. 1190.

LEctio certa prodeſt, varia delectat. Si ergo legendo proficere quæris: primò continentiam operis cum diligentiâ ſeriatim tranſcur-

ras, quatenùs & materiæ tenor, & tractandi modus & rerum cohærentia cuncta pateſcat. Quoties verò tranſcurſo volumine delectari volueris; circa titulos iſtos verſeris. In *primâ* diſtinctione: de avibus earumque, naturis & defectibus. De feris. De vermibus. De comparatione Occidentis & Orientis; uſque in finem illius diſtinctionis. In *ſecundâ* diſtinctione: de lupo cum ſacerdote loquente. De muliere barbatâ, & in tergo criſtatâ. De ſemibove viro ſemiviroque bove. De vaccâ cervinâ. De hirco ad mulierem accedente, & leone mulierem adamante. De mirandis Sanctorum refugiis. De ſaltu Salmonis, & modo ſaliendi. De libro miraculosè conſcripto, & libri compoſitione. De vita Brendani. In *tertiâ* diſtinctione: de gentis *Hibernicæ* naturâ, moribus & cultu. De gentis ejuſdem in muſicis inſtrumentis peritiâ incomparabili. De commodis artis Muſicæ. In calce verò ejuſdem diſtinctionis; De victoriis Anglorum Regis *Henrici II.* & filiorum titulis, uſque in finem Operis. Notulas quoque contra magis notabiles tam ſententias quàm ſermones per loca diſpoſui; ad quæ perfacilè tota lectoris acies dirigatur. Præ omnibus autem titulis, meo judicio, de muſicis inſtrumentis & arte Muſicâ tractatus, pro ſui captu laudabilior: quanto ibidem & materia inuſitatior, & ſtylus elegantior invenitur.

RECENSIO.

Giraldus de Cambriâ oriundus, & auſtrali ejuſdem parte maritimiſque Demetiæ finibus, non procul ab oppido principali de Penbroc caſtello, ſc. de * Mainarpu; ingenuis natalibus proſapiam duxit. Ex matre namque Angareth (filiâ Neſtæ nobilis filiæ Reſi principis Sudwalliæ, ſc. filii Theodori) viro egregio Wilhelmo de Barri matrimonialiter copulatâ proceſſit. *Ita de genere ſuo ſcribit, in primo de Vita ſua libro cap 2. Giraldus noſter; qui à patre* Barii, *à patriâ* Cambrenſis *cognomen traxit. Is ab avunculo ſuo Davide, (Neſtæ illius, quam Angli* Annes *vocant, filio) Brechinienſis Archidiaconatus (qui è quatuor Menevenſis diœceſeos unus erat) munus accepit, Galfrido, anno* 1198. *defuncto in Menevenſi Epiſcopatu ſucceſſiſſe* Sylveſtrum Giraldum, vel potius Giraldidam, Mauricio nempè prognatum, Giraldi de Winſor (qui arcem condidit Penbrochianam) & Neſtæ (ſororis Criffini Auſtralis Walliæ Principis) filio; *in Menevenſium Epiſcoporum Catalogo affirmat eruditiſſimus antiſtes D Franciſcus Godorvinus.* Sylveſtri *nomen primus quod ſciam*, Giraldo *Joannes Lelandus impoſuit; neque enim in Vita quam ipſe conſcripſit ſuam neque in tot Manuſcriptis, quæ videre contigit, operum ipſius exemplaribus, ejuſmodi quid adhuc invenire potui.* Giraldi, *abſque*

* *Maenor Pyrr*, id eſt, *manſio Pyrri*; de quâ vid. Girald. Itinerar. Cambriæ, lib. 1. cap. 12.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [134] - 114

absque omni dubio, proprium fuit illi nomen: Giraldidæ *verò cognomentum, ut ex materna parte indi illi potuisse fortasse non abnuerim, ita ex paterno* Barrensem *extitisse, tam certum est quam quod certissimum. Mauricius quidem Giraldides, Dominus de Landesteffan, qui in Hibernia fixis posteà sedibus, Comitibus nostris Kildarienſibus & Desmondanis originem dedit, matrem habuit Nestam (Giraldi nostri aviam) patrem Giraldum Winsorium, Arnulphi illius qui castrum Penbrochianum primus construxit (ut ad epistolam 37. ex ipso Giraldo ostendimus) Castellanum: ac filium etiam (quod errori videtur præbuisse ansam)* Giraldum: *verùm non nostrum, sed alium, cujus in secundâ Expugnationis Hibernia libro cap. 20. hic noster meminit. Anno verò 1198. obiit non Galfridus, sed Petrus proximus illius in sede Menevensi antecessor. Unde longa illa lis est exorta Romæ coram Innocentio III. agitata, inter Galfridum Huberti Cantuarienſis Archiepiscopi opera promotum: & Giraldum nostrum à Menevensi Capitulo electum: cujus historiam fuse lateque ipse Giraldus exequitur, tum in Dialogo de statu Ecclesiæ Menevensis, tum in libro secundo de Vita sua, ubi ostendit* quaſiter ad collyrium (*ita enim ille loquitur*) efficax in Curiâ pars adversa se convertit, & totam contra Giraldum Curiam per hoc corrupit. *Unde demum causa cadere, & Galfrido Menevensem Episcopatum relinquere coactus est.*

Anno 1185. ab Henrico II. Anglorum rege, cum filio suo Joanne Moretonii tunc Comite, in Hiberniam missus est: ubi dum moram faceret, duorum Episcopatuum qui tunc vacabant, Wesefordensis sc. (qui & Fernensis dicitur) & Lechelinensis, Archidiacono Comes optionem dedit; & cùm utramque recusaret, obtulit ei duas Ecclesias illas & diœceses in unum convertendas, si regimen ipsarum suscipere vellet. Ad quod respondit: quòd si animum ipsius ad hoc datum videret, ut Ecclesiam Hibernicam extollere vellet & sublimare; se forsan, ut ad hoc cooperari & coadjuvare posset, oblatum honorem susceptuum. Sed quoniam hoc non attendit: maluit esse privatus quam inutiliter in potestate constitutus; nec aliquatenus ibi præesse voluit, ubi prodesse non potuit. Videns ergo quod Comes ibi nil proficeret, sed de die in diem deteriorem per ejus adventum terra statum haberet; considerans etiam multa ibidem nova & notabilia, aliis aliena regnis & prorsus incognita: ut vel ipse quæstum aliquem aut conquæstum suo saltem labore faceret; primùm Topographiæ suæ, deinde Expugnationis Hibernicæ materiam ibi colligere, studio grandi & diligenti inquisitione, curavit. Cùm itaque Comes per æstatem totam & hyemis partem morâ in Hibernia inutili facta, remenso pelago in Walliam & Angliam remearet: Giraldus cum Senescallo Hiberniæ Bertramo de Verdum socius & rerum gerendarum testis relictus, ut studio prædicto plenius indulgeret, non solum congerendo sed etiam digerendo, usque ad Pascha sequens moram in Insulâ fecit. *Hæc de seipso Giraldus, libro 1. de Vita sua, cap 25. quibus & capite 28. deinde addit.* Cum itaque magni nominis in Insulâ tunc Giraldus extiterit & famæ præclaræ; inter Pascha & Pentecosten de Hibernia in Walliam transfretavit: ubi & Topographiæ suæ, cujus tractatum jam inchoaverat, consummationi studiosam ex toto mentem applicavit. Processu verò temporis opere

completo & correcto, lucernam accensam non sub modio ponere, sed super candelabrum ut luceret erigere cupiens; apud Oxoniam, ubi Clerus in Anglia magis vigebat & clericatu præcellebat, Opus suum in tanta audientia recitare disposuit. Et quoniam tres erant in libro suo Distinctiones, qualibet recitatæ die, tribus diebus continuis recitatio duravit: primoque die pauperes omnes oppidi totius, ad hoc convocatos, hospitio suscepit & exhibuit. In crastino verò doctores diversarum facultatum omnes, & discipulos famæ majoris & notitiæ. Tertio die reliquos scholares, cum militibus oppidanis & Burgensibus multis. Sumptuosa quidem res & nobilis: quia renovata sunt quodammodo antiqua & authentica in hoc facto Poëtarum tempora; nec rem similem in Anglia factam, vel præsens ætas, vel ulla recolit antiquitas.

Huic Recitationi præmissa fuit Præfatio in Hibernicam Topographiam primam: *cui in aliquibus exemplaribus titulum appositum inveni*, Introitus in recitationem. *In aliis duobus, fini Operis hanc ad Guilielmum Herefordensem Episcopum epistolam subjunctam repperi: in quâ tituli recensentur insigniores* Topographiæ *hujus, sive* Libri de mirabilibus Hiberniæ. *Cui cum fabulosa complura inseruisse Giraldus insimularetur: præter apologismum, quem primæ in librum Expugnationis Hiberniæ Præfationi intexuit, hanc etiam in Retractationum suarum tractatu admonitionem subjiciendam putavit.* De Topographia Hibernicâ, labore scilicet nostro primævo ferè nec ignobili, ubi multa nova aliisque regionibus prorsus incognita (ideoque magis admiranda) scribuntur, hoc pro certo sciendum: quod quorundam, quinimo & quamplurium, per diligentem & certam indagationem à magnis terræ illius & authenticis viris notitiam elicuimus: de cæteris que totius terræ famam potiùs secuti fuimus. De quibus omnibus cum Augustino sentimus: qui in libro de Civitate Dei, de talibus quæ solum fama celebrat nec certâ veritate fulciuntur loquens, nec ea affirmanda plurimum nec prorsus abneganda decrevit.

Epist. 50. EJUSDEM *Giraldi* Cambrensis in *librum tertium Vaticinum* Prologus, qui adjectus est, vice Appendicis, ad duos ejusdem libros *Vaticinalis Historiæ*, de Expugnatione Hiberniæ.

QUoniam in prioribus libris *Merlini* vaticinia tam *Caledonii* quàm *Ambrosii* locis competentibus, prout res exigebat, inseruimus; *Ambrosio* verò dudum exposito, nondum *Caledonius* Britanniçam exutus barbariem, usque ad hæc nostra tempora latuit parum agnitus: nostræ videbatur interesse diligentiæ, tam ipsum ab antiquis & occultis scrutabundâ inquisitione latebris, ut pulchrius eluceſcat, in commune

mune deducere, & ab ignorantiæ tenebris in lucem transferre, quam translatum quoque præsenti volumini coaptare. Non indecens enim, non incongruum videri debet, * id unde authoritatem & præscientiam nec non & Vaticinale nomen sortitur Historia, id ipsi statim Historiæ continuetur: & ut ea quæ carptim & variè, prout ordo tractatus exigebat, dispersa per opus reperiuntur, ea in ejusdem operis contentiâ, eo quo prolata sunt ordine, loco competenti Lector valeat invenire, plurima tamen quæ Vaticinalis, quisquis fuerit & undecunque proveniens, varie deprompsit & dispersè, sub certos redacta titulos, prout dicti causa vel dicendorum materia potius conjungenda poposcerat, ad majorem evidentiam series ordinata connexit. Nec indignetur inspector, nec in calumniam prorumpat lector delicatus, si ab historia tanquam ad fabulas converti videar. Non enim fabulosa sunt omnia, quæ falsitatis imaginem tenent; sicut nec verisimilia cuncta statim pro veris suscipienda.

* id, redundat.

Erat itaque *Caledonii Silvestris* solum hactenus fama percelebris; à Britannicis tamen *Bardis*, quos Poëtas vocant, verbo tenùs penes plurimos, scripto verò penes pauciſſimos vaticiniorum ejusdem memoria retenta fuerat. Quoniam igitur *Merlini* istius expositionem Anglorum Regem *Henricum* secundum summopere requisîsse multoties audieram: tanto propensiùs elaborandum in hoc dixi, quanto id ipsum & Principi placiturum & posteritati profuturum pro certo compereram. Nam ut ait Poëta: *Principibus placuisse viris non ultima laus est*. Quinimò diligi à principe & digne commendari, major est laus quàm principari. Illud enim fortunæ, istud virtutis est. In hujus igitur inquisitione libelli, cùm penitimos *Cambriæ* fines frustra pluries transpenetrassem: tandem viro sancto & literatissimo *Baldevvino* Cantuariorum archipræsuli in salutiferæ Crucis obsequium laudabili per *Cambriam* legatione fungenti regio mandato comes effectus, in remotissima quadam *Venedociæ* provincia & Hibernico mari contermina, quæ *Levi* vocatur in veneratione quadam ab antiquo repositum, operam adhibens & impensam, diu quæsitum desideratumque demùm non absque labore libellum elicui.

Functus igitur interpretis officio, peritis quoque linguæ Britannicæ viris mecum adhibitis, in quantum idiomatum permisit diversitas, verbo ad verbum plurima, sententias autem in singulis fideliter ex-

preſſi. Sed quoniam ſicut in aliis, ſic & in iſtis *Bardorum* ars invida naturam adulterans multa de ſuis tanquam prophetica veris adjecit: cunctis moderni ſermonis compoſitionem redolentibus quaſi reprobatis & abjectis, ſola veritatis amica ſermonis antiqui rudis & plana ſimplicitas diligenter excepta mentem allexit. Seriatim itaque ſingula depromens, & Vaticinali hiſtoriæ Vaticiniorum librum non incompetenter annectens; Barbaræ linguæ tenebras Latini luce ſermonis illuſtravi. veritus quippe poſterorum invidiam, ſi ea poſteris inviderem. In publica namque commoda peccem, ſi vel hæc ſtudia in tempus differam, vel negligenter omittam. Quibus expletis & in commune deductis, ad *Britannicæ Topographiæ*, declarationem, Deo duce vitaque comite ſtudioſus pedetentim animus aſpirabit. Quia tunc mihi molliter oſſa cubabunt; ſi trino ſaltem noſtra diligentia beneficio (tanquam triplici funiculo difficile rumpendo) & longe ſui memoriam in ævum extenderit, & favorabilem ſibi poſteritatis gratiam comparaverit.

Eccl. 4.21.

Tradunt Britones, & antiqua referunt hiſtoriæ, &c.

Sed hæc hactenus. Hujus enim tertiæ Diſtinctionis editio, & nova Vaticiniorum interpretatio ſuum adhuc ſaniori conſilio tempus expectet: quia nondum venit hora ejus. Satius eſt enim, ut veritas, quanquam perutilis & deſiderabilis, aliquamdiu tamen ſuppreſſa lateat; quam in lucem cum majorum offenſa præpropere pariter & periculoſe prorumpat.

RECENSIO.

Ut Hibernicam Topographiam triennii, *ita vaticinalem expugnationis Hibernicæ hiſtoriam* biennii *labore complevit: quemadmodum teſtatur ipſe, tùm in Vaticinalis hujus hiſtoriæ lib. 2. c. 31. tum initio Præfationis prioris in Deſcriptionis Cambriæ libros duos: quorum primus, qui* laudabilium *inſcribitur, à D. Davide Pouelo eſt editus, ſecundo* illaudabilium *prætermiſſo In ea verò præfatione, ad Stephanum Langtonum Cantuarienſem Archiepiſcopum ſcriptâ, Vaticinalem ſuam hiſtoriam* duabus diſtinctionibus *conſtitiſſe ſignificat: neque plures ea quam typis vulgatam habemus, continet editio. At in codicibus quibus ego ſum uſus Manuſcript. author hunc* Vaticiniorum librum *ſubinde pollicetur; ut lib. 1. c. 20. 30. 32. & 44. (nam in editis, Vaticinia, & ibi & alibi etiam aliquoties citata, deſiderantur) atque ſecundum librum ita concludit.* Novis de cætero hiſtoricis ramindolis egregiæ geſta, digno coæquanda ſtylo, nunc relinquentes; ad toties promiſſum Vaticiniorum librum transferamus. *Deinde ſequitur* Liber tertius Vaticinius; *vel hic potius, quem jam damus, in illum Prologus. Nam ipſum librum, ſicut &* Britannicam *quam hic &* * *aliis*

* Topograph. Hibern. lib. 3. c. 16. & in Deſcript. Cambriæ præfat.

alio in loco promittit Topographiam, *Giraldus nunquam videtur perfeciſſe. Hibernicæ verò expugnationis Hiſtoriam idcirco* Vaticinalem *à ſe fuiſſe inſcriptam in hujus Præfationis veſtibulo ſignificat; quòd ei* Merlini vaticinia tam Caledonii quàm Ambroſii locis competentibus, prout res exigebat, inſeruit, *de quo utroque lib. 2. Itinerarij Cambriæ cap. 8. ſic ipſe ſcribit.* Non procul ab ortu Conwey, in capite montis Eryri, ſtat Dinas Emrys, id eſt, promontorium Ambroſii; ubi Merlinus prophetavit, ſedenti ſuper ripam Vortigerno. Erant enim Merlini duo: iſte qui & Ambroſius dictus eſt (quia binominis fuerat) & ſub rege Vortigerno prophetavit, ab incubo genitus, & apud Caermardhin inventus unde & ab ipſo ibidem invento denominata eſt *Caermerdhin*, id eſt, urbs Merlini. Alter verò de Albania oriundus, qui & Calidonius dictus eſt, à Calidonia ſylva in qua prophetavit; & Sylveſter, quia cum inter acies bellicas conſtitutus, monſtrum horribile nimis in aera ſuſcipiendo proſpicerer, dementire cœpit, & ad ſylvam transfugiendo ſylveſtrem uſque ad obitum vitam perduxit. Hic autem Merlinus tempore Arthuri fuit, & longè plenius & apertius quàm alter prophetaſſe perhibetur. *Merlinum ſuum Britanni* Merdhyn *vocant, & ab eo* Caer-mardhyn *denominatam cenſent: cùm longè ante Merlinum natum urbs ea* Maridunum *nomine Ptolomæo nota fuerit. Ut Ambroſius ille Maridunenſis cognomentum ab urbe potius traxiſſe dicendus ſit, quam urbs ab illo nomen accepiſſe. De fabuloſo ejus ortu & rebus geſtis, videri poteſt Ninius Britannus in Breviario ſuo, cap. 41. 42. 43. Galfridus Monemuthenſis ſub finem 6. libri Hiſtoriæ Britannicæ, Alanus de Inſulis in Præfatione explanationum Propheticarum ipſius, Vincentius Bellovacenſis in Specul. Hiſtorial. l. 20. c. 30. Rabbi Abraham Zachutus in libro* Juchaſin, *Stephanus Forcatulus de Gallorum imperio & Philoſophiâ lib. 7. Wierus de præſtigijs dæmonum l. 2. c. 16. Joannes Tvvinus Commentariorum Britannicorum lib. 2. & alij plurimi. Ejus Vaticinia, Alexandri Lincolnienſis Epiſcopi juſſu, Galfridus Monemuthenſis Henrico I. regnante de Britannico in Latinum tranſtulit & libro 7. Britannicæ ſuæ hiſtoriæ intexuit, quæ deinde, Henrico II. in Angliâ imperante; Alanus de Inſulis Germanis additis Commentariorum libris 17 illuſtravit. Eorum vanitatem, Prœmio in Hiſtoriam ſub Richardo I. à ſe editam, detexit Guilielmus Neubrigenſis: quam ſuperiori quoque ſeculo perſtrinxerunt, inter alios, Richardus Stanihurſtus noſter rerum Hibernicarum lib. 3. p. 128. & lib. 4. p. 181. Georgius Buchananus rerum Scoticarum lib. 5. (in Rege XLIV) Guilielmus Candenus in* Caermaden-shire *(p. 504) David Pouelus in annotationib. ad Giraldi l. 2. Itinerarii Cambriæ c. 8. & Epiſtolâ ad Guilielmum Fletevvodum de Britannicâ hiſtoriâ rectè intelligendâ, quibus & Romanus librorum prohibitorum Index accedit, in quem* Merlini Anglici (*vel* Britanni *potiùs*) liber obſcurarum prædictionum eſt relatus. *Poeticam vel jocoſam potiùs Merlini fabulam verſu heroico à Galfrido Monemuthenſi deſcriptam in Bibliotheca Cottoniana vidimus. Ab eodem Propheticum Merlini Sylveſtris (quem Britanni* Merdhyn Wylh *appellant) libellum in carmen redactum fuiſſe aſſerit Ioannes Letandus, Commentario in Cygneam Cantionem. voc. Britannix, & in Aſſertione Arturi; ubi de funere Arturi ex eodem libello verſus quoſdam producit* Merlini Caledonii à Thelino vate, ut quidam volunt, edocti. *Eoſdem verſus, ut* Thalieſſino *vati inſcriptos,*

citat

citat etiam D. Ioannes Priseus eques auratus, in Historiæ Britannicæ defensione, (pag.137.) ubi etiam carmina, vetustissima lingua Britannica conscripta, habuisse se significat Taliessini & utriusque Merlini, Ambrosiani videlicet & Sylvestris : quorum hunc (*inquit ille pag.*10.) tempore Aurelii Ambrosii à quo & nomen sumpsisse videtur, illum verò Vortigerni, Taliessinum vero tempore Mailgonis regis floruisse constat.

PROFESSIONES ab *Ostomannorum* in Hiberniâ Episcopis, ordinationis suæ tempore, Cantuariensibus Archiepiscopis factæ.

PROFESSIO.

1. PATRICII, *Dublinienſis Epiſcopi.*

An. Christi 1074. QUisquis aliis præsider, si & ipse aliis subjaceat dedignari non debet: sed potius obedientiam quam à subjectis suis desiderat habere, propter Deum studeat prælatis sibi per omnia humiliter exhibere. Propterea ego *Patricius*, ad regendam *Dublinam* metropolem *Hiberniæ* electus antistes, tibi (reverende Pater *Lanfrance*, Britanniarum Primas & sanctæ *Dorobernensis* Ecclesiæ Archiepiscope) professionis meæ chartam porrigo : meque tibi tuisque successoribus in omnibus quæ ad Christianam religionem pertinent, obtemperaturum esse promitto.

2. DONATI, *Dublinenſis Epiſcopi.*

An. Christi 1085. EGo *Donatus*, *Dublinensis* Ecclesiæ antistes, quæ in Hiberniâ sita est; Canonicam obedientiam tibi promitto & successoribus tuis ô *Lanfrance*, sanctæ *Dorobernensis* Ecclesiæ Archiepiscope.

3. SAMUELIS, *Dublinienſis Epiſcopi.*

An. Christi 1095. EGo *Samuel*, ad regimen Ecclesiæ *Dublinensis* quæ sita est in *Hiberniâ* electus, & à te (reverende Pater *Anselme*, sanctæ *Cantuariensis* Ecclesiæ Archiepiscope, & totius *Britanniæ* Primas) antistes consecrandus; tibi & omnibus successoribus tuis Canonicam obedientiam me per omnia servaturum promitto.

4. MALCHI, *Epiſcopi Waterferdiæ.*

An Christi 1096. EGo *Malchus* Ecclesiæ *Waterferdiæ* electus, & à te (reverende Pater *Anselme*. sanctæ *Cantuariensis* Ecclesiæ Archiepiscope, & totius *Britanniæ* Primas) antistes consecrandus; tibi & omnibus successoribus tuis Canonicam obedientiam me per omnia servaturum promitto.

5. GREGORII, *Dublinenſis Epiſcopi.*

An. Christi 1122. EGo *Gregorius*, ad regimen *Dublinensis* Ecclesiæ qua in *Hiberniâ* sita est electus, & à te (reverende Pater *Radulphe*, sanctæ *Cantuariensis* Ecclesiæ

ccleſiæ Archiepiſcope, & totius *Britanniæ* Primas) antiſtes conſecrandus; tibi & omnibus ſucceſſoribus tuis Canonicam obedientiam me per omnia ſervaturum promitto.

6. PATRICII, *Limbricenſis Epiſcopi.* Circa An. 1140.

EGo *Patricius*, ad regimen Eccleſiæ *Limbricenſis* electus, & à te (reverende Pater *Theobalde*, ſanctæ *Cantuarienſis* Eccleſiæ Archiepiſcope, & totius *Britanniæ* Primas) per gratiam Dei antiſtes conſecrandus; tibi, & omnibus ſucceſſoribus tuis tibi canonicè ſuccedentibus, debitam ſubjectionem & Canonicam obedientiam per omnia me exhibiturum fore promitto.

RECENSIO.

Livonia, a *ad Eoum maris Baltici littus porrecta, in tres partes locis, & linguis diſtinctas*; Eſtiam, Lettiam & Curlandiam *diſtribuitur*. Eſtiæ *ſive* (*ut* b Crantzius *appellat*) Eſtoniæ *provinciam ii incoluiſſe videntur, qui* à c *veteribus Græcis* Oſtiæi & Oſtiones; à d *Saxone Grammatico* Eſtones, *à noſtris* Oſtmanni *appellantur. Hos, ducibus tribus fratribus*, Amelano, Sitaraco, & Yvoro, *de Norvvagiæ & inſularum Borealium partibus, quaſi mercaturæ exercendæ prætextu, in Hiberniam adveniſſe, & maritimos portus ſtatim occupaſſe, ſcribit* e *Giraldus Cambrenſis. Factum hoc ſub initium ſæculi poſt natum Chriſtum decimi: circa quod tempus*, Danos in inſulam ingreſſos cum Hibernis pugnaviſſe, f. *Caradocus Lhancarvanenſis*, & Haraldum Harfagir, (*ſive, Pulchricomum*) Hiberniam ſubjugaviſſe, *is refert, à quo Griffithi filii Conani Principis Venedotiæ Vita eſt conſcripta.* Ipſe (*inquit author ille*) civitatem Dublinienſem, aliaſque civitates, caſtella & munitiones ædificabat, ubi jam in hujus regni poſſeſſione conquieverat: fratrumque alterum in unâ illarum quas condiderat urbium præfectum conſtituit, quæ illorum uſitato ſermone vocatur Porthlarg; cujus poſteritas in hodiernum diem ejus urbis dominio potitur. *Giraldus verò à tribus illis fratribus, Oſtmannorum ducibus, tres præcipuas civitates conſtructas fuiſſe narrat*: è *quibus* Dubliniæ principatus Amelano ceſſerit, Waterfordiæ (*quæ Hibernis & Cambris* Porthlargy *dicitur*) Sitaraco, Limitici Yvoro. *Atque hæ civitates illæ ſunt, quarum Epiſcopi à Lanfranco & ejus in ſede Cantuarienſi ſucceſſoribus, id eſt, à Normannis ſuis potiùs quàm ab Hibernis (inter quos advenæ vixerunt) ordinationem accipere maluerunt. Nam, ut in Annalibus noſtris ad annum* 1095. *notatum invenimus*, Norwagenſes ſive Oſtmanni, qui civitates Hiberniæ & maritima occupaverant, Normanni vocati ſunt, *quod & mediis temporibus, omnibus Daniæ, Norvvagiæ, Livoniæ & reliquorum Borealium gentium commune nomen fuiſſe docti nôrunt. Ut omittam quod à ſcriptore Vitæ Griffithi filii Conani eſt traditum: unum è tribus illis fratribus qui in Hiberniam venerunt, tum Norvva-*

a Vandaliæ & Saxoniæ Alb. Crantzii Continuator. edit. Witteberg. an. 1586 pag. 22.
b Alb. Crantz. Sueciæ l. 1. c. 41.
c Pytheâ Maſſilienſi, apud Strabonem, l. 1. & Steph. Byzant. de urbibus, in Ὠσίων.
d Saxo. hiſt. Danic. lib. 6 fol. 55. edit. Pariſ. an. 1514.
e Girald. Topograph. Hibern. diſtinct. 3. c. 43.
f Caradot. Chron. Cambriæ. an. Chriſt. 905.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42. Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42. [141] - 121

gienſibus ſuis in Galliam congeſſiſſe, & Francis victis ſedes in Normannia fixiſſe. Hunc Rodolphum *ille vocat, quem alij* Rollonem; *à quo Gulielmus, & alii Normanni qui in Anglia regnaverunt, genus deducunt ſuum.* Profeſſiones *ex Cantuarienſis Eccleſiæ codice Manuſcripto, qui nunc ad Cottonianam Bibliothecam eſt translatus, deſumpſimus. De Epiſcopis verò ſingulis qui eas ediderunt, in Epiſtolarum recenſione aliquid eſt dictum: poſtremô tantùm excepto, à Theobaldo ordinato, qui ab anno* 1138. *ad* 1160. *Cantuarienſi ſedi præfuit.*

ÆDGARI Regis Anglorum Charta de *Oſwaldes-law*.

An. Chriſti 964.

ALtitonantis Dei largifluâ clementiâ, qui eſt Rex regum & Dominus dominantium, Ego *Ædgarus* Anglorum * Baſileus, omnium-

*Βασιλεὺς rex.

que regum inſularum Oceani quæ Britanniam circumjacent, cunctarumque nationum quæ infra eam includuntur, Imperator & Dominus; gratias ago ipſi Deo omnipotenti, Regi meo, qui meum imperium ſic ampliavit & exaltavit ſuper regnum Patrum meorum, qui licet monarchiam totius Angliæ adepti ſunt, à tempore *Æthelſtani*, qui primus regum Anglorum omnes nationes quæ *Britanniam* incolunt ſibi armis ſubegit; nullus tamen eorum ultra ejus fines imperium ſuum dilatare aggreſſus eſt. Mihi autem conceſſit propitia divinitas, cum *Anglorum* imperio, omnia regna inſularum Oceani cum ſuis ferociſſimis regibus, uſque *Norwegiam*, maximamque partem *Hiberniæ* cum ſuâ nobiliſſimâ civitate *Dubliniâ*, Anglorum regno ſubjugare: quos etiam omnes meis imperiis colla ſubdere, Dei favente gratiâ, coëgi.

Quapropter & ego *Chriſti* gloriam & laudem in regno meo exaltare, & ejus ſervitium amplificare, devotus diſpoſui: & per meos fideles fautores, *Dunſtanum* videlicet Archiepiſcopum, & *Athelwoldum* ac *Oſwaldum* Epiſcopos (quos mihi Patres ſpirituales & Conſiliatores elegi) magnâ ex parte, ſecundum quod diſpoſui, perfeci, &c. Etipſis ſupradictis meis cooperatoribus ſtrenue annitentibus, jam XLVII. monaſteria cum Monachis & Sanctimonialibus conſtitui; & ſi *Chriſtus* vitam mihi tamdiu conceſſerit, uſq; ad quinquageſimum remiſſionis numerum meæ devotæ Deo munificentiæ oblationem protendere decrevi. Unde nunc in præſenti Monaſterium, quod prædictus reverendus Epiſcopus *Oſwaldus* in ſede Epiſcopali * *Wiogreceaſtre*, in honore Sanctæ Dei genitricis *Mariæ* amplificavit, & eliminatis Clericorum

* Wigornienſi.

eorum næniis & ſpurcis laſciviis, religioſis Dei ſervis Monachis, meo conſenſu & favore confultus, locavit; Ego ipſis Monaſticæ Religionis viris Regali authoritate confirmo, & conſilio & aſtipulatione Principum & Optimatum meorum corroboro & conſigno. Ita ut jam amplius non ſit fas neque jus Clericis reclamandi quicquam inde; quippe qui magis elegerunt, cum ſui ordinis periculo & Eccleſiaſtici beneficii diſpendio, ſuis uxoribus adhærere, quàm Deo caſtè & canonicè ſervire. Et ideò cuncta quæ illi de Eccleſiâ poſſederant, cum ipſa Eccleſiâ, ſive Eccleſiaſtica, ſive ſecularia, tam mobilia quàm immobilia, ipſis Dei ſervis Monachis ab hâc die perpetualiter Regiæ munificentiæ jure deinceps poſſidenda trado & cõſigno, ita firmiter; ut nulli Principum, nec etiam ulli Epiſcopo ſuccedenti, fas ſit aut licitum quicquam inde ſubtrahere aut pervadere, aut ab eorum poteſtate ſurripere, & in Clericorum jus iterùm traducere, quamdiu fides Chriſtiana in Anglia perduraverit, &c.

Facta ſunt hæc anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXIV. Indictione VIII. regni verò *Ædgari* Anglorum Regis ſexto, in regia urbe quæ ab incolis * *Gleawceaſtre* nominatur; in Natali Domini, feſtivitate Sanctorum Innocentium, feria quarta.

* Gloceſtria.

† Ego *Eadgar* Baſileus Anglorum & Imperator regum gentium, cum conſenſu & Principum & Archiepiſcoporum meorum, hanc meam munificentiam ſigno Crucis corroboro.

† Ego *Aelfryth* Regina conſenſi, & ſigno Crucis confirmavi.

Ego *Dunſtan*, Archiepiſcopus Dorobernenſis Eccleſiæ Chriſti conſenſi, & ſubſcripſi.

Ego *Oſcitel*, Archiepiſcopus Eboracenſis Eccleſiæ, conſenſi & ſubſcripſi.

Ego *Alferio* Dux. Ego *Bruthnod* Dux. Ego *Aridgari* Dux.

RECENSIO.

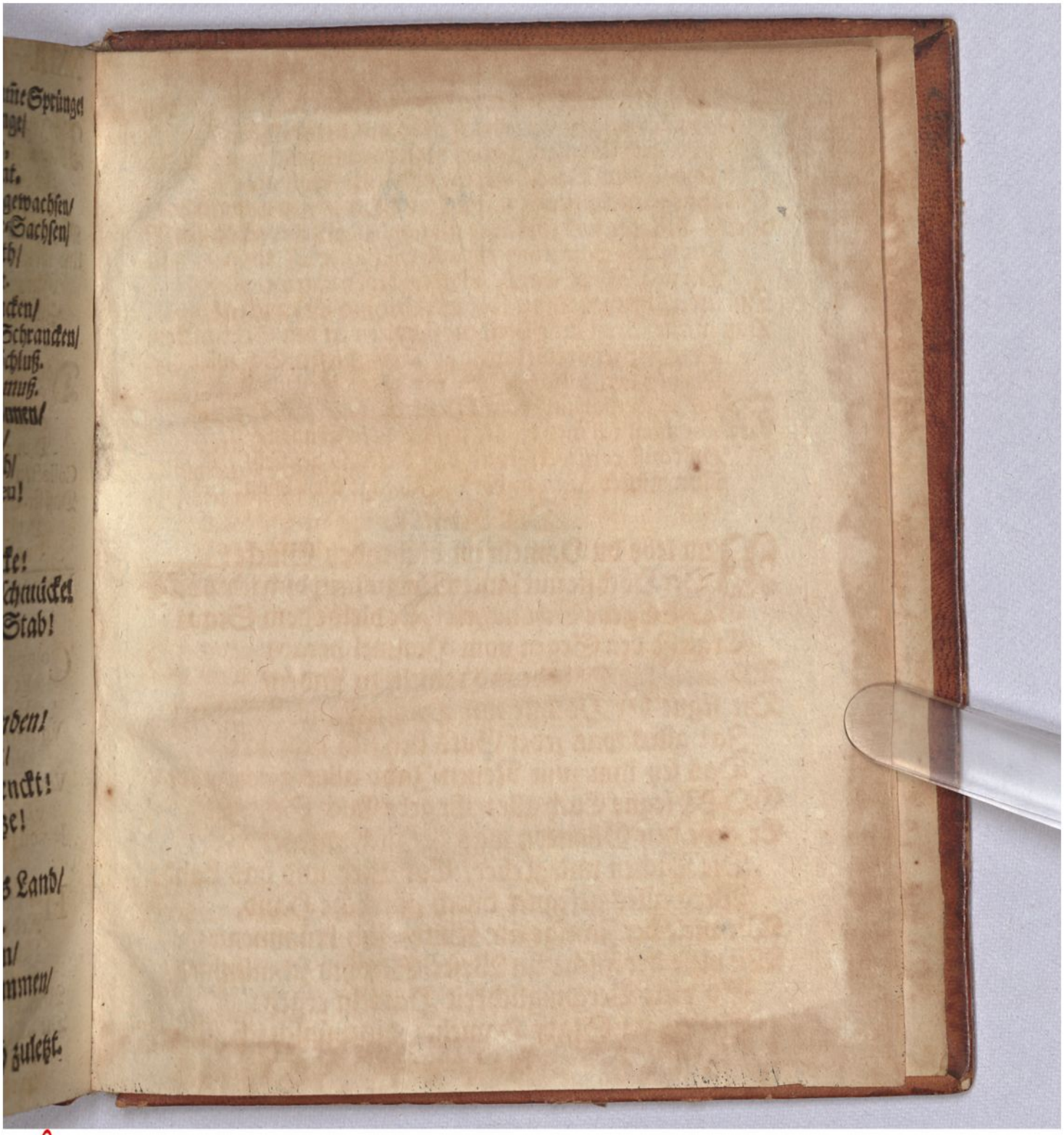
Dum Epiſtolas relegerem, decimo ſæculo (quod propter ſcriptorum inopiam appellari conſuevit * Obſcurum) *nullam notatam deprehendi. Qui defectus ut aliquo modo ſupplerentur, Ædgari Regis diploma viſum fuit adjicere; in quo, quod omnes hiſtoriæ tacent, maximam partem Hiberniæ, cum ſuâ nobiliſſimâ civitate Dublinâ, Anglorum regno ſubjugatam à ſe fuiſſe confirmat. Habetur illud inter Wigornienſis Eccleſiæ monumenta: ejuſque exemplum inter archiva Regia in arce Londinenſi aſſervatur, hoc auctum proœmio.* Edwardus Dei gratiâ Rex Angliæ, &c. & Dominus Hiberniæ, omnibus ad quos præ-

* Baron. in tomi 10 Annalium initio.

præsentes litteræ pervenerint, Salutem. Inspeximus Chartam confirmationis Domini Edgari quondam regis Angliæ progenitoris nostri, quam fecit Oswaldo Episcopo Wigornienſi & Monachis Wigornienſibus, in hæc verba. *In libro Wigornienſis Eccleſiæ, quo de loci illius fundatoribus agitur, ille quem dedimus titulus eſt præno-tatus.* Charta Regis Edgari de *Oſwaldes-lavv, quia* mediante (*ut ibi dicitur*) B. Oſwaldo, à Clericis in Monachos translata eſt ſedes Pontificalis honoris. *Antè enim, ut in ejuſdem Oſwaldi Vita ſcribit Andreas Lencander ſive Whitemannus Rameſienſis cœnobii abbas,* non monaſtici viri ipſius ſanctæ inſtitutionis regulæ erant in regione Anglorum, ſed erant religioſi & digniſſimi clerici: qui tamen theſauros ſuos, quos avidis adquirebant cordibus, non ad Eccleſiæ honorem, ſed ſuis dare ſolebant uxoribus. *Poſteaque, ut addit idem, Ædgari regis* obitu turbatus eſt ſtatus totius regni, commoti ſunt Epiſcopi, irati ſunt Principes, timore concuſſi ſunt Monachi, pavefacti populi, Clerici læti effecti ſunt; quoniam tempus eorum advenit. Expelluntur Abbates cum monachis ſuis, introducuntur Clerici cum uxoribus ſuis: & erat error pejor priore. *Sic ille. Priorem verò ſtatum ſic pleniùs enarrat Cantuarienſis Osbernus.* Nondum in Anglia communis vitæ ratio colebatur; non uſus deſerendi proprias voluntates hominibus affectabatur. Abbatis nomen vix quiſquam audierat; Conventus monachorum non ſatis quiſpiam viderat. Sed cui forte id voluntatis erat, ut peregrinam vellet tranſigere vitam, is modo ſolus, modò paucis ejuſdem propoſiti comitatus, patrios egrediebatur fines, & quâ opportunitas, vivendi licentiam dabat, illic alienigena vitam agebat. Hicque mos cùm pleroſque tùm vehementer adhuc manet Hibernos: quia quod aliis bona voluntas in conſuetudinem, hoc illis conſuetudo vertit in naturam. Quorum multi atque illuſtres viri, divinis ac ſæcularibus litteris nobiliter eruditi, dum relictâ Hiberniâ in terrâ Anglorum peregrinaturi veniſſent, locum habitationis ſuæ Gleſtoniam delegerunt, propterea quòd eſſet à civili multitudine ſequeſtratus, & humanis uſibus accommodus, & (quod maximè affectabant peregrini) *Patricii* religioſâ veneratione glorioſus: qui olim evangelizando regnum Dei illuc perveniens, vitâ, doctrinâ, ſignis mirabilibus multipliciter claruiſſe, & poſt omnia hæc ibidem in Domino quieviſſe perhibetur. Cùm ergo hi tales viri talibus de cauſis Gleſtoniam veniſſent, nec tamen quicquid ſibi neceſſarium erat ſufficientiſſimè in loco reperiſſent: ſuſcipiunt filios nobilium liberalibus ſtudiis imbuendos, ut quod minus ad uſum loci ubertas exhiberet, eorum quos docebant liberalitate redundaret. *Hæc in Vitâ Dunſtani Osbernus: quæ, quia ad rerum Hibernicarum illuſtrationem aliquid etiam conferebant; hoc in loco omittere non libuit.*

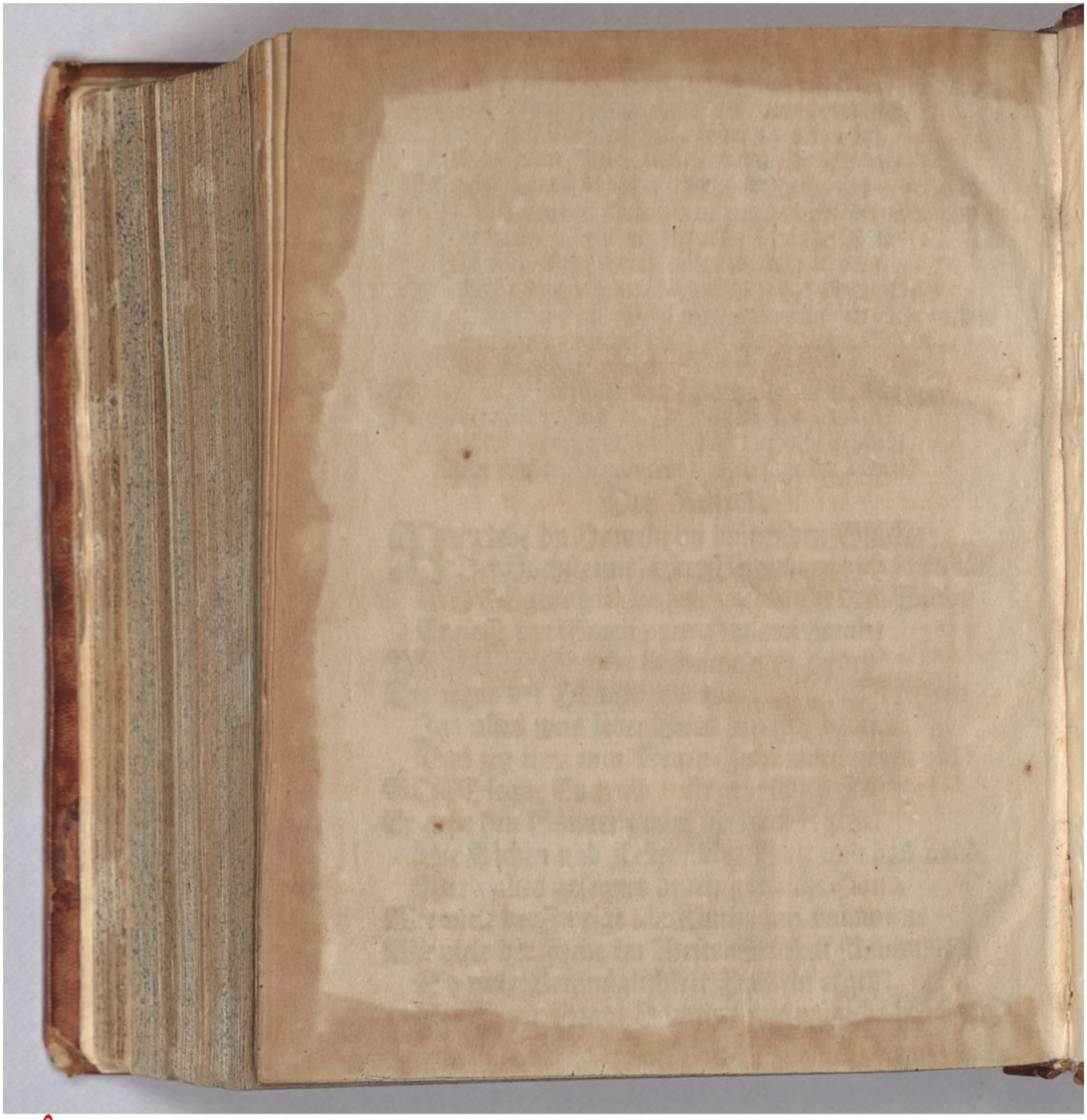
FINIS.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15:ZEN Leibn. Marg. 42, [144] - 124

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [145] - -

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [146] - -

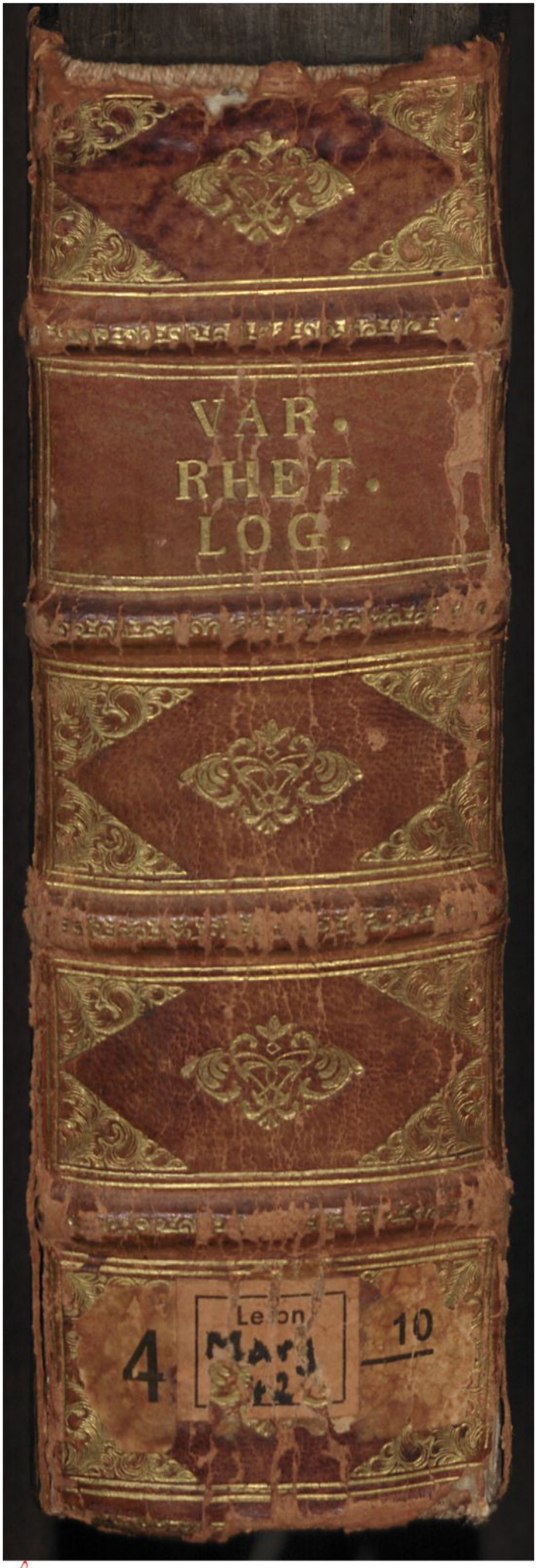
GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [147] - -

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [148] - -

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: Leibn. Marg. 42, Stück 15;ZEN Leibn. Marg. 42, [149] - -
PUBLIC DOMAIN